

Szolgatárs

Baptista folyóirat
nem csak lelkipásztoroknak

2018. XXVII. évfolyam, 2. szám

Pakisztáni helyzetjelentés 2018

Három tórai megfontolás a bibliai csodákkal kapcsolatban

Keresztény theosis

Anabaptisták és puritánok

Pál, a pogányok apostola

Tartalomjegyzék

BESZÁMOLÓ

Téglási Lajos: Pakisztáni helyzetjelentés 2018..... 3

BIBLIATANULMÁNY

Nemeshegyi Dávid: Három tórai megfontolás a bibliai csodákkal kapcsolatban 8

Kovács Géza: Pál, a pogányok apostola 11

TEOLÓGIA

Sebján Farkas Zsolt: Keresztény theosis..... 24

EGYHÁZTÖRTÉNET

Dr. Mészáros Kálmán: „Fönt jártam a hegyen, és láttam az ígélet földjét!” 29

Szebeni Olivér: Anabaptisták és puritánok..... 34

AJÁNLÓ

Megjelent a Biblia - Magyarázó jegyzetekkel új kiadása 36

Megjelent a Példabeszédek könyve – Tanulmányozó Biblia I. és II..... 40

KITEKINTŐ

Karasszon István: Keresztény identitás a 21. századi kultúrában..... 43

Béri László Renátó: A Te arcodat keresem

Az istenképek szerepe az egyén önismereti fejlődésében..... 48

KÖNYVAJÁNLÓ 60

A Szolgatárs folyóirat a **Magyarországi Baptista Egyház** kiadványa.

Felelős szerkesztő: Sinka Csaba
Felelős kiadó: Papp János egyházelnök
Tördelőszerkesztő: Sinka Csaba

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
1068 Budapest, Benczúr u. 31.
Telefon: 20-886-0410

E-mail: info@szolgatars.hu
www.szolgatars.hu
ISSN 1218-425X

Ára: 800 Ft. Előfizethető a kiadóhivatalnál.

Téglási Lajos

Pakisztáni helyzetjelentés 2018

A PGM (Pakistani Gospel Mission) munkatársai, missziómunkásai
(az alsó sorban középen világos ingben a cikk szerzője)

Idén februárban – immár másodszer – lehetőségem volt egy hetet Pakisztánban tölteni. Utazásom célja az volt, hogy az ottani keresztény testvéreket bátorítsam, szolgáljak feléjük, tanítsam őket, különös tekintettel a gyülekezeti vezetőket, pásztorokat, missziós vezetőket. Kiváltsággként éltem ezt meg, hiszen láttam, hogy számukra elérhetetlenek azok a források, amelyek nekünk természetesen: teológiai és lelki képzések, konferenciák, keresztény könyvtárak, szakirodalmak, műhelymunkák. A legtöbbször – gyakorló, gyülekezeti pásztoroknak, vezetőknek –

az az egynapos képzés, amelyben általam részesültek, életükben az első ilyen jellegű képzés volt. Isten elhívását követve szolgálatba állnak és hűségesen hirdetik, amit eddig megértettek az Igéből. Több turnusban, Lahorében és Iszlamabadban 150–200 résztvevőt tudtam így tanítani, és lehetőségem volt több gyülekezetben szolgálni, evangelizációon Krisztus keresztjéhez hívni embereket, százak gyógyulásáért, lelki áldásáért, növekedéséért imádkozni. Nagyon intenzív és különleges élmény egy ennyire idegen kultúrában szolgálni.

Az Iszlamabad-ban megtartott konferencián

Nehéz helyzetben vannak a pakisztáni keresztények. Számos olyan körülménnyel néznek szembe nap mint nap, amelyek számunkra – hála Istennek – ismeretlenek. Pakisztánban hivatalosan a lakosság 98%-a muszlim, a maradék hindu vagy keresztény. A valóságban talán az 5%-ot is eléri a keresztények aránya, ám amíg a hivatalos adatok nem ezt támasztják alá, addig a jogok tekintetében is sokkal megengedőbb a törvény. Pakisztán egy igen nagy ország, területre is és lakosaira nézve is. Nincs biztos adat, de kb. 180–220 millióan vannak. Bizonyos régiókban nagyobb biztonság van, másutt sok veszélynek vannak kitéve a hívők, de vannak közös jellemzők országszerte. Bár a törvények alapvetően védik a keresztények jogait is, egyúttal korlátozzák is őket. Nem tanulhatnak az állami oktatás bizonyos szegmenseiben, állami hivatalokat csak nagyon korlátozottan tölthetnek be, a vállalkozásaik lehetősége nagyon limitált – például közbeszerzésen nem indulhatnak. Ami ennél fájóbb, hogy sok kórházban nem fogadják őket, ha betegek, a mentő sem látja el őket, ha megtudja, hogy nem muszlimok, és

alapvetően gettóban, kimondottan szegénynegyedekben élnek. Mivel az irataikban benne szerepel a vallásuk – amelybe beleszületnek –, ezért ez a hatóságok által könnyen nyomon követhető. S bár hivatalosan nincs és nem lehet rabszolgaság, mégis milliók élnek muszlim uraik fennhatósága alatt, akár mint háziszolgák, akár mint mezőgazdaságban, tégláégetésben kizsigerelt szolgák.

Bár hivatalosan nincs és nem lehet rabszolgaság, mégis milliók élnek muszlim uraik fennhatósága alatt, akár mint háziszolgák, akár mint mezőgazdaságban, tégláégetésben kizsigerelt szolgák.

Ők ténylegesen jogfosztott emberek, hiszen az irataikat a „földesurak” elveszik tőlük, anélkül pedig még a szökésre

sincs esélyük. Bizonyos régiókban lelki és fizikai fenyegettség jellemzi a mindennapokat.

Noha a muszlim társadalom többsége inkább vallásos, semmint valóban elkötelezett hívő, mégis egyre erősebb egy fundamentalista muszlim csoport hangja és érdekérvényesítő ereje, akik az iszlám látszólagos védelmében a keresztények ellehetetlenítésén, az országból való kiirtásukon dolgoznak. Ennek a csoportnak a tevékenysége és gonoszsága érezhetően aggasztja testvéreinket. Ottlétemkor éppen egy fiatalember pere foglalta le a figyelmet, aki egy Facebook-bejegyzésben óvatlanul nyilatkozott Mohamedről, amit sértőnek vélték egyesek, és bíróság elé citálták. Előre lehet sejteni a történet menetét. A bíróság nem fogja elítélni, mert alapvetően működik a jogrendszer az országban. Amint kiszabadul, azonnal meg kell próbálnia elhagyni az országot – a családjával együtt –, mert ha nem lép időben, a fundamentalisták megölik őket (tudva, hogy a gyilkosságért halálbüntetés jár, de mégis a fanatizmusuk miatt vállalva ezt). Szóval az elnyomás fokozódik!

Pedig az ország szép és gazdag természeti kincsekben, a kultúrájuk és történelmük is igen gazdag, izgalmas ételeik vannak, és az emberi kapcsolatok is sokkal erősebbek, a családok szerepe sokkal hangsúlyosabb, mint Európában. Nagyon erőteljes a vendégszeretet!

Pedig az ország szép és gazdag természeti kincsekben, a kultúrájuk és történelmük is igen gazdag, izgalmas ételeik vannak, és az emberi kapcsolatok is sokkal

Ebédre készülve egy előljáró házában

erősebbek, a családok szerepe sokkal hangsúlyosabb, mint Európában. Nagyon erőteljes a vendégszeretet!

Az üldözések ellenére a keresztények nagyon szeretetteljesek, vendégszeretőek és reménnyel telve élnek, tudva, hogy Isten nem hagyja el őket. Még akkor sem, ha lemondások között kell élniük, szenvedve, üldözötten vagy akár az életüket is feláldozva a Megváltóba vetett hitükért. Az elnyomás közepette pedig bátran és lelkesen hirdetik az evangéliumot. (A muszlimok között nagyon óvatosan, mert az főbenjáró bűn, és a direkt tértítést még a törvény is elítéli.) Ennek ellenére új és új gyülekezetek alakulnak, missziómunkások és gyülekezetplántálók tevékenykednek országszerte, és Isten országa érezhetően növekszik. „De ahol megnövekedett a bűn, ott még bőségesebben kiáradt a kegyelem.” (Róm 5,20b)

Nekem a Pakistani Gospel Mission (PGM) szervezetéhez sikerült kilátogatnom, akik számos tevékenységgel próbálják az evangéliumot eljuttatni az emberekhez. Egy különleges iskolát működtetnek, ami lehetőséget teremt a keresztény és hátrányos helyzetű gyermekeknek, hogy kitörjenek a szegénységből. 160 diák jár az iskolájukba, és olyan jó híre van, hogy számos muszlim család is oda járattja a gyermekét, vállalva, hogy ott keresztény értékrend szerinti nevelést, Bibliát, napi imádságot és hívő énekeket tanulnak a gyermekeik. Sok gyermek ingyen tanul az intézményben, akiket a rabszolga szülők mellől hordanak el tanulni, így adva esélyt nekik egy szabad életre. (Máskülönben ők is ott végzik a „földesúr” hálójában.)

Sok gyermek ingyen tanul az intézményben, akiket a rabszolga szülők mellől hordanak el tanulni, így adva esélyt nekik egy szabad életre. (Máskülönben ők is ott végzik a „földesúr” hálójában.)

A PGM emellett üzemeltet egy otthont, ahol az utcáról vagy emberkereskedelemből kimentett lányoknak nyújtanak biztonságot, otthont, ellá-

A PGM által üzemeltett iskola félévzáró ünnepségén

tást és oktatást. Árvaháznak hívják, bár nem mindegyikük árva, de sajnos a szüleik mellett nem voltak biztonságban.

A PGM-nek 22 missziómunkása van, és csak tavaly 40 új gyülekezetet plántáltak többnyire a keresztények, az eldugott törzsek és a hinduk között, de a muszlimok között is van missziómunkásuk. Ez utóbbi nagyon veszélyes, mert ha egy muszlim megtér, gyakran a családja kitagadja, és a rokonok megölik, mert szégyent hoz a családra. Ezért például az a munkásuk, aki a muszlimok között szolgál – korábban maga is muszlim volt –, két-három évente új helyre költözik a családjával, hogy biztonságban legyenek. Gyülekezetplántálók látogatják még a sivatagi nomád törzseket, a hegyek között élő önálló etnikai közösségeket, akik gyakran animisták vagy pogány bálványimádók, de van gyülekezet a cigányok és a rabszolgaságra kényszerítettek között is. Lehajolnak a legszegényebbekhez, a legkivetettebbekhez és a legkiszolgáltatottabbakhoz, és Isten hatalmasan használja ezt a tevékeny szeretetet, és sokan térnek meg.

Bár a katolikusok, anglikánok és más felekezetek is megtalálhatóak az országban, de akik a jelenkor leghatékonyabb misszióját kifejtik, azok a baptista és pünkösdi gyülekezetek. (Hasonlóan, mint itthon, kevés a különbség

a két felekezet között.) A PGM tevékenységei közé tartozik az is, hogy különféle felekezetek vezetőinek tréningeket tervez és a keresztények egységén, közös misszióján dolgozik. (Ennek apropóján hívtak meg engem is.)

Jó volt megtapasztalni, hogy Isten erejét és hatalmát semmi nem korlátozza. Bárhogy tombol is a sátán, mégis növekszik Krisztus ismerete, sokan térnek meg és térnek át más vallásokról is az igaz Istent megismerve.

Jó volt megtapasztalni, hogy Isten erejét és hatalmát semmi nem korlátozza. Bárhogy tombol is a sátán, mégis növekszik Krisztus ismerete, sokan térnek meg és térnek át más vallásokról is az igaz Istent megismerve.

Új gyülekezetek alakulnak, egyre többen állnak be a misszióba és szánják oda az életüket, a körülményekkel

nem törődve. Az Úr pedig gyakran jelekkel és csodákkal kíséri az evangélium hirdetését, szellemi szabadulásokat, gyógyulásokat, természetfeletti védelmet és gondoskodást nyújtva.

Őket látva megértem az Úr Jézus szavait: „*Boldogok, akiket az igazságért üldöznek, mert övék a mennyek országa. Boldogok vagytok, ha énmiattam gyaláznak és üldöznek titeket, és mindenféle rosszat hazudnak rólatok. Örüljétek és ujjongjatok, mert jutalmatok bőséges a mennyekben, hiszen így üldözték a prófétákat is, akik elöttetek éltek*” (Mt 5,10–12), és amit Jánosnál olvasunk tőle: „*Ha gyűlöl titeket a világ, tudjátok meg, hogy engem előbb gyűlölt, mint titeket. Ha a világból valók volnátok, a világ szeretné a magáét, de mivel nem a világból valók vagytok, hanem én választottalak ki titeket a világból, azért gyűlöl titeket a világ. Emlekeztek arra az ígére, amelyet én mondtam nektek: Nem nagyobb a szolga az uránál. Ha engem üldöztek, titeket is üldözni fognak, ha az én ígémet megtartották, a tieteket is meg fogják tartani. De mindezt az én nevemért teszik veletek, mert nem ismerik azt, aki elküldött engem.*” (Jn 15,18–21)

Hálás vagyok Istennek, hogy egy pillanatra beleláthatam a harcaikba, és talán egy kicsit én is tehettem Isten országáért abban az országban. Köszönöm mindazoknak, akik ebben partnereim voltak imával, bátorítással, anya-

A pakisztáni Deosai Nemzeti Park látképe

gilag. „*Ezért, szeretett testvéreim, legyetek szilárdak, rendíthetetlenek, buzgókodjatok mindenkor az Úr munkájában, hiszen tudjátok, hogy fáradozásotok nem hiábavaló az Úrban!*” (1Kor 15,58)

Imádkozzunk értük és készüljünk, hiszen nem tudhatjuk, mikor kell nekünk is ilyen nyíltan vállalnunk a hitünket Krisztusért, kockáztatva az egzisztenciánkat, biztonságunkat, családukat vagy akár az életünket. Ők már benne vannak ebben a harcban, és nem szégyellik Krisztus keresztjét! Adjon erőt nekik a Seregek Ura, és győzelmeket! Ámen!

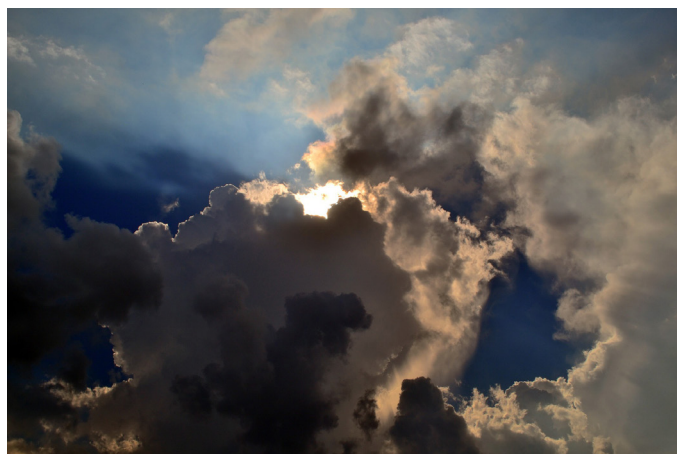
Pakisztán a hatodik legnépesebb ország a világon, és Indonézia után itt él a második legnagyobb muszlim közösség. Az úgynevezett Next Eleven (következő tizenegy) országok között tartják számon, azok között, amelyek a 21. században nagy eséllyel gazdasági nagyhatalommá válnak majd.

Nemeshegyi Dávid

Három tórai megfontolás a bibliai csodákkal kapcsolatban

Zsidó hitelődeink életében sokféleképpen nyilvánult meg Atyánk kegyelme és hatalma az ószövetségi Szentírás szerint. Az ámulatot, megdöbbenést kiváltó nagy tettek, jelek is ezek közé a megnyilvánulások közé tartoztak. A jelekről szóló tanítás megőrzése és évenkénti ünnepélyes ismétlése az évszázadokkal későbbi nemzedékeket is figyelmeztette.¹ Az alábbiakban a szóhasználati áttekintés után Mózes könyveinek három szakaszát vizsgálom röviden (4Móz 16,23–35; 5Móz 13,2–6 és 29,1–8), melyek a mai hívőknek is tanulságosak Isten munkájával kapcsolatban.

A héber Ószövetség több kifejezést is használ csodás, természetfölötti események leírására.² A teljesség igénye nélkül hadd említsek néhányat. Az *‘ót* szó jelentése jel, emlékjel, csodajel, hadi zászló, a *mófet* cso-

da(jel). Ezek együtt is szerepelnek hendiadüoint alkotva (csodajel, csodás jel), például az egyiptomi csapások, a kivonulás és a pusztai vándorlás történeteiben.³ A *niflá’ót* és *pele’* szavak a *pl’* gyökből származnak, és olyan csodás jelenségekre vagy esetekre utalnak, melyek emberi értelemmel nehezen vagy egyáltalán nem foghatóak fel. A *gedolót* (nagy tettek) kifejezés Isten cselekvését írja le, akár a természetben, akár a történelemben. A *gevúrá* (erő, hatalom, többes számban: erőteljes, hatalmas tettek) Isten és emberek nagy tetteire egyaránt vonatkozhat.

Ha alapos listát akarunk készíteni a bibliai csodákról, akkor nem elegendő a fenti szavakat kikeresni a konkor-

1. Lásd például a Nehémiás idejében Tisri hónapban tartott bűnbánat leírását. „Jeleket és csodákat (*‘ótót u-móftím*) tettél a fáraó előtt, összes szolgája előtt, és országának egész népe előtt, mert tudtad, hogy gőgösen bántak velük. Olyan nevet szerezte magadnak, amely ma is megvan.” (Neh 9,10) „A mi őseink... nem akartak engedelmessé válni, nem emlékeztek csodáidra (*niflá’ót*), amelyeket velük tetted...” (Neh 9,16–17)

2. Jacob Licht: „Miracle”, in *Encyclopedia Judaica*, 12. köt. (Jerusalem: Keter, 1972), 73–74. h.; Yair Zakovitch: „Miracle, Old Testament”, in David Freedman, ed.: *The Anchor Yale Bible Dictionary*, vol. 4 (New Haven: Yale University Press, 2009), 845–846. old.

3. Nem csak a nép érdekében, isteni szabadításként vagy gondviselésként történhetnek csodák. Az engedetlenségük esetén bekövetkező átkok is jelként és csodaként lesznek rajtuk: 5Móz 28,45–46.

danciában. Előfordul, hogy az elbeszélés más módon utal a természetfelettre. Erre egy példa a pusztai vándorlás idején a fürjek csodája: „Hatszáz ezer gyalogos van ebben a népben, amely között vagyok, és te ezt mondd: Húst adok nekik enni egy álló hónapig? Vajon lehet-e annyi juhot és szarvasmarhát vágni nekik, hogy elég legyen? Vagy össze lehet-e gyűjteni a tenger minden halát, hogy elég legyen nekik?” (4Móz 11,21–22)⁴ Egy másik ilyen eset pedig Józsué idején a nap és a hold megállása: „Nem volt ilyen nap sem azelőtt, sem azután, hogy emberi szóra így hallgatott volna az Úr, mert az Úr harcolt Izraelért.” (Józs 10,10–14)

Forduljunk ezután a három tórai szakasz felé. A 4Móz 16-ban Kórahról és társairól olvasunk, akik Mózes vezetői és Áron főpapi tekintélye ellen lázadtak. Melyik félnek van igaza a vitában?⁵ Azért, hogy ez eldönthető legyen, Is-

4. Isten válaszában a csodát végző „eszközre”, kezére utal: „Vajon az Úr keze megrövidült?” (A protestáns új fordításban idiomatikusan: „Hát olyan kevés az Úr ereje?”) A fogságból való kihozatal csodás eseményeit rendszeresen az „erős kézzel és kinyújtott karral” kifejezés írja le (5Móz 4,34; 5,15; 7,19; 26,8).

5. A késő ókori zsidó gondolkodásmód nem félt a konstruktív vitáktól és megosztottságtól. Ilyen előrevivő konfliktus volt Hillél és Sammaj tanháza között. A gyümölcstelen, nem Isten kedvéért történő megosztottság klasszikus példája éppen Kórahék lázadása; *Misna, Ávót traktátus* 5:20, kb. Kr. u. 2. sz.

ten egyértelmű, félre nem érthető jelet ad Mózes által a népnek. A lázadók nem szokványos, hétköznapi módon halnak meg, hanem Isten „(valami új, különleges) teremtést teremt” (16,30)⁶. Olyasmi történik, amire korábban a teremtett világ történetében nem volt példa: megnyílik alattuk a föld, és elevenen szállnak le a holtak hazájába⁷. A későbbi évszázadok során folyamatosan felmerül az itt jelzett kérdés a bibliai csodákkal kapcsolatban: ezek a te-

6. Az itt található szó (*beri'á*) egyszer fordul elő héber Bibliánkban (hapax legomenon).

7. A 4Móz 26,10 a *nész* (hadi zászló, jel) szót használja ugyanennek az eseménynek a leírására. Ez a szó lesz később a rabbinikus irodalomban a csoda legelterjedtebben használt héber szava. Elképzelhető, hogy a *nész*, csoda szó betűit, a nun-számekek kombinációt tartalmazó héber szavak később frappánsan kiemelték az üzenetet a csodákról szóló homíliákban, midrásokban. Egy lehetséges példa: a kivonuláskor a tenger azért vált ketté Izrael előtt (Zsolt 114,3, *núsz* gyökből), mert korábban József önfelegyet gyakorolva elfutott Potifár felesége elől (szintén *núsz* gyök, 1Móz 39-ben háromszor is, 39,13.15.18). Erre az érdemre nézve „futott el” a tenger Izrael népe elől; *Me-hiltá de Rabbi Jismáél* 2Móz 14,29-hez, *Jalkút Simoni* a 114. zsoltár 3. verséhez. Úgy is érthető: Isten előtt nem az csoda, hogy a tenger engedelmeskedett neki és kettévált, hanem az, amikor az önálló akarattal megajándékozott ember önmegtartóztatást gyakorolva ellenáll ösztöneinek, vágyainak.

remtés határain, szabályain belül vagy azokon kívül levő események? „Megköti-e” Isten kezét az általa teremtett világ általánosan ismert működési rendje? A válaszok igen messzire, az antik görög filozófiától középkori zsidó gondolkodókra és keresztény teológusokra át egészen a modern korig vezetnek.⁸ Itt most elegendő annyit megállapítanunk: a bibliai hívők számára magától értetődő volt Isten csodatevő hatalma.

Az 5Móz 13-ban figyelmeztetések sorozata található: a nép ne hallgasson senkire, aki más istenekhez akarja őket csábítani. Az első szakaszban (13,2–6) azt olvassuk, hogy még akkor is tartsanak ki Isten mellett, ha próféta vagy álomlátó adna nekik valós jelet vagy csodát üzenetének valódi voltát alátámasztandó. A szakaszból három fontos tanulság vonható le. Az első implicit: rendszeresen előfordul, hogy az Isten által rendelt próféták jelet adnak hallgatóságuknak, hogy ezáltal hitelesítsék mondanivalójukat. Erre példák a Mózes által tapasztalt, majd bemutatott jelek (2Móz 4,1–9 és 7,8–13), a névtelen júdai próféta esete Bételben (1Kir 13,1–3) és Isten napórajele Ezékiásnak (Ézs 38,7–8).⁹ Aztán a bibliai teológia egyik legalapvetőbb állítását is kitanulhatjuk innen: az elpártolásra csábító csodás jelek – vagy nehézségek, próbák¹⁰ – mögött valamiképpen maga Isten áll, aki ekképpen tesztelni¹¹ akarja övéi iránta való szeretetét. Végül pedig: a csoda önmagában nem garancia az üzenet helyes voltára: azt mindig meg kell vizsgálni a már korábban kijelentett igazságok fényében.¹²

8. Egy jellemző válasz a korai rabbinikus irodalomból (*Misna, Ávót traktátus* 5:9): Isten a világ teremtésekor már előre megteremtette a bibliai csodák eszközeit, például éppen a föld itt (4Móz 16) megnyíló száját, vagy a forrást, mely a pusztai vándorlás során kísérté a népet (2Móz 17; 4Móz 20; 1Kor 10,4), Mózes csodatevő botját és Ábrahám áldozati kosát (1Móz 22,13–14).

9. Jeffrey Tigay: *Deuteronomy* (The JPS Torah Commentary) (Philadelphia: The Jewish Publication Society, 1996), 129. old.

10. 5Móz 8,2.

11. *Nszh* gyök piél igeörzsben. Isten is próbára tehet embereket (Ábrahámot, 1Móz 22,1; a népet a manna által, 2Móz 16,4; az ígéret földjén maradt népekkel Izraelt, Bír 2,20–23; stb.), emberek is próbára tehetik Istent (Zsolt 78,18.41.56). Emberek egymást is próbára tehetik (Sába királynője Salamont találós kérdésekkel, 1Kir 10,1), de öltözet felpróbálására vagy az abban való járkálás megkísérlésére is használható ez a szó (Dávid Saul fegyverzetében, 1Sám 17,39).

12. Nem feladatomban itt tárgyalni, csak megemlítem: pontosan emiatt erősen ambivalens a csodák megítélése az Újszövetségben is. Az Úr Jézus és apostolai is tesznek csodás

Az 5Móz 29-ben Mózes Izrael népét az Úrral kötött szövetség megtartására bátorítja, miután az előző fejezetben megismerték az áldások és átkok listáját.¹³ Itt hangzik el, hogy habár a nép látta a nagy próbatételeket,¹⁴ a nagy jeleket és csodákat (29,2), vagyis a fáraót és népét erő csapásokat, az Úr mégsem adott nekik értelmes szívet, látó szemet (ez ironikus az előző vers után!), halló fület (29,3). A csodák közvetlen átélése önmagában még nem volt elégséges arra, hogy a nép az eseményeket értelmileg összekösse Isten hatalmával, vagy ha össze is kötötték, arra már nem volt elegendő, hogy maradandó bizalmuk legyen őbenne. Talán ezért volt arra szükség, hogy a kivonulás és szövetségkötés után további negyven évig vezesse őket Isten a pusztában (29,4). Ez idő alatt felnőtt egy olyan nemzedék, akik már nemcsak néztek, hanem láttak is, és megtudták, felismerték: az Úr az Istenük (29,5). A későbbi bibliai korok tapasztalata újra és újra megerősíti az itt tanult igazságot: csodák közvetlen átélése nem feltétlenül eredményez Istenbe vetett kitartó bizalmat, ráhagyatkozást.

Mennyei Atyánk teremtő és szabadító hatalma nem változott az évezredek során. A zoltáros régi imájára ugyanolyan szükség volt a felvilágosodás előtti időkben, mint most a posztmodernben: „Nyisd föl szememet, hogy lássam csodáidat tanításodból!” (Zsolt 119,18)

jeleket (melyek sok zsidó hívő előtt éppen valószínűleg az 5Móz 13 mondanivalója okán nem meggyőzőek), ugyanakkor küldetésüket folyamatosan korábbi isteni kijelentésekre, próféciákra alapozzák (Lk 4,16–21; Ef 2,20; stb.). Figyelmeztetések hangoznak el arra nézve is, hogy a csodás jelek önmagukban nem bizonyító erejűek: Mt 7,15–23; Mk 13,21–23 és párhuzamos helyek; 1Kor 13,1–3; stb.

13. Az 5Móz 28, illetve korábban a 3Móz 26. A két fejezet neve a későbbi héberben *Tókéhá*, mely a Bibliában is szereplő szó, jelentése: figyelmeztetés, fenyítés, büntetés.

14. *Masszá*, a fent említett *nszh* gyökből. A szó háromszor szerepel a Bibliában, mindhárom alkalommal az egyiptomi kivonulással kapcsolatban és ugyanebben a sorban: próbatételek, jelek, csodák; 5Móz 4,34; 7,19 és 29,2. Nem teljesen világos, hogy ezen a három helyen miről van szó. Ki tett próbára kit? Isten a fáraót, hogy világossá legyen, mi van a szívében? Vagy a fáraónak volt lehetősége próbára tennie Mózeszt (ti. hogy ő valóban Isten követe-e)? A 2Móz 8,5–6 az utóbbi lehetőséget erősíti; lásd Rási (1040–1105, középkori franciaországi rabbi) magyarázatát az 5Móz 4,34-hez.

Kovács Géza

Pál, a pogányok apostola

BEVEZETÉS

Pál apostol Jézus elhívása alapján a pogányok apostola volt. Életét és szolgálatának a gyümölcsözését tekintve az egész kereszténység legjelentősebb és legeredményesebben szolgáló apostolának tekinthetjük. Általa jelentette ki Isten a kegyelem evangéliumát, *„amely el volt rejtve öröktől fogva Istenben, mindenek teremtőjében”* (Gal 1,12; Ef 3,9). Ezen evangélium által Isten Pál apostolt használta eszközü a keresztény egyháznak mint a népek egyházának megalapítására. Kilépett a zsidóság zárt köréből, és a mózesi törvények teljesen új értelmezése szerint kaput nyitott Jézus Krisztus elfogadására a világ minden népe számára.

Pál Saul néven született egy farizeuscsaládba, és buzgó farizeusként – a főpap megbízásával – Krisztus követőinek bebörtönzésére indult akkor is, amikor a Damaszkusz felé vezető úton maga Jézus Krisztus jelent meg nagy fényességben számára. Jézus néven szólította őt, ő pedig az út porába hullva, megsemmisülten engedett Jézus szavának, és felkereste az addig üldözött damaszkuszi hívőket. Ezeket a hívőket használta eszközü Isten, és általuk közölte Pállal, hogy a pogányok apostolává rendelte ki őt. Sőt azt is, hogy sokat kell majd szenvednie Krisztus nevéért. Olyan gyors és annyira nagy jelentőségű volt ez a változás az apostol életében, hogy „pálfordulásnak” nevezzük azt, ha egy ember életében hirtelen és nagyon nagy mértékű változás történik. Később ugyanis Szaulosz (Saul) a Pau-

losz (Pál) nevet vette fel, ami azt jelenti: „kis”, „kicsiny”. Ő ilyenek tekintette magát.

Számlálhatatlanul sokan tanulmányozták és írták már meg Pál apostol életútját, missziómunkájának történetét és tanulságait. Hatalmas értéket jelent számunkra, hogy misszióútjainak eseményeit Lukács megírta az Apostolok cselekedeteiről szóló könyvében. Pálnak a Biblia könyveit alkotó 13 leveléről is számtalan kommentár olvasható. Hatalmas értéket jelentenek ezek a levelek is az újszövetségi gyülekezet, a Krisztus testének helyes építése terén. Úgy határoztam, hogy – egy szerény tanulmánnyal – én is növelem a Pál apostolról és működéséről írt szövegeket. Mégpedig egy speciális szempont szerint. A következő témákban szeretnék – amennyire a Szentírás szövege erre lehetőséget nyújt – gondolkodni és írni:

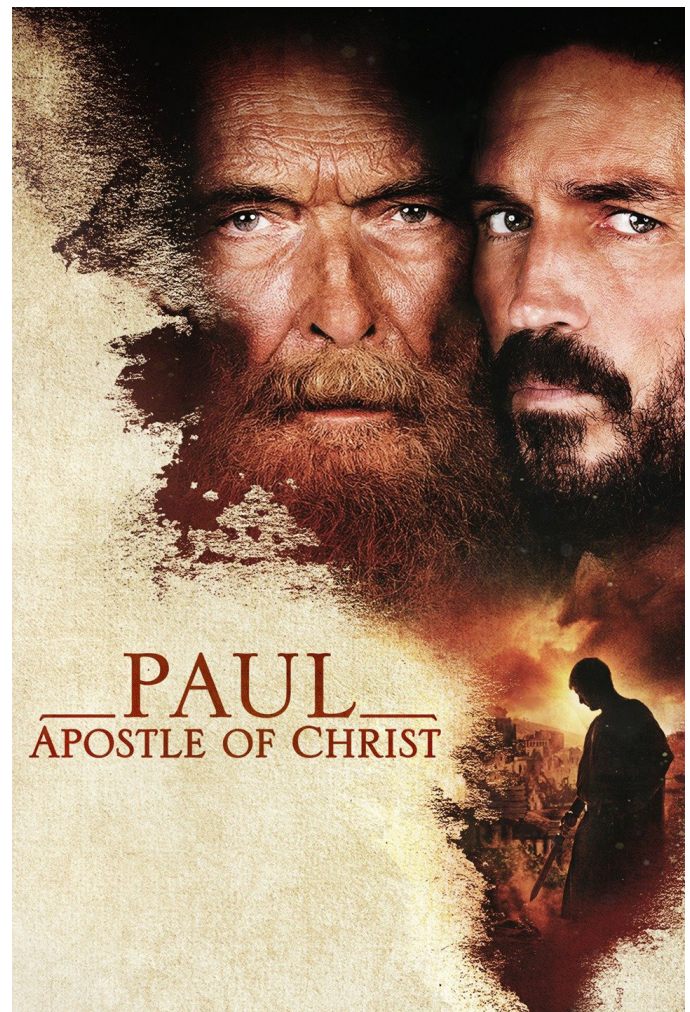
1. A kegyelem evangéliuma és Pál
2. Pál, Krisztus testének építője
3. Törvény és (vagy) kegyelem
4. Izrael küldetése és jövője
5. A választottak egyházának jövője.

1. A KEGYELEM EVANGÉLIUMA ÉS PÁL

A kegyelem evangéliumának születése és tartalma

Pál apostol életének, apostoli elhívásának és szolgálatának a legfontosabb jelentősége abból fakadt, hogy Isten általa jelentette ki, és ő hirdette meg a kegyelem evangéliumát. Ezt az evangéliumot Pál apostol külön kinyilatkoztatásban Istentől kapta. Ezt írja: „*az evangélium, amelyet én hirdettem, nem embertől származik, mert én nem embertől vettem, nem is tanítottak rá, hanem Jézus Krisztus kinyilatkoztatásából kaptam.*” (Gal 1,11–12) (Talán akkor és abban az elragadtatásban kapta, amelyről a 2Kor 12,2–4-ben tesz említést.) Pál apostol annyira szentnek, az üdvösség egyedüli új útjának tekintette ezt az evangéliumot, hogy kijelentette: „*ha még mi magunk, vagy egy mennyből való angyal hirdetne is nektek evangéliumot azon kívül, amit mi hirdettünk, átkozott legyen!*” (Gal 1,8) Döbbenettel halljuk ezt a kemény állásfoglalást Pál ajkáról a kegyelem evangéliuma védelmében.

A kegyelem evangéliuma arra a tényre épül, hogy minden ember (zsidó és nem zsidó) bűnös, halálra ítélt, kárhozatra méltó állapotban születik e világra (Róm 5,12). Ebből az állapotból semmilyen emberi teljesítmény, ima, jó cselekedet és jóakarát senkit nem tud kiemelni. Egyedül Jézus Krisztusnak, az Isten Fiának értünk bemutatott áldozata, az értünk, miattunk és (a mi testünkben) helyettünk elszenvedett halála és feltámadása, és a belé vetett hit által nyerhetünk bűnbocsánatot, üdvösséget, szabadulást a

A Pál, Krisztus apostola című filmet 2018. március 23.-án mutatták be az amerikai mozik. A magyarországi megjelenésről nincs információnk.

bűn uralma alól, és örök életet. Ahogyan Pál fogalmazza: „*Isten gazdag lévén irgalomban, amellyel minket szeretett, minket, akik halottak voltunk a vétkek miatt, életre keltett a Krisztussal együtt, és vele együtt feltámasztott, és a mennyekiek világába ültetett.*” (Ef 2,4–6) A kegyelem evangéliuma szerint Isten a Jézus Krisztusban való hit által tett új teremtsé, Isten gyermekévé, és testünket a Szent Szellem templomává. Ha mély bűnbánatban megvalljuk a bűnösségünket, „*Jézus Krisztusnak, az Isten Fiának vére megtisztít minket minden bűntől*” (1Jn 1,7). A bennünk lakozást vevő Szent Szellem pedig munkálja, megvalósítja a megváltozásunkat, a megszentelődésünket, és beállít Isten szolgálatába, Krisztus testének az építésébe. Vagyis „*ha valaki Krisztusban van [behívja őt az életébe], új teremtés az: a régi elmúlt, és íme: új jött létre*” (2Kor 5,17). A lényeg az, amit a Róm 8,1–2-ben olvasunk: „*Nincs tehát most már semmiféle kárhoztató ítélet azok ellen, akik a Krisztus Jézusban vannak, mivel az élet Lelkének törvénye megszabadított téged Krisztus Jézusban a bűn és a halál*

törvényétől.” (Vagyis teljesen új viszonyulásba kerültünk, a gyermekei lettünk Istennek.) A belső emberünkben, akit a Szent Szellem szült, és Krisztus lakhelye bennünk, folyamatosan tiszta örömben, békességben élünk, értelmes életprogramot nyerünk a földön, a jövőre vonatkozóan pedig élő reménységgel tölt be.

A kegyelem evangéliuma Isten különleges ajándéka Jézus Krisztus által, amelynek a meghirdetésére Isten Pál apostolt hívta el. Az Ószövetség szerint – és idejében – az üdvösség útja Isten Mózes által megfogalmazott törvényeinek a betartása volt. „Ezt cselekedd, és élsz!” – hangzott a törvény ígéje. A kegyelem üzenete pedig így szól: „Nem cselekedetekért, hogy senki se dicsekedjék.” „Isten ajándéka ez!” „A tételes parancsolatokból álló törvényt [Isten] érvénytelenné tette.” „A két nemzetséget – zsidót és nem zsidót – eggyé tette, az ő testében lebontotta az elválasztó falat.” „...a kettőt egy új emberré teremtette.” (Részletek az Ef 2,8–9.14–15-ből.) „Krisztusban tehát nincs zsidó, sem görög, nincs szolga, sem szabad, nincs férfi, sem nő, mert ti mindnyájan egyek vagytok a Krisztus Jézusban” – írja Pál apostol (Gal 3,28).

A kegyelem evangéliuma és a zsidóság

A kegyelem evangéliuma tehát radikális elszakadást jelentett a zsidóság számára az általuk szentnek és betű szerint betartandónak vélt mózesi törvényektől. Nemcsak az áldozati törvények betartása vált fölöslegessé, hiszen Jézus Krisztus *„egyetlen áldozatával örökre tökéletessé tette a megszenteltekét”* (Zsid 10,14). Az összes többi törvényi előírás helyébe is a kegyelemből Krisztus által nyert új élet ajándéka lépett, amelyet a belénk költöző Szent Szellem által nyerünk. *„Új szövetséget kötök Izrael és Júda házával, törvényemet a belsejükhöz helyezem, a szívükbe írom be”* – ígérte Isten már Jeremiás által (Jer 31,31–33). Nem a törvények megtartása, hanem a bennünk lakozó Szent Szellem újjászüelő, elpecsételő hatalma adott és ad immár ösztönzést, erőt és örömet a szent életben, a Krisztusban és az örök életben való megmaradáshoz.

Ugyanakkor Izrael népe számára a törvények szerint való életmód – még ha csak formálisan is – sok évszázad óta mindennapi gyakorlattá vált. Zsidó nemzeti hagyományként is gyakorolták, hogy a fiúkat körülmetélték, bizonyos ételektől tartózkodtak, a szombatot előírás szerint ünnepelték, meghatározott módon ünnepeltek, áldozatokat mutattak be stb. Ezeknek a gyakorlását Istenről valónak és szentnek is tekintették, de mint zsidó nemzeti hagyományt is természetesnek tartották (főként Palesztina területén). Ebből következett, hogy a Krisztust és a megváltását őszintén elfogadó és a gyülekezetekbe beépült zsidók továbbra is gyakorolták, sőt a pogányok

közül való megtérőktől is elvárták a törvények betartását (ApCsel 15,1). Ennek lett a következménye, hogy Pál apostol a kegyelem evangéliumával nemcsak a Jézus Krisztust elutasító zsidókkal, hanem a Krisztust elfogadó, hívő zsidókkal is szembe került. Pál – a nagy területre kiterjedő misszióútjai során – bárhol a pogány világban mindig a zsinagógákban kezdte a kegyelem evangéliumának hirdetését. Mindenütt akadtak zsidók is, akik megnyitották szívüket Jézus számára, de mindenütt nagyobb számban a pogányok tértek meg, mert Pál – a kegyelem evangéliuma alapján – nem igényelte tőlük sem a körülmetélést, sem a mózesi törvények betartását. Az így létrejövő új – a többségükben nem zsidó háttérből érkező – gyülekezetekben a kegyelem evangéliumának rendje és szellemisége valósult meg. Ez azt jelentette, hogy az oda beépülő zsidók számára sem volt többé kötelező a mózesi törvények és szokások betartása. Sokan közülük el is szakadtak a zsidóságtól, és Isten üdvtervének megfelelően, a kegyelem evangéliuma által Istennek egy új „háztartásába”, a keresztény egyházba – az ekléziába – épültek be.

A pogány háttérből, az erkölcsi romlottságból és a hitetlenségből vagy bálványimádásból megtérő emberek tömegeinek a szabadítás nagy örömét jelentette a kegyelem evangéliuma által a Krisztusban, a Szent Szellem által nyert új élet. Zsidó emberek voltak azok (Pál, Barnabás, Szilász, Márk és sokan mások), akik Istentől való küldetésben hirdették a kegyelem evangéliumát a népek számára, minden embernek, és az ő szolgálatuk nyomán tértek meg, születtek a keresztény gyülekezetek. Létrejött, kialakult Istennek egy új népe: a kihívottak ekléziája, a népek egyháza, a kereszténység. Zsidó emberek voltak az Isten eszközei, akik Krisztusért, emberek üdvösségre való megmentéséért, Isten iránt való engedelmisségben feladták a zsidóságot is, és az általuk hirdetett kegyelem evangéliuma által Isten létrehozta a kereszténységet.

A Cselekedetek könyvének 15. fejezete tárja eléink, hogy főként a Júdea területén élő, zsidó emberekből létrejött Krisztus-hívő gyülekezetek tagjai viszont harcias határozottsággal követelték, hogy a pogányok közül megtérők számára is tegyék kötelezővé a körülmetélést és a mózesi törvények megtartását. (Ha álláspontjuk győz, a Krisztus-hívő emberek csupán a zsidóságnak egy szektáját képezték volna.) Tanulságos, hogy a Jézus Krisztust követő emberek ezen az első zsinatán a zsidó vezetők, Péter és Jakab apostol álltak elő, és határozott hangú felszólalással védték meg a kegyelem evangéliumát a pogány háttérből megtértek számára. Pál és Barnabás pedig – akik szintén zsidó emberek voltak – beszámoltak a kegyelem evangéliumának nagy győzelméről, amely (szolgálatuk által) a pogányság körében történt. Az ApCsel 15. fejezetében leírt közgyűlésen az a határozat született, hogy a ke-

gyelem evangéliuma által megtért pogányoknak nem kell betartaniuk a mózesi törvényeket. Mindössze azt kérték tőlük, hogy vért és fülva holt állatokat ne egyenek, és a párásnástól tartózkodjanak. E napon, azon a közgyűlésen, a Krisztust követők két egymástól elkülönült – egymást elismerő – irányzata jött létre. Az egyik a Messiás-hívó zsidók irányzata, akik továbbra is betartották a mózesi törvényeket is. Ők főként Júdea területén éltek. A másik a kegyelem evangéliuma által megtért és annak rendje szerint élő keresztény egyház. Ők a Júdeán kívül létrejött – többségükben pogányok közül megtért – keresztény gyülekezetek voltak. Ez volt az az irányzat, amely Pál és munkatársainak irányításával gyorsan növekedett az egész világon.

Pál és a körülmetélés

Nagy kérdés az, hogy miként viszonyultak a Júdeán kívül, szórványban élő és megtért zsidók a mózesi törvényekhez, illetve a Jeruzsálemben hozott közgyűlési határozathoz. Igaz volt-e a Pál ellen – a jeruzsálemi hívők által – felhozott vád, amely szerint (amint ők mondták): *„Rólad pedig azt hallottuk, hogy a Mózesről való elszakadásra tanítod a pogányok között lévő zsidókat, hogy ne metéljék körül fiaikat, és hogy ne a zsidó szokás szerint éljenek.”* (ApCsel 21,21) Az én kérdésem pedig az, hogy elképzelhető-e, hogy a kegyelem evangéliuma születésének emberi eszköze és győzelmes erejű hirdetője saját maga ne a kegyelem evangéliuma szerint élt volna, és hogy ne azt tartotta volna természetesnek a pogányokból létesült gyülekezetekbe beépült (szórványban élő) zsidók számára is? Természetesnek kell tartanunk, hogy a pogány világban létesült keresztény gyülekezetekben szó sem esett a körülmetélésről és a mózesi törvények betartásáról. Azt is természetesnek

kell tartanunk, hogy a közöttük megtérő (szórványban élő) zsidók nagy többsége is velük azonosult, és amint Pál, ők sem tartották fontosnak a zsidó szülők gyermekeinek a körülmetélését sem. Ha valaki, akkor maga Pál bizonyára komolyan vette, hitte és hirdette a kegyelem evangéliumát, amely szerint *„nincs többé zsidó és görög”,* sem a tételes törvények betartása. Vagyis hitelesnek kell tekintenünk azt, amit a jeruzsálemi hívők információként Pálról hallottak, és

amivel vádolták is őt (hogy Mózesről való elszakadásra és a körülmetélés mellőzésére tanította a szórványban élő megtért zsidókat). A Korinthusiakhoz írt levelében Pál világosan leírja a körülmetéléshez való viszonyulását. Ezt olvassuk: *„mindenki éljen úgy, ahogy az Úr adta neki, ahogy az Isten elhívta: így rendelkezem minden más gyülekezetben is. Körülmetélten hívatott el valaki? Ne tüntesse el! Körülmetéletlenül hívatott el valaki? Ne metélkedjék körül! A körülmetélkedés semmi, a körülmetéletlenség is semmi, egyedül az Isten parancsolatainak a megtartása fontos.”* (1Kor 7,17–19) Pál részéről Isten iránt való alázatos engedelmség területe volt ez, a kegyelem evangéliumának rendje szerint. Isten erre a nagy jelentőségű küldetésre emelte ki őt mint a pogányok apostolát. Pál Isten kegyelméből látta, átélte az új, minden emberre kiterjedő kegyelem által létrejövő egyház születését, csodálatosan gyors növekedését, amelyben nem volt elkülönülés zsidók és görögök között. Ezekben a gyülekezetekben Pállal együtt azt vallották, amit Pál így írt le: *„sem a körülmetélkedés nem számít, sem a körülmetéletlenség, hanem csak az új teremtés.”* (Gal 6,15) Vagyis a szórványban élő megtért zsidók számára nem volt kötelező a körülmetélés. Bizonyára voltak zsidó szülők, akik körülmetélték a fiaikat, valószínű azonban, hogy a többség nem ezt tette.

Ugyanakkor Pál részéről az Isten iránt való alázatos önmegtagadás és engedelmség területe is volt a kegyelem evangéliumához való alkalmazkodás. Ő maga, korábban emberi örökségként, a zsidó hagyományokért és a mózesi törvényekért rajongó ember volt. Pált azonban a damaszkuszi úton megjelenő Krisztus, majd az elragadtatásában nyert kijelentés által teljesen átformálta Isten. Pál ténylegesen átélte, hogy *„Krisztussal együtt keresztre vagyok feszítve: többé tehát nem én élek, hanem Krisztus él bennem. Azt az életet pedig, amit most testben élek, az*

Isten Fiában való hitben élem, aki szeretett engem és önmagát adta értem.” (Gal 2,20) Krisztusban új, szabad, törvénytől mentes, hitben és örömben gazdag mennyei életet nyert, amelyben a törvény betöltése a Krisztusból áradó szeretet által valósult meg. Nemcsak írta, hanem őszintén élte is, hogy „nekünk pedig a mennyben van polgárjogunk, ahonnan az Úr Jézus Krisztust is várjuk üdvözítőül, aki az ő dicsőséges testéhez hasonlónak változtatja a mi gyarló testünket” (Fil 3,20–21). Pál mindenki számára a mennyhez tartozó ember lett. Ezt élte és a kegyelem evangéliumában ezt is tanította.

2. PÁL, KRISZTUS TESTÉNEK ÉPÍTŐJE

Krisztus titka, az egyház

Pál apostol az Efezusiakhoz írt levél 3. fejezetében első szám első személyben, vallomásként beszél Krisztus megbízásáról, amelyet személyesen ő kapott: „Nekem adott [megbízást] a ti javatokra, amikor kijelentésével ismertette meg velem a titkot – amely más nemzedékek idején nem vált ismertté az emberek fiai előtt úgy, ahogyan most kijelentette szent apostolainak és prófétáinak a Lélek által.” A titok tartalma, amelyet Isten Pál által bontott ki, – amint írja – az, hogy „a pogányok örökös társaink, velünk egy test, és velünk együtt részesek az ígéletben is”. Majd így folytatja az apostol: „Nekem, minden szent között a legkisebbnek adatott az a kegyelem, hogy a pogányoknak hirdessem Krisztus mérhetetlen gazdagságát, és hogy világossá tegyem [meghirdessem] mindenki előtt, mi ama titok megvalósulásának rendje, amely el volt rejtve öröktől fogva Istenben, hogy ismertté legyen most az egyház által.”

Az első, amit figyelembe kell vennünk – Pál apostolnak e nagy jelentőségű és személyes jellegű közléséből –, az, hogy Isten Pál és a kegyelem evangéliuma által egy örök idők óta Istenben elrejtett tervét hozta nyilvánosságra és valósította meg. Ennek a tervnek pedig a lényege az, hogy Jézus Krisztus váltságára építve a Szent Szellem és az engedelmes apostolok szolgálata által Isten egy teljesen új közösséget hozott létre: a Krisztus testét, a keresztény egyházat, a választottak közösségét. Ebben az új, szent testületben, az egy testben a Krisztus váltsága, illetve a kegyelem evangéliuma által megszűnt a zsidó és nem zsidó közötti elkülönülés. „Hiszen egy Lélek által mindnyájan egy testté kereszteltettünk, akár zsidók, akár görögök, akár rabszolgák, akár szabadok, és mindnyájan egy Lélekkel itattattunk meg” – írja az apostol (1Kor 12,13). Ez azt jelenti, hogy a Krisztus teste, a Szent Szellem által épített választottak közössége olyan magasrendű, mennyhez tartozó testület, amelybe a beépülés fontosabb és meghatározóbb minden más létező kapcsolatnál. (Az Iz-

raelhez való tartozásnál is.) Azt is jelenti ez, hogy ennek a testnek csak azok a tagjai, akiket a Szent Szellem újjászült, a testületet a templomává tette, és beépítette őket a Krisztus testébe, a választottak közösségébe. A Krisztus testébe történt beépülés nem szünteti meg az egyéb kapcsolataikat. Valamennyien sokszínű kapcsolatrendszerben élünk. Ilyenek: nemzet, vallás, család, barát, iskola, munkahely stb., de a Krisztushoz való tartozásunk a meghatározó, sőt uralkodó befolyást gyakorol az életünk minden területére. Ha valakinél nem így van, azt bizonyítja, hogy talán egy vallásos közösséghez tartozik ugyan, de Krisztus testének nem tagja. A Krisztus teste az egész világon egy láthatatlan test, amelynek tagjait hitelesen maga az Isten tartja nyilván az élet könyvében. Ezért mondta Jézus: „annak örüljétek, hogy a nevetek fel van írva a mennyben.” (Lk 10,20) Amikor Jézus Krisztus eljön „az ég felhőin, elküldi angyalait nagy harsonaszóval, és összegyűjtik az ő választottait nagy hatalommal és dicsőséggel”, csak azokat ragadja magához, akiket a Szent Szellem beépített az ő testébe. Egész földi életünk legfontosabb kérdése tehát az, hogy tagjai vagyunk-e Krisztus testének, a választottak gyülekezetének. Az első pünkösdi napja óta a kegyelem evangéliumának a korszakában élünk. Ebben a kegyelmi időszakban a Szent Szellem újjászüli és Krisztus láthatatlan testébe építi be azokat, akik megtérő szívvel behívják és Úrrá teszik Jézus Krisztust az életükben. Függetlenül attól, hogy zsidó vagy nem zsidó (pogány) háttérből érkeznek. Ők hozzák létre a választottak helyi gyülekezeteit is, amelyekben hívogató meleg otthonként megvalósul Jézus új parancsolata. Ez a parancs így szól: „Új parancsolatot adok nektek, hogy szeressétek egymást: ahogyan én szerettelek titeket, ti is úgy szeressétek egymást!” (Jn 13,34)

Pál viszonyulása a zsidókhöz

Az elmondottakból világos, hogy Pál apostol elsőrendű küldetése és elkötelezettsége a Krisztus testének, a választottak gyülekezetének az építése volt. Erre kapta Istentől az elhívást. Kérdés, hogyan viszonyult Pál a (származása szerinti) népéhez, a zsidókhöz és a saját zsidóságához, miután Isten a pogányok apostolává hívta el őt? Értékesnek tekintette-e zsidó származását, vagy szégyellte? Elfordult-e a zsidó rokonaitól és a zsidó néptől, különösen azért, mert a zsidók árulónak tekintették őt, és gyilkos gyűlölettel fordultak ellene? Felelősnek érezte-e magát a zsidókért is, és nekik is hirdette-e a kegyelem evangéliumát? Hogyan viszonyult Pál ahhoz a néphez, amelynek vezetői iránta táplált izzó gyűlölettel mindent megtettek azért, hogy az életétől is megfosszák őt? Lássuk a Bibliában található választ ezekre a kérdésekre.

Megállapítható, hogy Pál apostol kiváltságnak tekin-

tette zsidó származását. Pál így fogalmazta meg önmaga zsidóságát: „Ha valaki úgy gondolja, hogy testben biza-kodhat, én még inkább. Nyolcadik napon metéltek körül, Izrael népeből, Benjámin törzséből származom, héber a héberek közül, törvény szempontjából farizeus, buzgóság szempontjából az egyház üldözője, a törvényben követelt igazság szempontjából feddhetetlen...” De hozzáteszi: „ami nekem nyereség volt, kárnak ítéltém Krisztusért... kárnak ítélek mindent Krisztus Jézus, az én Uram ismeretének páratlan nagyságáért.” (Fil 3,4–8) Ezek szerint Pál nem a zsidóságát tagadta meg, hanem mint zsidó ember Jézus Krisztust emelte szíve trónjára, és lett Jézusnak önkéntes odaszánásból boldog és örömteljes rabszolgája. A kegyelem evangéliuma által nyert új élete szabaddá tette őt a mózesi törvény szolgaságától. A Szent Szellem uralma alatt boldogan vallotta: „az életem sem drága, csak hogy elvégezhessem futásomat, és azt a szolgálatot, amelyet az Úr Jézustól azért kaptam, hogy bizonyosságot tegyek az Isten kegyelmének evangéliumáról.” (ApCsel 20,24) A zsidókhöz való érzelmi, hitbeli és missziós viszonyulását megható mondatokban fejezi ki a Róm 9,1–5 verseiben. Ezt írja: „Igazat mondok Krisztusban, nem hazudok, lelkiismeretem tanúskodik mellettem a Szentlélek által, hogy nagy az én szomorúságom, és szüntelen fájdalom gyötri szívemet. Mert azt kívánom, hogy inkább én magam legyek átok alatt, Krisztustól elszakítva, testvéreim és az én test szerinti rokonaim helyett, akik izraeliták, akiké a fiúság és a dicsőség, a szövetségek és a törvényadás, az istentisztelet és az ígéretek, akiké az ősatyák, és akik közül származik a Krisztus test szerint, aki Isten mindenekfelett, áldott legyen mindörökké. Ámen.” Mélyen meghat bennünket ez az önmagát áldozatként kárhozatra is felajánló szeretet a népe iránt, az ő megmentésükért. Ez mutatja, hogy Pál test szerint, a szíve mélyén zsidó maradt. Lélek és szellem szerint Isten hit által kiemelte őt a zsidó hagyományokhoz ragaszkodó törvények kötelékeiből, de szívének szeretete olthatatlan tűzzel égette őt testi rokonai megmentéséért. „...először a zsidóknak, majd pedig a görögöknek is” – vallotta az evangélium hirdetésének sorrendjét (Róm 1,16). Tanulság és üzenet is ez: Isten szerint való az, ha a testi rokonaink (vagy szélesebb távlatban a népünk, a nemzetünk) üdvösségre való megmentését elsődrendű küldetés-ként végezzük. Pál – mint a pogányok apostola – misz-szióútjai során mindig a zsidók zsinagógájában kezdte az evangélium hirdetését. Mindig akadtak is zsidó megtérők is. A zsidók többsége azonban Pál ellen fordult, és gyilkos gyűlölettel az apostol sok üldöztetésének legfőbb eszközei voltak. Pálnak a zsidók iránt való felelősségét és szeretetét azonban nem lehetett kioltani. Vagyis Pál Krisztusban és Krisztusért szerette testi rokonait, a zsidókat. A kárhozattól féltette őket. A hit által üdvösségre történő megmen-

tésük volt a leghőbb vágya. Az a gondolkodás vezérelte, amelyet Jézus így fogalmazott meg: „Én vagyok a jó pász-tor. A jó pásztor életét adja a juhokért.” (Jn 10,11) Pálnak a zsidó néphez való viszonyulását szemléletesen mutatja meg az, amikor – az ApCsel 21. fejezete szerint – a jeru-zsálemi templomban Lisziász ezredes katonái ragadták ki őt a gyilkos gyűlölettel reá támadó zsidók kezéből. Pál pedig – ahelyett, hogy minél messzebb akart volna menekülni az őt ütlegető zsidóktól – azt kérte az ezredestől, hogy szólhasson most ezekhez az ellene acsarkodó embe-rekhez. Amikor engedélyt kapott, elmondta a zsidóknak a bizonyágtételét: múltját és megtérésének történetét. Ösz-szefoglalva megállapíthatjuk, hogy Pál hitben, szellemben, gondolkodásában teljességgel elszakadt a zsidó hagyomá-nyoktól, és elkötelezte magát a kegyelem evangéliumának szabadságára, de ez nem megszüntette, inkább fokozta a zsidó népe, a rokonai iránt érzett szeretetét, felelősségét és elkötelezettségét.

Pál kegyelmi gondolkozása

A kegyelmi gondolkodás jellemzője, hogy aki így gondolkodik, Isten szeretetének forrásából táplálkozik, igyekszik minden embert megérteni, elhordozni, vele a szeretetben való jó közösséget ápolni, és természetesen az üdvösségre elvezetni. Ezért mindent megtesz, hogy jó közösségben éljen a másik emberrel, ismerve Jézus szavait, aki azt mondta: „Aki titeket befogad, az engem fogad be...” (Mt 10,40) Pál így jellemezte a maga gyakorlatában a kegyelmi gondolkodást: „Bár én mindenkivel szemben szabad vagyok, magamat mégis mindenkinek a szolgájává tettem, hogy minél többeket megnyerjek. A zsidónak olyanná lettem, mint aki zsidó, hogy megnyerjem a zsidókat, a törvény uralma alatt lévőknek, mint aki törvény uralma alatt lévő – pedig én magam nem vagyok törvény uralma alatt lévő –, hogy megnyerjem a törvény alatt lévőket. A törvény nélkülieknek törvény nélkülivé lettem – pedig nem vagyok Isten törvénye nélkül, hanem Krisztus törvénye szerint élek. Az erőtléneknek erőtlen lettem, hogy megnyerjem az erőtleneket: mindenkinek mindenné lettem, hogy mindenképpen megmentsek némelyeket. Mindezt pedig az evangéliumért teszem.” (1Kor 9,19–23) Ez a gondolkodás készítette Pál apostolt arra is, hogy a Jeruzsálemben való utolsó tartózkodásakor alkalmazkodott a mózesi törvényekhez ragaszkodó, Krisztusban hívó testvérekhez. Elfogadta hát a jeruzsálemi vének javaslatát, és a törvény iránti tiszteletének igazolására közösséget vállalt négy testvér állatáldozatával. Tette ezt annak ellenére, hogy ő maga már nem gyakorolta a mózesi törvények előírása szerinti állatáldozatok bemutatását. Ott és akkor történt, hogy a templomban rátámadtak az Ázsiából jelen lévő zsidók. Azt kiáltozták: „Ez az ember... a törvény és a szent hely ellen tanít...” (ApCsel 21,27–30) Halálra verték volna, ha Lisziász római ezredes parancsára nem mentik meg őt a római katonák az ütlegelők kezéből. Isten eszköze volt akkor Lisziász ezredes. Kérdés: Tévedett-e Pál, amikor – a törvényhez ragaszkodó hívő zsidók javaslatára – vállalta a törvény előírása szerinti állatáldozat bemutatását? A különleges az, hogy akkor támadtak Pálra a mózesi törvények elleni tanítása miatt, amikor éppen a mózesi törvények iránti tiszteletből ment és mutatott be állatáldozatot a templomban.

Pált a kegyelmi gondolkodása vezette akkor arra, hogy kész volt a zsidónak zsidóvá lenni. A szívében élő Krisztus és a kegyelem evangéliuma készítette erre. Így viszonyult például a körülmetéléshez is. Timóteust – mivel zsidó anyától származott – ő maga körülmetélte, hogy ezzel elfogadhatóvá tegye őt a zsidók számára a feléjük való misszióban (ApCsel 16,3). Ugyanakkor ismeretes, hogy amikor a kegyelem evangéliuma által megtért galáciai gyülekezeteket a júdeai zsidó hívők körülmetélésre készítették, Pál apostol ezt írja nekik: „Ha körülmetélkedtek, Krisztus semmit sem használ nektek... aki körülmetélke-

dik, köteles az egész törvény megtartására. Akik a törvény által akartok megigazulni, elszakadtatok a Krisztustól, a kegyelemből pedig kiestek.” (Gal 5,2–4) A Galatákhöz írt levelében Pál oroszlánként kel a törvényt jelképező körülmetéléssel szemben a Krisztus befogadása által nyert új élet, a kegyelem evangéliumának védelmére. Amikor pedig Jeruzsálemben közösséget vállalt az állatáldozat bemutatásával, a kegyelmi gondolkodása szerint a Krisztus szeretetének szabadságában élve cselekedett. Kész volt alkalmazkodni ahhoz, amit ő már nem gyakorolt, de bűnnek sem tartotta. (Alaposan ráfizetett – mondhatnánk most utólag.)

3. TÖRVÉNY ÉS (VAGY) KEGYELEM

A törvény alatt a mózesi törvényeket kell értenünk. A kegyelem pedig Isten hit által elnyerhető ajándék. Pál a Mózes törvényeit (a Tórá) mint tanuló diák és hitbuzgó farizeus egy Gamálielel nevű törvénytudó tanítómester lábainál tanulta és kívülről tudta. A kegyelmet Jézus Krisztussal való személyes találkozásban, nagy szellemi élmény kíséretében nyerte el. Tapasztalatból – és nem csak elméleti tudás szerint – jól ismerte mindkettőt. Éppen ezért Pál feladatának tekintette, hogy alapos részletességgel kifejtsen Istentől nyert látását az Isten által Mózesnek adott törvényről és a Jézus Krisztusban megjelent kegyelemről.

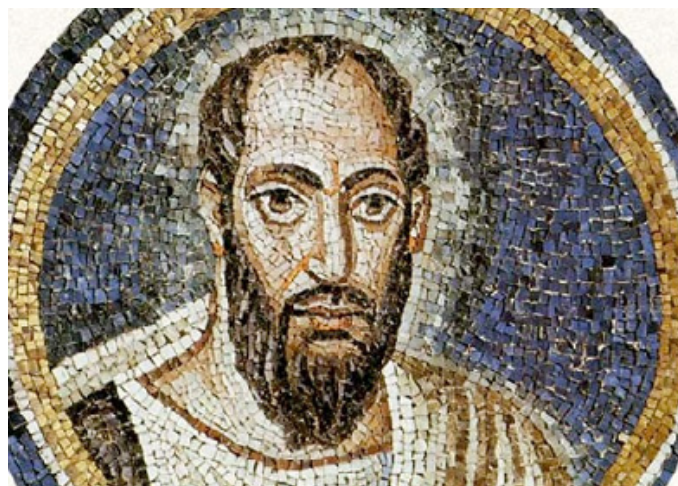
A törvény

Pál a Római levélben kifejti a mózesi törvény jelentőségét, működését és Isten által meghatározott célját. Mózes az Isten által adott törvényekben aprólékos részletességgel leírja, hogyan kell élnie az Isten iránt engedelmes embernek. Mikor és mit áldozzon az Isten oltárán, hogyan éljen a házasságban, a családban, a társadalomban, miként nevelje gyermekeit. A törvény írta elő, hogy az Istent féltő ember mit ehet és mit nem, mikor és hogyan ünnepeljen. Az élet minden területére kiterjedően a törvény határozta meg az ember helyes magatartását. Az előírások kiterjednek a hit, az erkölcs, a család, az egészségügy, a gazdasági és a társadalmi élet összes területére. Részletesen leírja a törvény iránt engedetlen emberek büntetését is. Az írástudók részletezték az egyes törvények betartásának módját is. (Például hány lépést szabad tenni szombatnapon, hogy az ne legyen munkavégzés.)

A lényeg, hogy a törvények betartása az Istent féltő ember teljesítménye és kötelessége. Aki betartja a törvényt, az Isten áldását élvezzi a földi élet minden területén, aki pedig nem tartja be, az Isten átkának ítéletét kénytelen elviselni. A Tóra részletesen felsorolja, mit jelent az áldás, és miben nyilvánul meg az átok ítélete. A hangsúly a földi

életen van az áldás és az átok terén is. Az Ószövetségben leírt zsidó nép történelme pedig arról szól, hogy nem tudták betartani a törvényt, és emiatt Isten újabb és újabb kemény ítélete érte őket. Pál apostol jól ismerte a mózesi törvényeket, népének történelmét és a korabeli zsidóság törvényhez való viszonyulását is. A korabeli papok és írástudók is szigorúan megkövetelték a törvények előírásainak formális betartását, de szívükben távol voltak Istentől, hittől, szentségtől. Ezért írja Pál: *„Nem az részesül dicséretben, aki testén külsőleg van körülmetélve, hanem az részesül dicséretben Istentől, aki belsejében zsidó, szívében a Lélek által van körülmetélve.”* (Róm 2,28–29) Pál Jézusnak a hegyi beszédben elmondott, törvényről szóló tanítását követte ebben. Jézus a törvény betartását a cselekedetekről a szív területére tette át. *„Megmondattam a régieknek: Ne ölj! – Ne paráználkodj!” „Én pedig azt mondom”, aki szívében átkot mond, vagy asszonyra kívánsággal tekint, „immár vétkezett” – mondta az Úr Jézus. Pál ezt ismerve a 14. zsoltár 2–3. és az 53. zsoltár 3–4. verseire hivatkozva kimondta: „Nincsen igaz ember egy sem.” A törvény cselekedeteiből nem fog megigazulni egyetlen ember sem. „...nincs különbség, mivel mindenki vétkezett, és nélkülözi Isten dicsőségét...”* (Róm 3,22–23) *„Ahogy tehát egy ember által jött a bűn a világba, és a bűn által a halál, úgy minden emberre átkerült...”* (Róm 5,12) Vagyis (Pál szerint) – ha komolyan vesszük a törvény előírásait – meg kell állapítanunk, hogy egyetlen ember sincs, aki maradéktalanul betartotta, vagy be tudná tartani a törvényt. Ezért – a törvény ítélete szerint – minden e földre született ember bűnös, halálra és kárhozatra ítélt állapotban van, megváltásra és kegyelemre szorul. Miért adatott akkor a törvény? Mi haszna van a törvénynek? – teszi fel az apostol a kérdést. Pál megadta a választ is: *„...a bűnt nem ismerném, ha nem ismertem volna meg a törvény által... törvény nélkül halott a bűn... Amikor azonban eljött a parancsolat, a bűn életre kelt”* – írja az apostol (Róm 7,7–9) A törvény tehát nem tud szabadabbá tenni a bűntől, de – ha komolyan vesszük – leleplezi végzetes bűnös állapotunkat, és vágyat ébreszt arra, hogy megkeressük a szabadulás útját.

Megható, amikor Pál egyes szám első személyben fogalmazva írja: *„Gyönyörködöm az Isten törvényében a belső ember szerint, de tagjaimban egy másik törvényt látok, amely harcol az én értelmem törvénye ellen, és foglyul ejt a bűn bennem lévő törvényével. Én nyomorult ember! Kicsoda szabadít meg ebből a halálra ítélt testből?”* A választ is azonnal megadja: *„Hála az Istennek, a mi Urunk, Jézus Krisztus!”* (Róm 7,22–25) *„A törvény közbejött, hogy megnövekedjék a vétkek. De ahol megnövekedett a bűn, ott még bőszesebben kiáradt a kegyelem”* – írja az apostol (Róm 5,20). A törvény ítélete alá került ember bűnösségének nyomasztó terhe alatt keresi a szabadulás útját, és ebben

a keresésben megvalósul Jézus szava: *„Aki keres, talál, a zörgetőnek megnyitják!”* Amint Pál írja: *„Mielőtt eljött a hit, a törvény őrzött bennünket, egybezárva az eljövendő hit kinyilatkoztatásáig. Tehát a törvény nevelőnk volt a Krisztusig, hogy hit által igazuljunk meg.”* (A görögben a „nevelő” = „pedagógus”.) A pedagógusnak az Ókorban az volt a feladatuk, hogy a gyermeket kézen fogva elvezessék a tanítóhoz. A törvény tehát az a pedagógusunk, aki elvezetett a Mesterhez, Jézus Krisztushoz. Ez azt is jelenti, hogy minden Istent őszintén kereső ember életében van (volt) egy időszak, amelyet a törvény korszakának nevezhetünk. Amikor Isten ítélete és világossága fényében láttam már a bűneimet, a kárhozatra ítélt elveszett állapotomat, de még nem ismertem a szabadulás útját, a szabadító Jézus Krisztust. Ez a büntudatban és bűnbánatban halálra ítélt állapot és időszak kellett ahhoz, hogy szomjas szívvel keressem és megnyerjem a megoldást, a Jézus Krisztusban megjelent kegyelmet. A gyakorlatban ez azt jelenti, hogy az Istent, az Isten kegyelmét, az üdvösséget kereső embereknek először az Isten bűnt megítélő szentségével (a törvény követelésével) kell találkozniuk ahhoz, hogy bűnösségük felismerése és a lelkükre nehezedő terhe szomjúságot támasszon bennük a Krisztusban megjelent kegyelem iránt. Ez magyarázza azt, hogy Jézus azokat hívja és azoknak kínálja a kegyelem élő vizének forrását, akik már szomjúhozák őt. *„Ha valaki szomjazik, jöjjön hozzám és igyék!”* – mondja Jézus (Jn 7,37–38)

A kegyelem

„...a törvény Mózes által adatott, a kegyelem és az igazság Jézus Krisztus által jött el.” (Jn 1,17) Pál részére porba sújtó hatalommal és ijesztő fényességben jelent meg Jézus Krisztusban Isten kegyelme a damaszkuszi úton. Ez azt mutatja, hogy a kegyelem egyrészt Isten életünket megmentő szeretete, másrészt az Isten szentséges lénye és bünt

megítélő világossága is. Ez a kegyelem ragadta meg, hordozta és tette hatalmas eszközzé Pált az apostoli szolgálataiban. Lássuk meg hát azt, ahogyan Pál életében és tanításában a kegyelemnek (ennek a talán legszebb szónak) a tartalma, ereje és működése élénk tárul.

A kegyelem egyik jó megfogalmazása a már említett Ef 2,4–10-ig terjedő igeszakasz. Így kezdődik: *„Isten, gazdag lévén irgalomban, az ő nagy szeretetéért, amellyel minket szeretett... minket is, akik halottak voltunk a vétkek miatt, életre keltett Krisztussal együtt...”* Az alaphelyzet tehát – amelyből Isten irgalma (kegyelme) kiemelt – a halál. A kegyelem forrása pedig az Isten irgalomban gazdag szeretete. Első szüleinktől való örökségünk a szellemi és a testi halál állapota. A szellemi halál állapota azt jelenti, hogy itt a földön a sátán uralma alatt lévő világunkban egyetemes az emberekben az önző és a bűnös vágyak, kívánságok és a gyilkos indulatok uralma. Ez az állapot békétlen feszültségekkel, erőszakosságokkal és ezerféle nyomorúsággal terheli meg az emberiség – minden egyes ember – életét. A tragédia az, hogy az ember az első szüleink bukása óta lázas akarással igyekszik kiemelkedni ebből az állapotából, de minden új (sikeresnek is kikiáltott) próbálkozása még mélyebbre süllyeszti a szellemi halált jelentő romlottságában. (*Madách* „Az ember tragédiája” című drámája szemléletesen tárja elénk az emberiségnek ezt az állapotát.) Az elkerülhetetlen testi halál (és a betegségek) pedig nemcsak sok fájdalmat, hanem a biztos elmúlás nyomasztó tényét és terhét is jelenti az élni akaró ember számára.

Arról senki sem tehet, hogy a szellemi és a testi halál kikerülhetetlen uralma alatt érkezett ide a földi életbe. Arról azonban tehetünk és azért személyesen felelősök is vagyunk, hogy megkeressük és elfogadjuk-e a szabadulás egyetlen útját és lehetőségét, amelyet Isten a kegyelem evangéliuma által kínál minden ember számára. Ezt teszi nyilvánvalóvá Pál a kegyelemről szóló tanításaiban. Isten irgalmas szeretete Jézus Krisztusban azért jött el, hogy „életre keltsen” a halál állapotából, és „vele együtt feltámasszon” a bűntől szabad örök életre – írja Pál (Ef 2,5). Isten kegyelmének csodája, hogy az ő egyszülött Fiában azonosult velünk: a romlandó és bűnre hajlamos testünkbe öltözött, hogy ezt a bűnnel és halállal terhelt testet a keresztre és a halálba vigye. Ő ajándékoz meg minket azzal a hittal is, amely által egyesülhetünk Jézus Krisztussal a kereszten, melynek gyümölcse a régi, az (ádami örökséggel terhelt) „őember” halála. Hit által kegyelemből valósul meg, hogy *„amiképpen Krisztus feltámadt a halálból az Atya dicsősége által, úgy mi is új életben járjunk”* (Róm 6,4). *„...kegyelemből van üdvösségetek hit által, és ez nem töletek van: Isten ajándéka; nem cselekedetekért, hogy senki se dicselkedjék”* – halljuk a folytatást az Ef 2-ből (Ef 2,8). Isten ajándéka tehát Krisztusban a bűneink bocsánata, az

új és örök élet! Nincs olyan sok és nagy bűn, amelyet Jézus ne törölt volna el vére által. A kárhoznak egyetlen oka van és maradt: ha nem hiszed el és nem fogadod el Isten kegyelmének ajándékát, amelyet Jézus Krisztusban és az ő megváltásában szerzett és kínál minden ember számára. Erről szól a kegyelem evangéliuma. A Krisztus által felkínált bűnbocsánat nemcsak a múlt bűneire vonatkozik, hanem a bűnrabságból való szabadítást is jelenti a Szent Szellem hatalma által. Ez az új élet bűnrabságtól szabad életet jelent a földön, és üdvösséget a test halála után. Jézus mondta: *„Aki hallja az én igémet, és hisz abban, aki elküldött engem, annak örök élete van, sőt ítéletre sem megy, mert átment a halálból az életbe.”* (Jn 5,24) Ezt az új, bűntől megszabadított életet a Szent Szellem valósítja meg. Pál megfogalmazásában a Róm 8,1–2 szerint örömmel mondhatjuk: *„Nincs tehát most már semmiféle kárhoztató ítélet azok ellen, akik a Krisztus Jézusban vannak, mivel az élet Lelkének törvénye megszabadított téged Krisztus Jézusban a bűn és a halál törvényétől.”* Az említett Ef 2,4-től idézett ige pedig így folytatódik: *„vele együtt feltámasztott és a mennyei világba ültetett”*. Ez azt jelenti, hogy egyrészt a földi életünk idejére is „isteni természet részesévé tett” (2Pt 1,4), másrészt az örök élet bizonyosságával ajándékozott meg. Tudjuk immár, hogy *„a mennyben van polgárjogunk, ahonnan az Úr Jézus Krisztust is várjuk üdvözítőül, aki az ő dicsőséges testéhez hasonlóvá változtatja a mi gyarló testünket”* (Fil 3,20–21).

Az örök életet jelentő kegyelem Isten kiválasztó kegyelmének a döntése is. *„Nem azé, aki akarja, és nem is azé, aki fut, hanem a könyörülő Istené”* – írja az apostol (Róm 9,16). Ez azt jelenti, hogy nincs olyan emberi tevékenység és cselekedet, amely kiérdemelné, nem létezik olyan erős emberi akarat és annyi jóság, amely elérné, és olyan nagy gazdagság, amely által megvásárolhatnánk az üdvösségünket és az örök életet. A vallásos hitet meg lehet tanulni, a szertartásokat emberi tevékenységgel be lehet tartani, a felülről való élet, az istenfiúság azonban Istennek olyan ajándéka, amelyet csak az ő irgalmas kegyelméből, könyörülő döntése alapján ajándékként nyerhetünk meg. *„Akkor ki üdvözülhet?”* – tették fel a kérdést a tanítványok. Jézus ezt válaszolta: *„Embereknél ez lehetetlen, de Istennél minden lehetséges!”* (Mt 19,25–26) Ezt a tényt és igazságot kell felismernünk és tudomásul vennünk. Egy ajtó, egy út, egy igazság, egy Úr Jézus Krisztus van, aki elszenvedte bűneink büntetését, bűnné lett értünk, és feltámadásával kaput nyitott a belé vetett hit és az ő elfogadása által az örök életre. Isten Jézus Krisztusban, a Fiában döntött, könyörült rajtunk, és elérhetővé, megragadhatóvá tette hit által, kegyelemből az üdvösség ajándékát. Ne keress és ne kergess más utakat, hiszen Isten Krisztusban rajtad is könyörült! Így szól a Pál által hirdetett evangélium.

A kegyelemben való élet küldetést is jelent itt a földön az Isten terve és akarata szerint. Az Ef 2. részéből idézett íge a 10. versben (Pál írása szerint) így folytatódik: „*az ő alkotása vagyunk, akiket Krisztus Jézusban jó cselekedetekre teremtett... hogy azok szerint éljünk.*” Ez azt jelenti, hogy Istennek minden újjászületett, kiválasztott gyermeke számára előre elkészített terve van. Minden gyermekét meg akarja áldani örömben és gyümölcsözésben gazdag szolgálatokkal. Pállal is már ott Damaszkuszban közölte, hogy milyen szolgálatban fogja őt megáldani, ő pedig ott és „*azonnal hirdetni kezdte a zsinagógákban Jézusról, hogy ő az Isten Fia*” (ApCsel 9,20). A mi engedelmes odaszánásunk kell ahhoz, hogy teljesüljön Isten terve az életünkben. Isten nagy kegyelme, hogy részt vehetünk Isten országának, Krisztus testének az építésében. Ezáltal kincset is gyűjtünk, amely a mennyben jutalomként vár ránk.

4. IZRAEL KÜLDETÉSE ÉS JÖVŐJE PÁL SZERINT

Izrael küldetése Krisztus előtt

Izrael népét, Ábrahám testi utódait Isten mint egy nemzetet különítette el az összes többi néptől. Mintegy 4000 éves történelmük során Isten „saszárnyakon hordozta”, mint „szeme fényét” védte – olykor keményen fenyítette is őket. Isten Mózes vezetésével szabadította ki a több millió főre növekedett Izraelt Egyiptom rabságából, majd ugyancsak Mózes által nemzetté formálta őket, és megkötötte velük a törvény szövetségét. Izrael akkor azt a küldetést kapta, hogy bálványimádásban eltévelyedett népek tengerében képviseljük az egyedül szent, igaz, teremtő Istent. „*Ha megtartjátok szövetségemet, ti lesztek az én tulajdonom valamennyi nép közül. Papok királysága és szent nép lesztek!*” – mondta nekik Isten az Egyiptomból való szabadulásuk után a Sínai-hegyen (2Móz 19,5–6).

Pál apostol sokat foglalkozik Izraellel: múltjával, jelenével és jövőjével. Vizsgálja, hogy betöltötte-e Izrael a küldetését, és hogyan viszonyul az evangéliumhoz. Megállapítja, hogy izraelitáké a fiúság, a dicsőség, a szövetségek, a törvényadás, az istentisztelet, az ígéretek, az ősatyák (Róm 9,4–5). Azt is kijelenti Pál, hogy bár az evangélium miatt ellenségek, de a kiválasztás miatt kedveltek az ősatyákért, hiszen az Isten ajándékai és elhívása visszavonhatatlanok (Róm 11,28–29). Pál szerint Izrael betöltötte a küldetését abban, hogy prófétái által átvette Istentől a kijelentéseit, írásban megörökítette és közkinccsé tette azt az ószövetségi Szentírásban az egész emberiség számára. Így minden ember megismerheti az egyedül létező, szent, mindenható, teremtő és mindeneket fenntartó Istent. Pál apostol arról is ír, hogy a zsidók a kegyelem evangéliumának elutasítása miatt ellenségei lettek Istennek, Isten azonban hű maradt

az ősatyáknak tett ígérétehez, és nem vetette el Izraelt. Isten hűsége és elhívása ugyanis nem vonható vissza. Eljön az idő – Isten türelmes szeretete ki fogja munkálni –, hogy a megkeményedett Izrael is irgalmat nyer. „*Ahogyan ti – írja a rómaiaknak Pál – egykor engedetlenül váltatok Isten iránt, most pedig irgalmat nyertetek az ő engedetlenségük révén, úgy ők is engedetlenül váltak most, hogy a nektek adott irgalom révén végül ők is irgalmat nyerjenek.*” (Róm 11,30–31) Isten a zsidók engedetlensége miatt nyitott kaput a pogányok felé, de eljön az idő, amikor a népek által nyert kegyelem révén Izrael részesül kegyelemben – írja az apostol.

Az Ószövetség könyvei reális hitelességgel élénk tárják, hogy Izrael élete tele volt engedetlenséggel, hűtlenséggel, de mindig voltak hűséges vezetőik, prófétáik is, akik szilárdak maradtak az Istennel való közösségben. Képviseltek a világban az örökkévaló, mindentudó és mindeneket teremtő és fenntartó Isten hitét és ismeretét. Írásban is megörökítették Isten kijelentéseit és választott népének történelmét, sőt a jövőjét is, amelyben Isten uralma vagy áldásokban vagy az ítéletében, de mindig érvényesül.

A zsidók és Jézus Krisztus

Izrael legjelentősebb küldetése volt, hogy Isten terve szerint, a próféták jövendölésének beteljesüléseként, közöttük jelent meg (zsidó emberként) a Messiás, az Isten Fia. Ahogyan Pál írja: közölük „*származik a Krisztus test szerint, aki Isten mindenek felett: áldott legyen mindörökké. Ámen.*” (Róm 9,5) Pál utánozhatatlan mélységű gondolatokban hódol Jézus fenséges személyének, himnuszt zeng Krisztusról: „*aki Isten formájában lévén nem tekintette zsákmánynak, hogy egyenlő Istennel, hanem megüresítette önmagát, szolgai formát vett fel, emberekhez hasonlóvá lett, és emberként élt; megalázta magát, és engedelmes volt mindhalálig, mégpedig a kereszthalálig. Ezért fel is magasztalta őt Isten mindenek fölé, és azt a nevet adományozta neki, amely minden névnél nagyobb, hogy Jézus nevére minden térd meghajoljon, mennyieiké, földieké és föld alattiaké; és minden nyelv vallja, hogy Jézus Krisztus Úr az Atya Isten dicsőségére.*” (Fil 2,6–11)

A zsidók várták a Messiást. Amikor jött, mégsem fogadták el őt. Amint János evangéliuma írja: „*A saját világába jött, de az övéi nem fogadták be őt...*” (Jn 1,11) Jézus Krisztus, bár a Szent Szellemtől fogant, de valóságos emberként élt. Egyszerű emberek gyermekeként, istállóban született, menekültként járta meg Egyiptomot, és ácsműhelyben élte az ifjúkorát. Izrael írástudói és papjai azonban csak azokra a prófeciákra figyeltek, amelyek szerint a Messiás Izrael fényes jövőjét, az egész világra kiterjedő békekirályságát fogja megvalósítani itt a földön. Bár Jézus

világos határozottsággal kijelentette, naponként tanította, életével és csodatételeivel hatalmasan igazolta az ő Isten voltát, a hivatalos Izrael elutasította őt. Sőt a pogány római helytartó mentő szándéka ellenére irigy, féltékeny és sötét vakságukban kikövetelték a keresztre feszítését. „Az ő vére mirajtunk és a mi gyermekeinken!” – kiáltotta a sokaság (Mt 27,25). Mint lázítót és csalót – a római hatóság közreműködésével – lényegében a zsidók voltak azok, akik a keresztre feszítve megölték Jézust.

Jézus Krisztus halálában azonban Istennek örök idők előtt megtervezett üdvözítő akarata valósult meg. A zsidók magatartásában pedig az egyetemes ember javíthatatlan romlottsága lett nyilvánvalóvá. Kiderült, hogy a hitbeli ismeretükben és az erkölcsükben is legmagasabb szinten élő emberek (a zsidók) is csak arra voltak képesek, amikor Isten Fia – mint ember, büntelen szentségben – megjelent köztük, hogy megöljék őt. Nyilvánvalóvá lett azonban az is, ahogyan Pál fogalmazza, hogy Jézus Krisztus „önmagát adta bűneinkért [a halálba], hogy kiszabadítson minket a jelenlegi gonosz világból” (Gal 1,4). Ahogyan Jézus mondta: „én odaadom az életemet, hogy azután újra visszavegyem... én magamtól adom oda. Hatalmam van arra, hogy odaadjam, és hatalmam van arra, hogy ismét visszavegyem...” (Jn 10,17–18) Isten minden e világra született ember bűnét az ő Fiára terhelte, és – mint Isten Bárányát – bűneinkért bemutatott áldozattá tette, hogy megnyissa a szabadulás útját a bűn uralma alól. „Mert azt, aki nem ismert bünt, [Isten] bünné tette értünk, hogy mi Isten igazsága legyünk őbenne” – írja Pál (2Kor 5,21). A kegyelem evangéliuma a Krisztus keresztyéről, haláláról és feltámadásáról szóló üzenet. „Mert a keresztről való be-

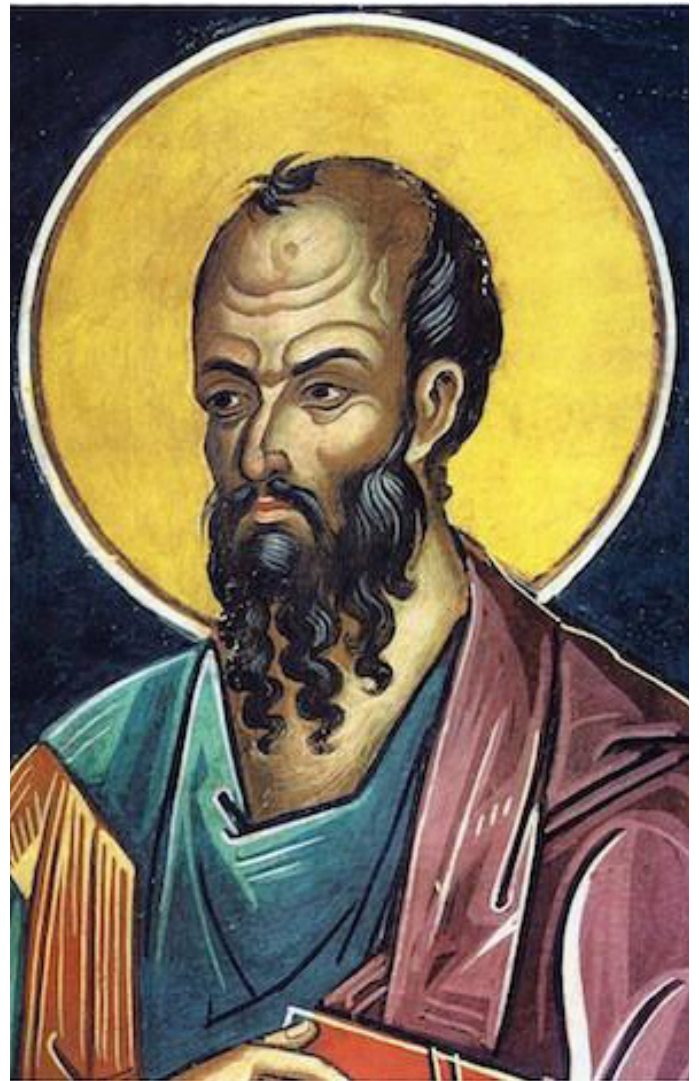
széd bolondság ugyan azoknak, akik elvesznek, de nekünk, akik üdvözülünk, Istennek ereje... úgy határoztam, hogy nem tudok közzétenni másról, csak Jézus Krisztusról, róla is mint a megfeszítettről” – írja Pál apostol (1Kor 1,18; 2,2)

Jézus Krisztus bünt eltörlő és üdvözítő kegyelme és hatalma az ő feltámadása által lett érvényessé. Feltámadása igazolta, hogy nem emberi erőszak, hanem az ő irántunk való szeretete vitte a keresztre. Hiszen parancsolhatott volna angyalok seregeinek, föld alá süllyeszthette volna az egész ellene acsarkodó nagypénteki sokaságot, de nem tette, mert tudta: ha feláldozza magát, az Úr akarata jut célhoz vele (Ézs 53,10). Jézus Krisztus halála és feltámadása által Isten ajtót nyitott az üdvösségre. Ezért hit által, ingyenkegyelemből minden ember átveheti a hófehér ruhát (bűneinek bocsánatát) és az üdvösség ajándékát.

Jézus Krisztus kereszthalálának és feltámadásának üdvösségteremtő hatalmát és örömét először a saját népe, a zsidóság tapasztalta meg. Zsidók voltak a tanítványai, akik pünkösdi napján a felházban beteltek Szent Szellemmel. Zsidó volt az a 3000 megtérő, akik ugyanezen a napon felismerték bűnösségüket, és vették bűneik bocsánatát. A bemelegítésük által létrejött az első újszövetségi gyülekezet. A zsidók közül hívta el az Úr Pál apostolt, aki a pogányok számára meghirdette a kegyelem evangéliumát. – Ugyanakkor fontos igazság az, hogy az elkövetett bűnöknek vannak olyan következményeik is, amelyek itt a földi életünkben elkerülhetetlenek. Különösen, ha valaki megmarad a bűnben. Példa erre a „hivatalos” zsidóság, a zsidók többsége, akik Jézus Krisztus ellen foglaltak állást, és elvetették őt. Jézus maga sírt is emiatt. Lukács írja Jézusról: „Amikor közelebb ért, és meglátta a várost, megsiratta, és így szólt: Bárcsak felismerted volna ezen a napon te is a békességre vezető utat! De most már el van rejtve a szemed elől. Mert jönnek majd rád napok, amikor ellenségeid ostromfalat emelnek körülötted, körülzárnak, és mindenfelől szorongatnak, földre tipornak téged és fiadat, akik falaid között laknak, és kő kövön nem marad benned, mert nem ismerted fel meglátogatásod idejét.” (Lk 19,41–44) Izrael életében Kr. u. 70-ben (Jézus Krisztus kereszthalála után 35-36 évvel) teljesült ez a prófécia. Az irtózatossággal járó zsidó háború után szétszórták a zsidókat a világ minden országába. A választottság áldása és terhe is az, hogy Isten (a teljes szétszórtóságukban is) közel 2000 éven át megőrizte Izrael népét a beolvadástól is, a megsemmisüléstől is. Istennek ígérete és terve is van választott népére vonatkozóan. Az utolsó idők egyik jele az, hogy Isten a 20. század elején olyan történelmi helyzetet teremtett, amikor megindult, majd a II. világháború után tömegessé vált a hazatelepülésük ősi hazájukba. 1948 óta újra létezik Izrael állam a saját hazájában, és folyamatos a választott nép hazatelepülése.

A zsidók két útja Pál szerint

Pál apostol Izraelre vonatkozóan tette fel a kérdést: „Kérem tehát, elvetette-e Isten az ő népét?” Azonnal válaszol is: „Szó sincs róla.” Ezután Pál a Jézus Krisztus utáni időre vonatkozóan a zsidóság két lehetséges útjáról szól. Az egyik a maradéknak a kegyelmi kiválasztás szerinti útja (Róm 11,5). A zsidóságnak az a kisebbsége ez a „maradék”, akik akkor (az 1. században) vagy azóta bármikor és bárhol a zsidók közül felismerték és elfogadták Jézus Krisztusban a Messiásukat, illetve kegyelem által a személyes Megváltójukat. Pál apostol erre önmagát állítja elének példaként. Ezt írja: „Hiszen én is izraelita vagyok, Ábrahám utódai közül, Benjámin törzsből.” (Róm 11,1) Azokról a megtért zsidókról van tehát szó, akik – Pálhoz hasonlóan – elfogadták (elfogadják) a kegyelem evangéliumát. Krisztus óta folyamatosan voltak (vannak) olyan zsidók, akiket Isten megszólít, és ők meghallják az evangéliumot, a Szent Szellem pedig újjászüli és beépíti őket a Krisztus testébe, a választottak újszövetségi gyülekezetébe. A zsidóság másik útját így jellemzi az apostol: „A többiek pedig megkeményítették.” Vagyis ők azok, akik elutasították és elutasítják Jézust. Rájuk vonatkozóan tovább kérdez Pál: „Kérem tehát: Azért botlottak meg, hogy elbukjanak?” Aztán azonnal válaszol a kérdésre: „Szó sincs róla! Viszont az ő bukásuk által jutott el az üdvösség a népekhez...” (Róm 11,11) Vagyis Isten eleve tudta, hogy a zsidóság nagyobbik része el fogja utasítani a Messiását. Ezért megtervezte, hogy a kegyelem evangéliuma által kaput nyit a nem zsidó népek, vagyis az egész világ számára. – Ugyanakkor Isten kijelentette azt is, hogy a zsidóság Krisztust elutasító többségének a megkeményedése nem végleges. Pál így ír erről: „Ha pedig az ő bukásuk a világ gazdagságává lett, veszteségük pedig a népek gazdagságává, akkor mennyivel inkább az lesz, ha teljes számban megtérnek... ha elvettetésük a világ megbékélését szolgálta, mi mást jelentene befogadtatásuk, mint életet a halálból?” (Róm 11,12.15) Isten terve szerint tehát eljön a nap, amikor egész Izrael felismeri és elfogadja a Messiását. A Biblia beszél erről a jövőben bekövetkező nagy eseményről. Akkor fog ez bekövetkezni, amikor Jézus Krisztus az elragadott újszövetségi gyülekezettel visszajön, „eljön a felhőkön, és meglátja minden szem” (Jel 1,7). Zakariás próféta így ír erről: „Meveti majd lábát azon a napon az Olajfák hegyén... Mert eljön az Úr, az én Istenem, szentjeivel együtt.” (Zak 14,4-5) A próféta kijelentése szerint tehát Jézus abban a kiváltságban részesíti az addigra teljes számban hazatelepült Izraelt, hogy az Olajfák hegyén látható módon jelenik meg „szentjeivel”, vagyis az elragadott újszövetségi gyülekezettel együtt. Ekkor valósul meg, hogy az egész Izrael megtér. Ezt írja Zakariás: „Azon a napon meg fogok semmisíteni minden

népet, amely Jeruzsálemre támad. Dávid házára és Jeruzsálem lakóira pedig kiárasztom a könyörület és a könyörgés lelkét. Rátéekintenek majd arra, akit átszúrtak, és úgy gyászolják, ahogyan az egyetlen gyermeket szokták, és úgy keseregnek miatta, ahogyan az elsőszülött miatt szokták.” (Zak 12,9-10) Ézsaiás így ír erről: „A maradék megtér, Jákob maradéka az erős Istenhez.” (Ézs 10,21)

A Jelenések könyve szerint az üdvözültek reménységének végső beteljesülése az új ég és új föld birodalmában, illetve a „mennyből alászálló Jeruzsálemben” fog megvalósulni. Mivel az új Jeruzsálem kapuit Izrael 12 törzsének nevére nevezik el, a város falának 12 alapköve pedig a Bárány 12 apostolának nevét hordozza (Jel 21,13-14), ki mondható, hogy Izrael és az újszövetségi gyülekezet üdvözültjeinek közös lakhelye és öröksége lesz a mennyei Jeruzsálem. Az odajutás feltétele pedig így hangzik: „tisztátalanok pedig nem jutnak be oda, sem olyanok, akik utálatosságot vagy hazugságot cselekszenek, hanem csak azok, akik be vannak írva a Bárány életkönyvébe.” (Jel 21,27).

A messiási békekirályság

Több próféta ír arról, hogy lesz ezen a földön egy boldog békekorszak, amelyet a zsidók Messiása (Jézus Krisztus) a megtért zsidóság közreműködésével valósít majd meg. Legtöbbet Ézsaiás és Mikeás ír erről a korszakról, amelynek jellemzője lesz, hogy a föld felszabadul az átok ítélete alól, nagy bőséggel terem a föld, az állatok mind szelídek lesznek, az ember élete pedig olyan hosszú lesz, mint a fáké. A fegyverekből szerszámokat készítenek, hadakozást nem tanulnak. Maga Jézus Krisztus is beszél erről mint „megújult világról”, amelyen tanítványai a zsidók 12 törzse felett ítélkeznek majd (Mt 19,27–29). A Jelenések könyve azt is írja, hogy 1000 évig tart ez a boldog korszak, azt is közli, hogy a boldog békesség legfőbb titka az lesz, hogy arra az időre a sátán megkötöztetik. A Jelenések könyve szerint 1000 év után a sátán megszabadul börtönéből, és véget vet a békekorszaknak. – Mivel a Biblia több könyve – egymástól függetlenül és mégis egymással összhangban – ír erről az eljövendő korszakról, nincs okunk kételkedni abban, hogy meg fog valósulni. Pál apostol azonban nem tud, illetve nem ír erről a korszakról. Ezért én sem foglalkozom most részletesebben az erre vonatkozó kijelentésekkel. Pál a választottaknak – a Krisztus testének – reménységéről közöl kijelentéseket. Ezt pedig mint a keresztény egyház jövőjét fogjuk megismerni.

5. A VÁLASZTOTTAK EGYHÁZÁNAK REMÉNYSÉGE

Az elragadtatás

A választottak egyháza, az újszövetségi gyülekezet a földön élő, de a mennyhez tartozó testület. Itt élünk, itt vannak feladataink, küldetésünk és kötelezettségeink, de mennyei irányelvek szerint gondolkozunk, cselekszünk. Munkánk gyümölcseinek már most is örvendezünk, de a tényleges fizetés és jutalom a mennyben vár ránk. Komolyan vesszük Jézus szavait, aki azzal búcsúzott a tanítványaitól: „*higgyetek Istenben, és higgyetek énbennem! Az én Atyám házában sok hajlék van; ha nem így volna, vajon mondtam volna-e nektek, hogy elmegyek helyet készíteni a számotokra? És ha majd elmentem, és helyet készítettem nektek, ismét eljövök, és magam mellé veszek titeket, hogy ahol én vagyok, ti is ott legyetek.*” (Jn 14,1–3) Itt a földön is hálásan fogadjuk Isten kezéből a biztonságos gondviselését, de a teljes biztonságunkat már most is a mennyben ránk váró otthonunk jelenti. Pál apostollal együtt valljuk: „*a mi pillanatnyi könnyű szenvedésünk minden mértéket meghaladó nagy, örök dicsőséget szerez nekünk, mivel nem a láthatókra nézünk, hanem a láthatatlanokra, mert a láthatók ideig valók, a láthatatlanok pedig örökkévalók.*” (2Kor 4,17–18) A földi életünk – még ha szenvedéseket is

kell elviselnünk – egy pillanat az örökkévalóságához mérten, ahol romolhatatlan és megdicsőült test és környezet vár ránk.

Pál apostol Istentől való és jövőre vonatkozó üzenete, hogy amint Jézus Krisztus feltámadt a halálból, minden ember fel fog támadni. Jézus Krisztus „*megtörte a halál erejét, és az evangélium által világosságra hozta az elmúlhatatlan életet*” (2Tim 1,10). „*Mindenki a maga rendje szerint*” támad fel – írja az apostol (1Kor 15,23). Az „*első zsenge*” volt Jézus Krisztus. Azután, az ő eljövetelekor, azok támadnak fel, „*akik a Krisztuséi*”. Erről maga Jézus is beszélt: „*És akkor feltűnik az Emberfiának jele az égen, akkor jajgat a föld minden nemzetsége, és meglátják az Emberfiát eljönni az ég felhőin nagy hatalommal és dicsőséggel. És ő elküldi angyalait nagy harsonaszóval, és összegyűjtik az ő választottait a négy égtáj felől, az ég egyik sarkától a másik sarkáig*” – mondta Jézus (Mt 24,30–31). „*Akkor ketten lesznek a mezőn, az egyik felvétetik, a másik otthagytatik, két asszony örül a kézimalommal, az egyik felvétetik, a másik otthagytatik*” – részletezi Jézus az elragadtatás eseményét (Mt 24,40–41). Pál apostol is részletesen ír a választottak elragadtatásáról. Pál úgy ír erről, mint aki abban reménykedik, hogy az ő földi élete idején megtörténik az elragadtatás. Ezt írja: „*mi, akik élünk, és megmaradunk az Úr eljöveteléig, nem fogjuk megelőzni az elhunytakat. Mert amint felhangzik a riadó hangja, a főangyal szava és az Isten harsonája, maga az Úr fog alá szállni a mennyből, és először feltámadnak a Krisztusban elhunytak, azután mi, akik élünk, és megmaradunk, velük együtt elragadtatunk felhőkön az Úr fogadására a levegőbe, és így mindenkor az Úrral leszünk.*” (1Thessz 4,15–17) Az 1Kor 15,52-ben Pál azal egészíti ki ezt a közlését, hogy akik földi életükben érik meg az elragadtatást, azoknak a teste (halál nélkül) „*egy szempillantás alatt*” elváltozik, mert „*e romlandó testnek romolhatatlanságba kell öltöznie*” (53. v.). – Megjegyzem, hogy Pál apostol a választottaknak ezt az elragadtatását „*a halottak közül való feltámadásnak*” nevezi, mivel a többi halott akkor még nem támad fel. Az élet – itt a földön – tovább folytatódik. Pál a Filippi levélben mint személyes és saját szent vágyakozásáról ír arról, hogy „*valamiképpen eljussak a halottak közül való feltámadásra*” (Fil 3,11). Minden újjászületett emberben visszhangra talál Pál apostolnak ez a vágyakozása. Az elragadtatás mint a Krisztus testének, a választottak egyházának a reménysége valósul meg.

A teljes tanulmány a befejezéssel együtt a Szolgatárs honlapján olvasható el a következő címen:
<http://szolgatars.hu/pal-a-poganyok-apostola/>

Sebján Farkas Zsolt

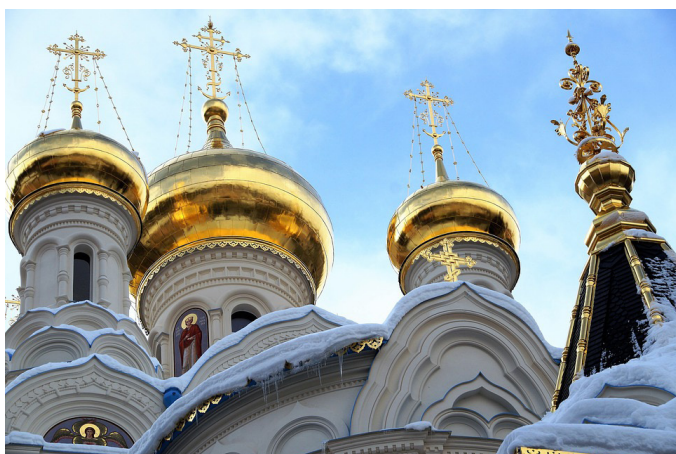
Keresztény theosis

Az Újszövetség világosan állítja, hogy amikor az emberek megtérnek, akkor gyökeres változás áll be az életükben. Ezt a Biblia újjászületésnek hívja. Pál a Korinthusi levélben ezt így fogalmazza meg: „Ezért ha valaki Krisztusban van, új teremtés az: a régi elmúlt, és íme: új jött létre.” (2Kor 5,17)¹

1. Ebben az írásban a bibliai idézetek a Magyar Bibliatársulat revideált új fordítású Bibliájából (2014) valók.

Ennek alapján az egyházatyák, különösen keleten, meglepő állításokat fogalmaztak meg. Azt tanították, hogy amikor valaki újjászületik, akkor isteni természettel lesz felruházva. Az üdvösségnek ezt az aspektusát deifikációnak, vagy *theosis*-nak hívták. James D. Greear ezt így fogalmazza meg: „A *theosis* arra a folyamatra utal, amikor Isten egyesíti önmagát a hívővel. [Ez a fogalom] azt feltételezi, hogy az édenkertben elkövetett bűneset miatt az emberiség elveszítette az életadó kapcsolatot Istennel. Ennek a szakadásnak az eredménye lett a halál – először szellemi, majd végül fizikai halál. Krisztus

testet öltése és feltámadása által viszont Isten lehetőséget adott az emberiségnek, hogy újra egyesüljenek Isten életadó energiáival.²

Michael J. Christensen, aki egy egész könyvet írt ebben a témában, még messzebb megy a *theosis* fogalmával kapcsolatban. Ő úgy gondolja, hogy a deifikáció Isten eredeti terve volt Ádám és Éva számára még bűnbeesésük előtt. Az volt Isten akarata, hogy az első emberpár folyamatosan fejlődjön és egy magasabb szintre jusson, mint amiben teremtve lettek. Azonban mivel engedetlenek voltak, ma az emberiség más módon érheti el a deifikációt: Krisztus megváltása által. Vagyis Christensen két ívet lát a történelemben. Az egyik a teremtéstől a deifikációig³ tart, a másik pedig a bűnesettől a megváltásig. Az első ív természetes módon nagyobb, mint a másik, és átöleli azt.⁴

A *theosis* bibliai alapja

Talán a legfontosabb bibliai rész a *theosis* tanával kapcsolatban a 2Pt 1,3–4-ben található. Péter apostol a következő megdöbbentő mondattal biztatja a keresztényeket: „Az ő isteni ereje megajándékozott minket mindazzal, ami az

2. James D. Greear: “Theosis and Muslim Evangelism: How the Recovery of a Patristic Understanding of Salvation Can Aid Evangelical Missionaries in the Evangelization of Islamic Peoples” (PhD diss., Southeastern Baptist Theological Seminary, 2003), 23. o. A jelen írásban szereplő összes magyar idézet a szerző fordítása.

3. Itt a deifikáció szó akár a megdicsőüléssel is helyettesíthető, amely egy ismert teológiai kifejezés, azzal a kiegészítéssel, hogy Christensen szerint a megdicsőült ember nagyobb dicsőségben és magasabb szinten van, mint az első teremtkor.

4. Michael J. Christensen and Jeffery A. Wittung: *Partakers of the Divine Nature: The History and Development of Deification in the Christian Traditions* (Grand Rapids, Mich.: Baker Academic, 2008), 43. o.

életre és a kegyességre való, azáltal, hogy megismertük őt, aki saját dicsőségével és erejével hívott el minket. Ezek által kaptuk meg azokat az ígéreket, amelyek nekünk drágák, sőt a legnagyobbak: hogy általuk *isteni természet részeseivé legyetek*, és megmeneküljetez attól a pusztulástól, amelyet a kívánság okoz a világban.” A történelem folyamán a teológusok különböző módon magyarázták ezt a verset. Voltak, akik azt tartották, ez a mondat csupán azt jelenti, hogy a keresztények újjászületésük után megta-pasztalják Isten erejét, ami által képesek szent életet élni.⁵ A keleti egyházatyák azonban úgy hitték, hogy Péter valami másról, valami többről beszél ebben az igeszakaszban. A Zsidókhoz írt levél szerzője valami hasonló dolgot állít, amikor kijelenti, hogy a hívők „részeseivé lettek Krisztusnak” (Zsid 3,14).

Egy másik releváns igevers a *theosis*-szal kapcsolatban a 82. zsoltárban található. Itt Isten figyelmezteti a népet: „Azt mondtam ugyan, istenek vagytok, a Felséges fiaim mindnyájan.” (6. v.) Első olvasatra nagyon furcsának hat ez a mondat, de hála Istennek, hogy nem kell a sötétben tapogatóznunk, mert Jézus az Újszövetségben a következőképpen idézi ezt a verset: „Jézus így válaszolt: »Nincs-e megírva a ti törvényetekben: Én mondtam: istenek vagytok? Ha isteneknek mondta azokat, akikhez az Isten ígéje szolt, márpedig az Írást nem lehet érvénytelenné tenni, akkor akit az Atya megszentelt és elküldött a világba, arról ti azt mondjátok: Káromlást szolsz, mert azt mondtam: az Isten Fia vagyok?!»” (Jn 10,34–36) Tehát Jézus világosan kijelenti, hogy a zsoltárban Isten a saját népét isteneknek hívta.

Ezen kívül az egyházatyák az emberiséggel kapcsolatos *imago Dei*-t is a keresztény *theosis* alapjának tekintették. Az 1Móz 1,26–27; 5,1; 9,6; Zsolt 8,5 többek között azt tanítja, hogy Isten az embereket a saját képére és hasonlatosságára teremtette. Ez a képmás ugyan megromlott a bűnesetkor, de Isten megújítja azt a hívőkben a megszentelődés folyamatában. Még két bibliai rész van ezzel a fogalomkörrel kapcsolatban: 1Jn 3,1–2 és 2Kor 3,18. János ezt mondja a levélben: „Lássátok meg, milyen nagy szeretetet tanúsított irántunk az Atya: Isten gyermekeinek neveznek minket, és azok is vagyunk. Azért nem ismer minket a világ, mert nem ismerte meg őt. Szeretteim, most Isten gyermekei vagyunk, de még nem lett nyilvánvaló, hogy mivé leszünk. Tudjuk, hogy amikor ez nyilvánvalóvá lesz, hasonlóvá leszünk hozzá, és olyannak fogjuk őt látni, amilyen valójában.” A 2Kor 3,8-ban Pál egy hasonló dolgot állít, nevezetesen azt, hogy a Krisztussal való közeli kapcsolatban a hívő ember egyre inkább átformálódik az ő képmására.

5. Uo., 25. o.

Egyházatyák

Bár több írás is született ebben a témában, három egyházatyá művei különös jelentőséggel bírnak a keresztény *theosis* tanának kialakulásában. Ők Athanasziusz, Nazianzi Szent Gergely és Nüsszai Szent Gergely. Athanasziusz híres mondata – „Isten emberré lett, hogy az ember istenné legyen”⁶ – szolgált alapul az egyházatyák további írásainak. Ezzel a kijelentésével Athanasziusz szoros kapcsolatot alakított ki az inkarnáció és a deifikáció fogalmai között. Christensen ezt így magyarázza: „Athanasziusz számára

a deifikáció egy dinamikus folyamat. Az ember először megtapasztalja a bűnből való megváltást, azután a feltámadáskor megszabadul a romlandóságtól, és végül felmagasztaltatik a mennyben.”⁷

Athanasziusz azt tartotta, hogy a megváltott ember végső állapota felsőbbrendű, mint az eredeti teremtéskor. Ezt egy helyen így fogalmazza meg: „Jézus Krisztus nem elégedett meg azzal, hogy visszaállítsa az emberiséget az eredeti állapotába, hanem olyan isteni kegyelmet hozott el számára, amely sokkal értékesebb, mint ami az elején volt.”⁸ Mindamellett Athanasziusz nem hitte, hogy az emberiség istenné változik olyan értelemben, mint ahogyan az Úr Isten. Így ír: „A deifikáció által az ember nem szűnik meg embernek lenni, éppúgy, mint ahogyan a Logosz egylényegűsége sem szűnt meg az Atyával az inkarnáció után.”⁹ Az emberek deifikált emberekké válnak, nem Istenné. Hogy ezt még jobban megerősítse, Athanasziusz határozottan megkülönböztette Krisztus fiúságát és a keresztények fiúságát. Így érvel: „A deifikált emberek Isten fiaik örökbefogadás által, kegyelemből, és soha nem lesznek természetes Fiak, mint a testet öltött Logosz.”¹⁰

Nazianzi Szent Gergely megerősítette Athanasziusz híres alap gondolatát, és a deifikációt nagyon élénk szavakkal ecsetelte. Az emberi lelket gyakran nevezte „Isten leheletének” vagy „steni sarjadéknak”.¹¹ Nazianzi Szent

Gergely úgy gondolta, hogy Ádám, mint Isten képmása, deifikálódott, azonban ez nem jelentette azt, hogy egylényegű lett Istennel. Bár gondosan figyelt arra, hogy különbséget tegyen Teremtő és teremtmény között, néha elnézést kellett kérnie a nyelvezetéért, mely a kereszténység határait súrolta.¹² A karrierjének a vége felé még világosabban kifejtette a nézeteit, hogy az emberek ne értsék félre, amit leírt.¹³ Gergely, csakúgy, mint Athanasziusz, a deifikációt többnek gondolta, mint pusztán az Isten képmásának helyreállítását az emberben. Így magyarázza ezt: „[A deifikáció] az ember teljes részesevé az isteni megdicsőülésben és látásban. Ennek a folyamatnak a végső beteljesedése a halál után történik az új teremtésben, amikor Isten lesz »minden mindenkben«.”¹⁴ Athanasziusz és Nazianzi Szent Gergely a deifikáció mellett érveltek, de nem magyarázták meg teljesen, hogy ez mit is jelent. Számukra ez a fogalom egy erőteljes retorikai eszköz volt. Christensen szerint a deifikációval kapcsolatos állítások megdöbbentették a hallgatóságot, és képzeletüket erőteljes és magasztos képek felé irányították.¹⁵

Nüsszai Szent Gergely követte Nazianzi Szent Gergelyt a *theosis*-ról szóló írásaiban, de sokkal óvatosabban fogalmazott, mint elődje. Gondoskodott róla, hogy olvasói lássák a különbséget a Teremtő és a teremtmény között, és mereven elutasította a panentheizmus minden formáját. Ez azonban nem jelenti azt, hogy ne lett volna szenvedélyes ezzel a témával kapcsolatban. Így ír például az ember megdicsőüléséről: „A halhatatlanság mellett az emberi természet része lesz a »dicsőség, méltóság, erő és

6. Uo., 101. o.

7. Uo., 121. o.

8. Jules Gross: *The Divinization of the Christian According to the Greek Fathers* (Anaheim, Calif.: A & C Press, 2002), 166. o.

9. Christensen–Wittung, 122. o.

10. Gross, 172. o.

11. Christensen–Wittung, 102. o.

12. Uo., 101. o.

13. Uo., 126. o.

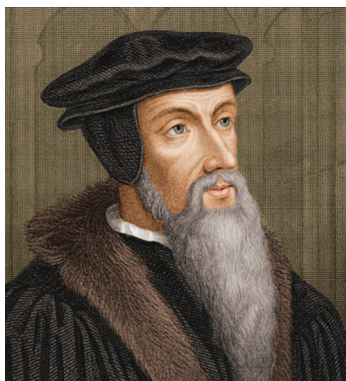
14. Uo., 127. o.

15. Uo.

tökéletesség, oly módon, hogy az ember nem függ a fizikai elemektől, hanem átváltozik egy szellemi és szenvedés nélküli állapotba.»¹⁶ Nüsszai Szent Gergely szintén úgy gondolta, hogy az emberiség végső állapota a mennyben dicsőségesebb lesz, mint az első teremtéskor. Az üdvösség nem csupán az eredeti képmás helyreállítása, hanem az ember deifikációja.¹⁷

Kálvin János

Kálvin olyan mértékben hangsúlyozta a bűnös ember és a szent Isten közötti szakadékot, hogy első látásra úgy tűnhet, ő nem hitt a deifikáció tanában. Azonban ha közelebbről megvizsgáljuk a tanait, kiderül, hogy Kálvinnak egy különleges nézete volt ebben a témában.¹⁸ Krisztus

Kálvin János

és a megváltott ember kapcsolatára olyan kifejezéseket használt, mint egység, örökbefogadás, beoltás és részese-dés. Kálvin hangsúlyozza a hívő ember egységét Istennel Krisztus által, amit a Szentlélek valósít meg. Christensen szerint: „Kálvin a véleményét ezzel a témával kapcsolatban János és Pál apostol, valamint Irenaeus és Szent Ágoston írásaira alapozta. Azt tanította, hogy az emberiség végső célja egy trinitáriánus egység Istennel... Bár ez az egység nem teszi az emberiséget egylényegűvé Istennel... mégis valóságos egységről beszélünk Krisztusban a »Szentlélek kegyelme és ereje által.«¹⁹

Időnként azonban úgy tűnik, hogy Kálvin nehezen tudja megfogalmazni a hívő ember és Krisztus egységének a lényegét. Sokszor ír arról, hogy ez az egység egy titok, egy misztérium, amit senki nem tud tökéletesen felfogni. Bár Kálvin világosan különbséget tesz az ember és Isten között, néha kijelenti, hogy a keresztények egylényegűvé válnak Krisztussal.²⁰ Fontos megjegyezni azonban, hogy az egylényegűséget semmiképpen nem úgy értette, hogy

az ember egylényegű Krisztus isteni mivoltával.²¹ Kevin Dixon Kennedy szerint Kálvin az ember és Krisztus egységét elsősorban Krisztus emberi természetén keresztül látja megvalósulni. Kennedy így ír erről: „Kálvin az egység fogalmát az ember és a testet öltött Krisztus között képzelel, és nem feltételez egy közvetlen kapcsolatot Krisztus isteni természetével. Így a Krisztusban lévő élet az emberi természetén keresztül áramlik a hívőkhöz.»²² Más szóval, a keresztények Krisztus istenségét az emberi természetén keresztül tapasztalják meg. Ez az egység Krisztussal nem szünteti meg a hívő ember egyéniségét, hanem abban rejlik, hogy a feltámadott Krisztus élete beáramlik a hívő ember életébe.²³

Dennis E. Tamburello hasonló gondolatokat fogalmaz meg. Ő is úgy tartja, hogy Kálvin számára a Krisztussal való egység valamiféle ontológiai egység Krisztus emberi természetével, de ez az egység nem fizikai, hanem szellemi (*pneumatikos*). „Krisztus teste az a »csatorna«, amin keresztül az isteni élete belénk árad.»²⁴ Bár Kálvin nem használja a *theosis* kifejezést az írásaiban, az világos, hogy fontosnak tartja a keresztény ember egységét Krisztussal. Ezt az egységet titokzatos egységnek nevezi, amely Krisztus emberi természetén keresztül valósul meg.

Dennis E. Tamburello

Kálvin tisztában van azzal, hogy Krisztus testileg most a mennyben tartózkodik, ezért használja a 'titokzatos egység' kifejezést.

Harmadik típusú perichoresis

James D. Gifford egy újabb nézőpontból vizsgálta meg a *theosis* fogalmát. A disszertációjában úgy érvel, hogy a tradicionális *perichoresis* fogalmát ki lehet terjeszteni az Isten és az ember kapcsolatára. Gifford azt tartja, hogy a *perichoresis* hasonló az egyházatyák által használt *theosis*-hoz vagy deifikációhoz, de világosabban megmagyarázza a keresztény ember egységét Istennel, mint a másik két kifejezés. A perichoretikus kapcsolat lényege két fél

16. Gross, 188. o.

17. Nancy J. Hudson: *Becoming God: The Doctrine of Theosis in Nicholas of Cusa* (Washington, D.C.: Catholic University of America Press, 2007), 15. o.

18. Christensen–Wittung, 200. o.

19. Uo., 205. o.

20. Kevin Dixon Kennedy: "Union with Christ and the Extent of the Atonement in Calvin". *Studies in Biblical Literature*, v. 48, 119. o.

21. Uo., 120. o.

22. Uo., 121. o.

23. Uo., 130–131. o.

24. Dennis E. Tamburello: *Union with Christ John Calvin and the Mysticism of St. Bernard* (Columbia series in reformed theology) (Louisville, Ky.: Westminster John Knox Press, 1994), 92–93. o.

„kölcönös lakozása és részvétele egymásban”²⁵ anélkül, hogy bármelyikük elveszítené a személyiségét és egyéniségét.²⁶ Hagyományosan a keresztények ezt a kifejezést a Szentháromság tagjai közötti kapcsolatra és a Krisztus isteni és emberi természete közötti kapcsolatra használták.

James C. Gifford

Gifford azonban azt állítja, hogy a hívő ember Istennel való kapcsolata szintén tekinthető perichoretikus kapcsolatnak. Ennek a *perichoresis*-nek az alapja az inkarnáció, amely megmutatja, hogy az emberi és isteni természet között lehetséges ilyen jellegű kapcsolat, különösen ha figyelembe vesszük azt a tényt is, hogy az emberek Isten képmására lettek teremtve.²⁷ Ezen kívül Gifford bemutatja a Bibliából és az egyháztörténelemből, hogy Isten és a hívő ember valóban kölcsönösen egymásban lakozik és részt vesz egymás életében. Talán a leginkább releváns bibliai rész ezzel kapcsolatban Jn 17,20–23: „De nem értük könyörgök csupán, hanem azokért is, akik az ő szavukra hisznek énbennem; hogy mindnyájan egyek legyenek úgy, ahogyan te, Atyám, énbennem, és én tebenned, hogy ők is bennünk legyenek, hogy elhiggye a világ, hogy te küldtél el engem. Én azt a dicsőséget, amelyet nekem adtál, nekik adtam, hogy egyek legyenek, ahogy mi egyek vagyunk: én öbennük és te énbennem, hogy tökéletesen eggyé legyenek, hogy felismerje a világ, hogy te küldtél el engem, és úgy szeretted őket, ahogyan engem szeretted.” Gifford szerint a *perichoresis* fogalma felettébb hasznos a keresztény *theosis* tanának megértéséhez. Egyrészt a perichoretikus kapcsolatban az adott személyek nem veszítik el az egyéniségüket, vagyis az ember ember marad, Isten pedig Isten. Másrészt viszont a *perichoresis* egy olyan mély kapcsolatot jelöl, amely összhangban van a bibliai újjászületés fogalmával.

Konklúzió

Az eddigi kutatás alapján ezen írás szerzője úgy gondolja, hogy a deifikáció bibliai értelmezése hasznos lehet evan-

géliumi teológiai körökben is. Ma divatosak azok a filozófiák és vallások, melyek az ember és Isten közé egyenlőségjelet raknak. Az ősi kígyó hazugsága ma is jelen van a világban: „olyanok leszte, mint Isten.” Az ilyen tévtanokra a leghatékonyabb válasz nem a teljes elutasítás, hanem annak bemutatása, hogy a Szentírás valóban beszél valamiféle *theosis*-ról, de nem úgy, ahogy a sátán azt el akarja hitetni az emberekkel. Az ember életének a fő célja a megdicsőülés, amely a mennyben fog megvalósulni. Hogy ez pontosan mit jelent, azt nem tudjuk, de az bizonyos, hogy ez a létforma csodálatos, dicsőséges, méltóságteljes és gyönyörűsége lesz. Ahogy a Szentírás írja: „Amit szem nem látott, fül nem hallott, és ember szíve meg sem sejtett, azt készítette el Isten az őt szeretőknak.” (1Kor 2,9) Remélhetőleg ez a tanulmány felkeltette az olvasók érdeklődését, és segíthet abban, hogy a keresztény *theosis* vagy megdicsőülés tana nagyobb hangsúlyt kapjon az evangéliumi gyülekezetek igehirdetéseiben.

Felhasznált irodalom

- Calvin, John: *Institutes of the Christian Religion* (Grand Rapids, Mich.: Eerdmans, 1949).
- Christensen, Michael J. and Jeffery A. Wittung: *Partakers of the Divine Nature: The History and Development of Deification in the Christian Traditions* (Grand Rapids, Mich.: Baker Academic, 2008).
- Gifford, James D., Jr.: “Union with Christ: a Third Type of Perichoresis” (PhD diss., Southeastern Baptist Theological Seminary, 2010).
- Greear, James D.: “Theosis and Muslim Evangelism: How the Recovery of a Patristic Understanding of Salvation Can Aid Evangelical Missionaries in the Evangelization of Islamic Peoples” (PhD diss., Southeastern Baptist Theological Seminary, 2003).
- Gross, Jules: *The Divinization of the Christian According to the Greek Fathers* (Anaheim, Calif.: A & C Press, 2002).
- Hudson, Nancy J.: *Becoming God: The Doctrine of Theosis in Nicholas of Cusa* (Washington, D.C.: Catholic University of America Press, 2007).
- Kennedy, Kevin Dixon: “Union with Christ and the Extent of the Atonement in Calvin”. *Studies in Biblical Literature*, v. 48. 2002.
- Murphy, Gannon: “Reformed Theosis?” *Theology Today*, v. 65, no. 2 (2008): 191–212. o.
- Tamburello, Dennis E.: *Union with Christ John Calvin and the Mysticism of St. Bernard* (Columbia series in reformed theology) (Louisville, Ky.: Westminster John Knox Press, 1994).

25. James D. Gifford, Jr.: “Union with Christ: a Third Type of Perichoresis” (PhD diss., Southeastern Baptist Theological Seminary, 2010), 21. o.

26. Uo., 90. o.

27. Uo., 17. o.

Dr. Mészáros Kálmán

„Fönt jártam a hegyen, és láttam az ígéret földjét!”

Martin Luther King temploma Birmingham, Alabamában

Martin Luther King Jr. 1929. január 15-én született a Georgia állambeli Atlantában. Édesapja és anyai nagyapja is baptista lelkipásztorok voltak. Tizenkilenc évesen szociológiából (BA), huszonegy évesen hittudományból (BD), huszonhat évesen pedig filozófiából és teológiából szerzett (PhD) tudományos fokozatot a Bosztoni Egyetemen. Kezdetben az orvosi és a jogi pálya vonzotta, de végül édesapja példáját követte. Ennek eredményeként avatták föl 1948-ban baptista lelkipásztorrá. 1953-ban vette feleségül *Coretta Scottot*, házasságukból négy gyermek született.

Lelkészi szolgálatát 1954-ben kezdte meg az Alabama államban fekvő Montgomery városában.

Az amerikai Dél akkoriban a szigorú faji elkülönítés helyszíne volt. Bár a rabszolgákat formálisan majdnem száz éve, a polgárháború idején felszabadították, a gyakorlatban a feketék másodrendű állampolgároknak minősültek, akiket minden nyilvános helyen távol tartottak a fehérektől.

A King életét és a modern Amerika képét egyaránt megváltoztató incidens 1955. december 1-jén történt, ami-

Van egy álmom!

kor Montgomeryben egy *Rosa Parks* nevű afroamerikai varrónő egy autóbuszon nem volt hajlandó átadni helyét egy fehér utasnak. A nőt a város szegregációs törvényének megsértése miatt letartóztatták. Vele rokonszenvező fekete aktivisták bojkottot szerveztek a helyi tömegközlekedés ellen, a mozgalom vezetőjévé a fiatal, tanult Kinget választották meg.

A bojkott váratlanul sikeresnek bizonyult: a feketék inkább gyalogoltak, mintsem buszra szálljanak. Kinget megpróbálták megfélemlíteni, előbb gyorsajtás miatt vették őrizetbe, majd a helyi Ku-Klux-Klan dobott dinamitot a házára, végül illegálisnak minősítették a bojkottot, és elítélték. King fellebbezett, és a szövetségi bíróság kimondta: az alabamai buszokon alkalmazott elkülönítés alkotmányellenes, és eltörölte azt. Az akció sikere után King életre hívta az országos polgárjogi mozgalmat, megszervezte a Déli Keresztény Vezetők Konferenciáját. A száznál is több egyházi és polgári szervezetet tömörítő szövetség elnökeként erőszakmentesen, az alkotmányra hivatkozva harcolt a megkülönböztetés felszámolásáért.

Hazaköltözött Atlantába, ahol egy áruházi demonstrá-

ció során ismét letartóztatták, és bár a vádat ejtették, korábbi gyorsajtási ügyére hivatkozva börtönbüntetésre ítélték. Az eset hatalmas feltűnést keltett, a tiszteletest végül *John F. Kennedy* demokrata párti elnökjelölt közbenjárására engedték szabadon. (Kennedy nyolc nappal később, főként a feketék szavazataival megnyerte az elnökválasztást.)

King mozgalma 1960 és 1965 között érte el legnagyobb eredményeit: békés taktikáját, az ülősztrájkok, tiltakozó tüntetések szervezését nemcsak a fekete közösség többsége, de a liberális fehérek is támogatták. A polgárjogi mozgalom tetőpontját az 1963. augusztus 28-i washingtoni tüntetés jelentette, amikor több mint 200 ezren (nem csak feketék) hallgatták King leghíresebb, „Van egy álmom” kezdetű beszédét. A beszéd ma már tananyag az amerikai iskolákban.

Ebből idézek a következőkben:

*„Van egy álmom, hogy eljön a nap,
amikor a nemzet fölemelkedik és
igazán megéli azt, amiben hisz,
azaz hogy »Magától értetődőnek*

tartjuk, hogy minden ember egyenlőnek teremtett!«... Van egy álmom, hogy négy kicsiny gyermekem egy napon olyan nemzet tagjává válik, amelyben nem bőrük színe, hanem jellemük mértéke szerint ítélik meg őket... Van egy álmom, hogy eljön az a nap, amikor »minden völgy fölemelkedik, és minden hegy és halom alászáll. Az egyenetlen egyenessé és a bércek rónává lesznek, és megjelenik az Úr dicsősége, és minden test látni fogja azt.«.

1964-ben megszületett a polgárjogi törvény, amely felhatalmazta a szövetségi kormányt, hogy hatályon kívül helyezhesse a faji megkülönböztetés minden formáját. King abban az évben 350 beszédet mondott, az egyiket Oslóban, amikor átvette a neki ítélte Nobel-békedíjat.

Voltak azonban ellenfelei a „sötét” oldalon is: a feketék közül sokan nem értettek egyet békés módszereivel, később nyíltan szembefordultak vele, és „Tamás bátyának” nevezték. A Ku-Klux-Klan sem volt tétlen: 1961-ben megrohamozták azt a templomot, ahol prédikálni próbált, egyedül Mississippi államban negyven polgárjogi aktivistát lincseltek meg.

Martin Luther King beszédét egyenes adásban közvetítették Washingtonból

Martin Luther Kinget szoros barátság fűzte Billy Graham evangélistához is

1965-ben King egy nagyszabású tiltakozó felvonulást vezetve inkább visszafordult, amikor rendőrségi úttorlaszszal került szembe. Ezért sok radikális, főleg fiatal fekete megalkuvónak minősítette, azzal vádolta, hogy lepaktált az állami hatóságokkal, és szakított vele. Békés fellépése egyre kevesebb eredményt hozott, s amikor a vietnami háború ellen is felemelte szavát, jó néhány újabb támogatóját veszítette el.

1968. április elején egy helyi sztrájk támogatására Memphisbe utazott. Április 4-én este a szállásául szolgáló motel erkélyén egy zsolttárról beszélgetett társaival, amikor egy orgyilkos golyója végzett vele. Ekkor mindössze 39 éves volt. A tettest, a fehér bőrű *James Earl Rayt* hetekkel később Londonban tartóztatták le, s miután beismerete bűnösségét, kilencvenkilenc év börtönre ítélték.

Martin Luther King utolsó prédikációjában, az ellene elkövetett merénylet előtti estén, mintha megérezte volna, hogy mi vár rá, ezt mondta: „*Főnt jártam a hegyen, és látam az ígéret földjét!*”

A feketék egyenjogúságáért oly sokat tevő, az erőszakot elvető lelkipásztor ma már az amerikai örökség része. Egy 2001-es közvélemény-kutatás szerint Jézus Krisztus után a második legnagyobb hős az amerikaiak szemében, megelőzve *John F. Kennedyt* és *Teréz anyát*. Születésnapja (pontosabban január harmadik hétfője) az Egyesült Álla-

Martin Luther King ígét hirdet a birminghami baptista gyülekezetben: „Fönt jártam a hegyen...”

mokban hivatalos munkaszüneti nap.

Megdöbbenő személyes élmény volt számomra, amikor 2002-ben személyesen is járhattam Birmingham városában, és felkereshettem több dr. Martin Luther King életével kapcsolatos történelmi emlékhelyet.

Mint ismeretes, az '50-es, '60-as évek Amerikája polgárjogi mozgalmának egyik forró pontja volt ez a város. A faji megkülönböztetés abban az időben talán ezen a vidéken volt a legszembetűnőbb és legkegyetlenebb. Fölkerestem azt a templomot, ahol dr. Martin Luther King baptista mártír lelkész maga is prédikált, ahol erőszakmentes elveit hangoztatta, és fekete hittestvérei méltatlan élethelyzete ellen protestált.

Ahol az utcán hatalmas tömegek élén haladva vonult és énekelte sokakkal együtt az ismert afroamerikai spirituálét: *We shall over come... – Mi győzni fogunk!*

A birminghami fekete baptisták legnagyobb temploma mellett áll a Polgári Jogok Nemzetközi Intézete. Itt nemcsak a korabeli események elevenednek fel egy-egy nevezetesebb emléktárgy, döbbenetes dokumentumfilm segítségével, de megrázó élményként éli át az ember e politikai feszültséggel teljes, szinte polgárháborúba sodródó Amerika sötét korszakának egymást követő tragédiáit. A Kennedy fivérek értelmetlen, tragikus halálát, a washing-

toni több százézes tömegdemonstrációt, dr. King tiszteletes ott elmondott profetikus beszédét: „I have a dream... – Van egy álmom...”

Láttam azt a börtöncellát, ahol az igazság bátor hirdetése miatt rabságát töltötte. Olvastam az innen kiküldött, megrendítő, hittestvéreit bátorító leveleit. Végül a fiatal lelkész életét kioltó fegyverroppogás ébreszti a szemlélődőt a véres valóságra... Arra a gyakran elhangzó kérdésre pedig, hogy „Volt-e valami értelme a véráldozatnak?”, Jézus szavai jutnak eszünkbe: „Nincs senkiben nagyobb szeretet annál, mint ha valaki életét adja barátaiért...” (Jn 15,13–14)

Ötven évvel a tragikus események után nagy változást láthatunk a polgári jogok és a faji megkülönböztetés kérdésében. Megszűntek a fehér és fekete lakosságot megalázóan elkülönítő felszólítások, a jogegyenlőség minden állampolgárt megillet. Sőt, a város történetében először fekete polgármestert választottak, aki ugyancsak baptista. Mi magyar baptisták is tisztelettel emlékezünk a mártírhalt baptista lelkipásztorra, Martin Luther King Jr. testvérünkre, nem feledve az ősegyház hitvallását: „A mártírok vére magvetés!”

Dr. Martin Luther King édesapja, *idősebb dr. Martin Luther King* maga is baptista lelkipásztor volt Atlantában. Fia mártírhálálának tízéves évfordulóján, 1978-ban

Martin Luther King és felesége, Coretta Scott síremléke Atlanta, Georgiában

a Magyarországi Baptista Egyház meghívására hazánkba látogatott. (A hivatalos meghívót dr. Haraszi Sándor orvosmisszionárius, az amerikai magyar baptisták akkori vezetője, és az éppen Amerikában igehirdetői körúton szolgálatot teljesítő idősebb dr. Mészáros Kálmán, a magyarországi baptisták akkori alelnöke és felesége adta át idősebb Martin Luther Kingnek Atlantában.)

Látogatása során több igehirdetést és teológiai előadást tartott a fővárosban és Debrecenben úgy a baptista, mint

Id. Martin Luther King meghívása Magyarországra. A hivatalos meghívót dr. Haraszi Sándor, valamint idősebb dr. Mészáros Kálmán és felesége adta át Atlantában, King tiszteletes irodájában

református gyülekezetekben, valamint Budapesten a Baptista Teológiai Akadémián. Az említett helyszíneken annak idején magam is részt vettem, és fiatal teológusként személyesen is találkozhattam vele. Így életem meghatározó emlékei között tarthatom számon a mártír lelkipásztor és családja élettörténetét. SDG.

„Ne feledkeztek meg vezetőitekről, akik az Isten ígését hirdették nektek. Figyeljete életük végére, és kövessétek hitüket.” (Zsid 13,7) Ezt az ígét idéztem Martin Luther King Jr. szobrának leleplezése alkalmával Debrecenben a Magyarországi Baptista Egyház élén végzett 12 éves országos elnöki szolgálatom befejezésekor 2012-ben

Szebeni Olivér

Anabaptisták és puritánok

A protestáns reformáció 500. évében újra hallatott magáról a kétféle történelmi megítélés a kontinens területén működő radikális anabaptisták két csoportjáról (*Münzer Tamás* mozgalma és a vesztfáliai Új Sion Királyság), valamint a későbbi angol polgári forradalomról (puritánok). A péceli Ébredés Kiadó a puritán szellemi vezetők felsorolásával szinte glóriát font a fejük fölé. Az ünnepi megemlékezéseken akadt olyan lelkipásztor, aki nem ismerte el az anabaptistákat „harmadik reformációként”, hanem a „reformáció vadhajtságainak” vagy „tévútjának” nevezte őket. Egyetlen vezetőjüket sem ismerte el. *Hubmayer Baltazárt*, a Bécsben máglyán elégetett mártírt sem, a feleségét sem, akit a férje után 1528-ban boszorkányság vádjával a Duna vizébe fojtottak. Pedig ők sehol senkit sem fanatizáltak és nem is uszítottak a birtokosok elleni lázadásra.

Míg az anabaptisták radikalizmusát fölhánytorgatják,

addig a puritánok királygyilkosságát meg sem említik.

A puritánok a harcokat Skóciából kezdeményezték, és offenzív háborút vívtak, de a rajongó anabaptisták Müns-ter városát védték az ostromlókkal szemben.

A puritánok a rajtuk esett sérelmekért vért ontottak, a különféle anabaptisták ezrei soha nem harcoltak senki ellen, hittételeik között olvassuk a fegyverfogás és az eskütétel tilalmát. A hittételeiket pedig a mai napig szigorúan megtartják.

Nagy-Britanniában a puritánok háborúja majdnem egy évtizedig lángolt, míg a két radikális anabaptista csoport esetleg egy-egy évig harcolt fegyverrel a kézben. Tucatnyi más anabaptista csoport pedig soha nem harcolt senki ellen. Létszámuk jóval meghaladta a radikálisokét, kulturális hagyatékuk pedig igen jelentős. A legnagyobb reformátorok egyike pedig még a feleségét is anabaptisták

közül választotta.

Az elnevezés mindkét esetben fölvett név, mások mondták róluk. Az anabaptista szó görög eredetű, és újrakeresztelőt jelent. A puritán a latin *purus* határozószóból származik, tisztát jelent, alkalmazása szerint gyakran egyszerűt.

1. Az anabaptisták különféle árnyalatait (mennoniták, dél-német testvérek, Pilgrim Marbeck Szövetséges testvérei, a Svájci Testvérek, a hutteri testvérek stb.) a mai napig a békesség szeretete, más felekezetek megbecsülése, a bajban lévők iránti segítőkészség és a szorgalmas munka jellemzi. A svájci eredetű, jelenleg Amerikában élő „amish baptistákról” az a hír járja, hogy „ha az úton egy türelmetlen gépkocsivezető kirángatja a nagy szakállas mamlaszt az egyszemélyes fekete lovas kocsiból, és arcul üti, mereven áll, várja másfelől is a csapást”.

A történelmi hazánkban élő hutteriták eszmerendszerét jellemezte, hogy nem álltak ellene a gonosznak (Mt 5,39), ha zaklatták őket, kitüntetésnek vették, hogy szenvedhetnek Jézus Krisztussal. Ilyen szellemi értékeket képviseltek közösségeikben, ahol gyermekeiket saját iskolájukban oktatták, az idősebb testvéreiket ápolták, gondozták, orvosaik gyógykezelték a Zrínyi családot, de azt a főpapot is, aki még Morvaországban ellenük rendeleteket adott ki. Előfordult, hogy a befagyott vízből a hóhért a kivégzendő anabaptista kimentette, aki aztán nagy nyilvánosság előtt megölte őt, és az áldozat házáat, üzletét pedig a besúgó „örökölte”. Az anabaptista közösség tagjai saját mulasztásukból soha nem ismertek nélkülözést Dél-Oroszországban sem, ahová a cárnő behívta egy csoportjukat *Mária Terézia* idejében. *Sztálin* után Szibériából mentek Amerikába, mert nem törölték el a fegyveres védkötelezettséget. Kitelepültek, de nem menekültek. (Más a tervszerű áttelepülés, és más a fejtelten menekülés.)

A budapesti Egyetemi Könyvtárban őrzött „habán kódexekről” a *Békehírnök* 1930-as évfjárainak példányaiból és *Kirner A. Bertalan* irataiból tudunk, de igen keveset, mert tartalmukkal nem foglalkozott senki. Nehéz kiolvasni a tiroli gót betűs írásokat. Meglepő, hogy a teljes Bibliát németre az anabaptisták fordították először, ki is nyomtatták és ajándékba küldték *Luther Mártonnak*. A hatalmas kulturális hagyaték csipetnyi részét sem ismerjük még hazánkban. Könnyebb szemlélni a cserépedényeiket, vagy beszélni az ipari és a mezőgazdasági szakértelmükről, mint törődni egy „kihalt szekta” szellemi hagyatékával. Méltó lenne a figyelmünkre annál is inkább, mivel létezik egy állami mennonita egyetem a kanadai Winnipegben, és egy magánegyetem az USA-ban (Harrisonburgben, Virginia). Van

még egy világhírű könyvtárunk, ahol nyilvántartják a Magyarországon és másutt kiadott vagy fennmaradt irataikat, bátorító leveleiket a börtönben sínylődőkhöz (Pandora Press, Kitchener, Ontario).

2. Püspökeik személyes leveleikkel bátorították a fogságba esetteket a végső kitartásra. Egy magyarul megjelent magánkiadású és színes képekkel illusztrált füzetben bemutattuk a falkensteini vár részben helyreállított romjait, ahol 150-en szenvedtek fogságot hutteriek és más anabaptisták 1539-ben. Innen gyalogoltak a megkínzott emberek Triesztig, ahol evezős gályákra adták el őket a törököknek. Ugyanebben a füzetben látható a „wormsi Biblia” címlapja valamennyi prófétáról, akik írásait héberről németre fordítva Augsburgban 1528-ban a Szövetséges testvérek adták ki. A fordítás egy évvel előbb készült. A teljes Biblia köteteit küldték el Luthernek. A reformátoroknak gondot okozott nagyon sokáig az, hogy az istentiszteleteken az Ószövetségből prédikáljanak. Az anabaptista igehirdetőknek ilyen gondjaik soha nem voltak.

Talán lenne még tennivalónk a történelmi igazságosság és a tárgyilagosság érdekében, és tanulnivalónk is.

Megjelent a Biblia - Magyarázó jegyzetekkel új kiadása

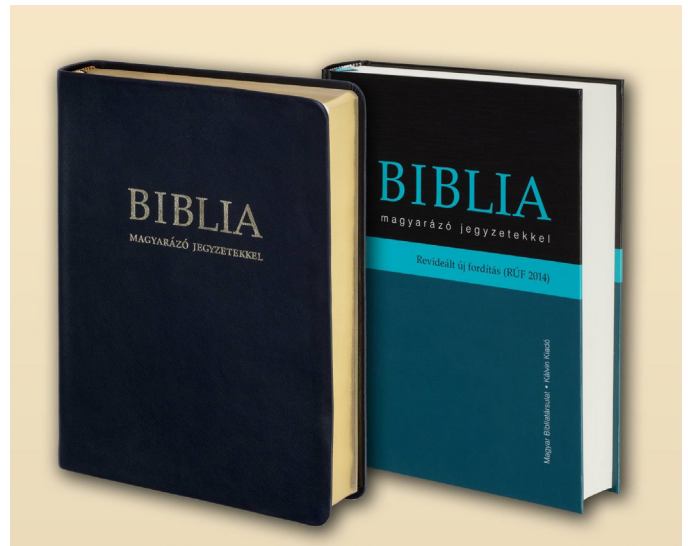
A Kálvin Kiadó megajándékozta szerkesztőségünket a Biblia – Magyarázó jegyzetekkel című magyarázatos Biblia új kiadásával, mely 2017-ben jelent meg. Különlegessége, hogy ez már a RÚF 2014 szövegét tartalmazza. A másik szembeötlő különbség az első kiadáshoz képest, hogy tipográfiaileg átgondoltabb a kivitele, mivel sokkal jobban elkülönül a kiadványban a Biblia szövege és a magyarázatok.

Az alábbiakban a könyv Előszavának egy részletét szeretnénk megismertetni lapunk olvasóival. Ez a részlet a magyar kiadáshoz írt előszó, mely rövid betekintést ad a magyar munkába. Illetve megismerhetjük, hogy kik voltak a munkatársak. Hálásak vagyunk, hogy baptista testvéreink neveit is felfedezhetjük a névsorban.

Miután a Magyar Bibliatársulat (MBT) eldöntötte, hogy a Stuttgarter Erklärungsbibel magyar változatát készíti el, az MBT Szöveggondozó (Ó- és Újszövetségi) Bizottsága a magyarázatok fordítására vállalkozókat keresett és talált az MBT tagegyházainak köréből.

A magyarázatok fordítási alapelve a következő volt: az új fordítású revideált Biblia szókészletét kell alapul venni a magyarázatok magyarra fordításakor. Ily módon a fordítás nem egyszerűen tükörfordítás, hanem értelemszerű adaptáció a magyar bibliai szöveghez. A fordítók, illetve lektorok a magyarázatokat indokolt esetben a magyar szöveggörnyezet igényei szerint átdolgozták. Az elkészült fordításokat ó- és újszövetségi szakértő lektorok ellenőrizték, és a Szöveggondozó Bizottság tagjai végezték a szuperrevízió munkáját. A nyomdai kézirat elkészítésével Tarr Kálmán főtítkárt bízta meg a Magyar Bibliatársulat. A Biblia - Magyarázó jegyzetekkel első kiadása 1995-ben jelent meg, és változatlan formában szolgálta a bibliaolvasókat 2017-ig.

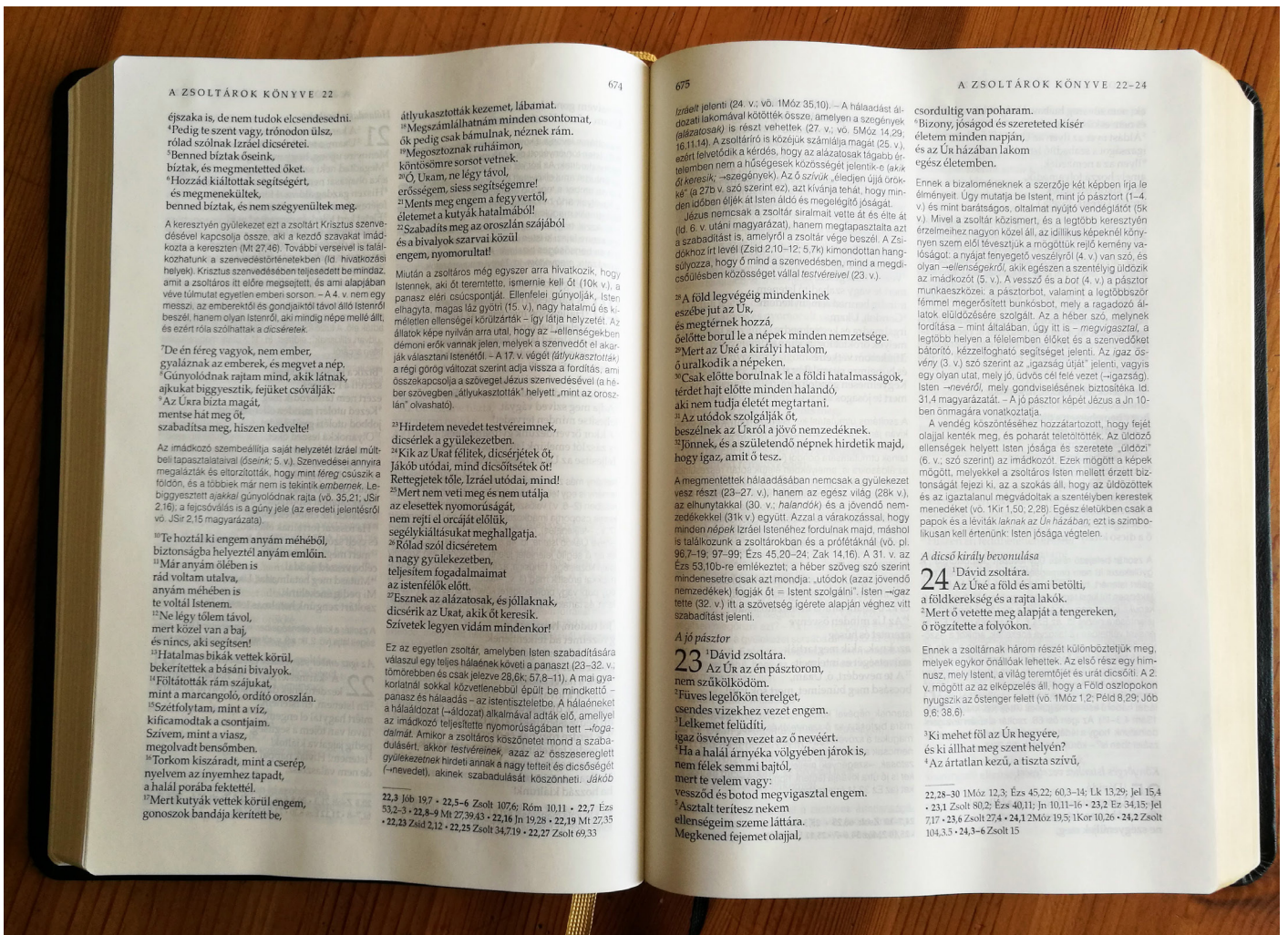
A második kiadáshoz azután kezdett hozzá a Magyar Bibliatársulat Szöveggondozó Bizottsága, hogy 2014 ta-

vaszán megjelent az új fordítású Biblia második revideált változata, a RÚF 2014. A Szöveggondozó Bizottság tagjai vállalták a régi magyarázatok összevetését a javított német kiadás magyarázataival, majd pedig az új magyarázatok összevetését a revideált új fordítású Biblia szövegével. Meglehetősen nehéz, komoly odafigyelést igénylő kettős adaptálási folyamat volt ez, amelyben külön köszönet illeti Szabó Csabát, aki még a RÚF 2014 előkészületei idején, a revízió munkálataival párhuzamosan végezte az első szerkesztési és fordítási munkát. A kéziratok egységesítő szerkesztését Pecsuk Ottó főtítkárral végezte. A kiadói előkészítés Galsi Árpád igazgató feladata volt.

Az Előszó alkalmat ad arra is, hogy megörökítsük azoknak a nevét, akik részt vettek az 1975-ben megjelent új fordítású Biblia előkészítésében, az 1990-es és a 2014-es revízió munkálataiban és a magyarázatos Biblia első, valamint második kiadásának fordítói, lektori, szerkesztői és kiadói munkáiban.

Az 1975-ben megjelent új fordítású Biblia munkatársai: Az Ószövetségi Szakbizottság 1948-ban a következő tagokkal alakult meg: *Bottyánszky János, Deák János, Kál-*

lay Kálmán, Pály Miklós, Pákozdy László. A kezdeti munkálatokban részt vett Zászkaliczky Pál is. Kállay Kálmán elnök, Deák János társelnök, a bizottság előadója Pákozdy László volt. Az Ószövetség fordítási munkálatait Karasszon Dezső, Muntag Andor, Pály Miklós és Tóth Kálmán fejezte be. Az elnöki tisztet Pály Miklós, majd halála után 1972-től Tóth Kálmán töltötte be.

Az első Újszövetségi Szakbizottság 1947-ben kezdte el munkáját. Tagjai: Békési Andor, Budai Gergely, Erdős Károly, Karner Károly, Kiss Jenő, Mátyás Ernő, Pongrácz József. A bizottság munkálataiba később bekapcsolódott Szabó József és Áprily Lajos.

A második Újszövetségi Szakbizottság 1964-ben kezdte el munkáját. Tagjai: Czeglédy István, Pröhle Károly, Varga Zsigmond. A munkálatokba 1966-tól bekapcsolódtak: Cserháti Sándor, Kocsis Elemér, Szathmáry Sándor. Az elnöki tisztet Varga Zsigmond, majd Pröhle Károly töltötte be. A szuperrevízió munkáját Kocsis Elemér, Pröhle Károly és Szathmáry Sándor végezte el. Az elnöki tisztet a szuperrevízió idején Kocsis Elemér töltötte be.

Az 1975-ben megjelent új fordítású Bibliát magyar nyelvi szempontból átnézte B. Lőrinczy Éva és Szabó István. A kiadói

munkát Nádasi Vilmos, Rigó István és Tóth Károly végezte.

Az 1990-ben megjelent revideált új fordítású Biblia munkatársai: Bolyki János, Cserháti Sándor, Haiman György, Hetényi Attila, Karasszon Dezső, Lenkeyné Semsey Klára, Márkus Mihály, Muntag Andor, Németh Pál, Páth Géza, Tarr Kálmán, Tóth Kálmán, Tóth Lajos.

A 2014-ben megjelent revízió (RÚF 2014) munkatársai: Bácskai Károly, Galsi Árpád, Hanula Gergely, Kustár Zoltán, Pecsek Ottó, Szikszainé Nagy Irma, Tokics Imre, Varga Gyöngyi, Vladár Gábor.

A magyarázatos Biblia első kiadásának (1995) munkatársai: Balla Péter, Bolyki János, Csáfordy Julianna, Cserháti Sándor, Dányi József, Fűkő Dezső, Gerőfi Gyuláné Brebovszky Éva, Győri Kornél, Hetényi Attila, Jáger Orsolya, Karasszon Dezső, Kocsis Elemér, Köves Gyopárka, Kustár Zoltán, Lenkeyné Semsey Klára, Muntag Andor, Naszádi Gáborné, Niederhoffer Zoltán, Páth Géza, Pásztor Edit, Pótor Imre, Pető Lajosné, Sándor Endre, Szabó Csaba, Szalkay László, Tarr Kálmán, Tóth Kálmán, Zsengeller József, Zsigmondy Árpád.

A magyarázatos Biblia második kiadásának (2018) munkatársai: Bácskai Károly, Balla Ibolya, Balla Péter,

éjszaka is, de nem tudok elesenedesni.
 *Pedig te szent vagy, Irónodon ülés,
 rólad szólnak Izráel dicséretei.
 *Bened bízgat őseink,
 biztat, és megmentett őket.
 *Hozzád kiáltottak segítségért,
 és megmenekültek,
 benned biztat, és nem szégyenültek meg.

A keresztyén gyülekezet ezt a zsoltárt Krisztus szenvedésével kapcsolja össze, aki a kezdő szavakat imádkozta a kereszten (Mt 27:46). További verseivel is találkoztunk a szenvedéstörténetekben (ld. hivatkozások helyek). Krisztus szenvedésében teljesedett be mindaz, amit a zsoltáros itt előre megjósolt, és ami alapjában véve látható egyetlen ember sorsán – A 4. v. nem egy messiás, az emberöltő és gondjaitól távol álló Istenről beszél, hanem olyan Istenről, aki mindig népe mellett áll, és ezért róla szólnak a dicséretnek.

De én féreg vagyok, nem ember,
 gyaláznak az emberek, és megvet a nép.
 *Gúnyolódnak rajtam mind, akik látnak,
 ajkukat biggyeszítik, fejüket csóválják.
 *Az Úkra bizta magát,
 mensé hát meg őt,
 szabadítsa meg, hiszen kedvelte!

Az imádkozó szembeállítja saját helyzetét Izráel múltbeli tapasztalataival (őseink; 5. v.). Szemérvénye annyira megáldált és eltorzított, hogy mint féreg csúszik a földön, és a többiek már nem is tekintik embernek. Lebiggyesztett ajkuk gúnyolódnak rajta (vö. 35:21, Jsr 2:16), a fejcsóválás is a gúny jele (az eredeti jelentéséről vö. Jsr 2:15 magyarázata).

Te hoztál ki engem anyám méhéből,
 biztosságra helyeztél anyám emlőin.
 *Már anyám öleiben is
 rólad voltam utalva,
 anyám méhében is
 te voltál Istenem.

*Ne légy tőlem távol,
 mert közel van a baj,
 és nincs, aki segítsen!

*Hatalmas bikák vettek körül,
 bekerítettek a básiáni bivalyok.

*Föltápták rám szájukkal,
 mint a marcanpoló, ordító oroszlán.

*Szétfolytam, mint a víz,
 kifiamodtak a csontjaim.

Szívem, mint a viasz,
 megolvadt bensőmben.

*Torkom kiszáradt, mint a cserép,
 nyelvem az imyemhez tapadt,
 a halál porába fektettél.

*Mert kuttyák vetek körül engem,
 gonoszok bandája kerítél be,

átlyukasztottak kezem, lábamat.
 *Meggúzálhatnám minden csontomat,
 ők pedig csak búmlanak, néznek rám.

*Mégosztanak ruháimmon,
 köntösömré sorsot vetnek.

*O, Úkam, ne légy túlvél,
 erősségem, siess segítségemre!

*Menis meg engem a fegy vertől,
 életemet a kuttyák hatalmából!

*Szabadíts meg az oroszlán szájból
 és a bivalyok szarvai közül
 engem, nyomorultat!

Mután a zsoltáros még egyszer arra hivatkozik, hogy Istennek, aki őt teremtette, ismernie kell őt (10k v.), a panasz eléri csúcspontját. Ellenfelei gúnyolják, Isten elhagyta, magga lúz győző (15. v.), négy hatalmú és kiemelt ellenség körülfark – gyűlölja helyzetét. Az állatok képe nyilván arra utal, hogy az –ellenségükben démoni erők vannak jelen, melyek a szenvedőt el akarják választani Istenétől. – A 17. v. végét (átlyukasztottak) a régi görög változat szerint adja vissza a fordítás. Ami összekapocsa a szöveget Jézus szenvedésével (a héber szövegben „átlyukasztották” helyett „mint az oroszlán” olvasható).

*Hirdetem nevedet testvéreimnek,
 dicséretük a gyülekezetben.

*Kik az Úkat félték, dicséretük őt,
 Jákob utódai, mind dicsőítétek őt!

*Rettegtek tőle, Izráel utódai, mind!
 *Mert nem veti meg és nem utálja
 az elesettek nyomorúságát,
 nem rejti el orcáját előlük,
 segítségkialtásukat meghallgatja.

*Rólad szól dicséretem
 a nagy gyülekezetben,
 teljesítem fogadalmaimat
 az Isten előtt.

*Esznek az alázatosság, és jóllaknak,
 dicsérik az Úkat, akik őt keresik.
 Szívetek legyen vídám mindenkor!

Ez az egyetlen zsoltár, amelyben Isten szabadítására választ egy teljes hálának követi a panaszt (23–32. v.). Többnyire csak jelezve 28.6k; 57.8–11). A mai gyakorlatnál sokkal közvetlenebbül építi be mindkettőt – panasz és hálaadás – az Isteniszéletbe. A hálánaketel a hálaadózat (–háldozat) alkalmával adták elő, amelyen az imádkozó teljesítette nyomorúságában tett –fogadalmat. Amikor a zsoltáros köszönetet mond a szabadításért, akkor testvéreinek, azaz az összeseregelt gyülekezetnek hirdeti annak a nagy tettel és dicsőségével (–nevedet), akinek szabadulását köszönheti. Jákob

22,3 Jób 19,7 – 22,5–6 Zsolt 107,6; Róm 10,11 – 22,7 Ezs 53,2–3 – 22,8–9 Mt 27,39,41 – 22,16 Jn 19,28 – 22,19 Mt 27,35 – 22,23 Zsolt 2,12 – 22,25 Zsolt 34,7,19 – 22,27 Zsolt 69,33

Izráelt jelenti (24. v. vö. 1Móz 36,10). – A hálaadást áldozati lakomával követték össze, amelyen a szegények (álázatosok) is részt vehettek (27. v. vö. 5Móz 14,29, 16,11,14). A zsoltáró is közéjük számítja magát (25. v.), ezért felvetődik a kérdés, hogy az alázatosság tágabb értelemben nem a hűségesség közösségét jelentik-e (akik őt keresik – szegények). Az ő szavuk „életem újja örökös” (a 27b v. szó szerint ez), azt kívánja tehát, hogy minden időben éljek át Isten áldó és megelégtető jóságát.

Jézus nemcsak a zsoltár sárlmait vette át és élte át (ld. 6. v. utáni magyarázat), hanem megkapaszkodta azt a szabadítást is, amelyről a zsoltár vége beszél. A Zsidokhoz írt levelet (Zsid 2,10–12; 5,7k) kimondottan hangsúlyozza, hogy ő mind a szenvedésben, mind a megdicsősülésben közösséget vállal testvéreivel (23. v.).

*A föld legvégéig mindenkinnek
 eszébe jut az Úr,
 és megértnek hozzá,
 de Istennek nem kell az Úr,
 mert az Úr a királyi hatalom,
 ő uralkodik a népeken.

*Csak előtte borulnak le a földi hatalmasságok,
 térdet hajt előtte minden halandó,
 aki nem tudja életét megtartani.

*Az utódok szolgálják őt,
 beszélnek az Úrrol a jövő nemzedéknek.

*Jönnek, és a születendő népek hirdetik majd,
 hogy igaz, amit ő tesz.

A megmentettek hálaadásában nemcsak a gyülekezet vesz részt (23–27. v.), hanem az egész világ (28k v.), az elhunytakkal (30. v.; halandók) és a jövőendő nemzedékekkel (31k v.) együtt. Azzal a várakozással, hogy minden népek Izráel Istenéhez fordulnak majd, másról is találkozik a zsoltárokban és a prófétákban (vö. pl. 96,7–19; 97–99; Ezs 45,20–24; Zak 14,16). A 31. v. az Ezs 53,10b-re emlékeztet: a héber szöveg szó szerint mindenesetre csak azt mondja: „utódok (azaz jövőendő nemzedékek) fogják őt – Istenet szolgálni”. Isten –igaz tette (32. v.) itt a szövetség ígérete alapján végezhet vitt szabadítást jelenti.

A jó pásztor
 23 *Dávid zsoltára.
 Az Úr az én pásztorem,
 nem szűlkődöm.
 *Füves legelőkön terelget,
 csendes vizekhez vezet engem.
 *Lelkem felidült,
 igaz ösvényen vezet az ő nevéért.
 *Ha a halál árnyéka völgyében járok is,
 nem félek semmi bajtól,
 mert te velem vagy:
 vessződ és botod megvigasztal engem.
 *Asztalt terítesz nekem
 ellenségeim szeme láttára.
 Megkened fejemet olajjal.

csordultig van poharam.
 *Bizony, jóságod és szereteted kísér
 életem minden napján,
 és az Úr házában lakom
 egész életemben.

Ennek a bizaloméneknek a szerzője két képpben írja le élményét. Úgy mutatja be Isten, mint jó pásztor (1–4. v.) és mint barátságos, oltalmat nyújtó vendéglátót (5k v.). Mivel a zsoltár közönsége, és a legtöbb keresztyén érzelmehez nagyon közel áll, az illikus képekkel könnyen szem elől tévesztjük a mozdultat rejő kemény valóságát: a nyáját fenyegető veszélyről (4. v.) van szó, és olyan –ellenségekről, akik egészen a szentélyig üldözik az imádkozót (5. v.). A vessző és a bot (4. v.) a pásztor munkaszókezei: a pásztorbot, valamint a legelőször fémmel megérsített bunksóbot, mely a ragadozó állatok elűződésére szolgál. Az a héber szó, melynek fordítása – mint általában, úgy itt is – megvigasztal, a legtöbb helyen a lélelemben élőkét és a szenvedőket bátorító, kézzel-féjjel segítséget jelenti. Az igaz ösvény (3. v.) szó szerint az „igazság útja” jelenti, vagyis egy olyan utat, mely jó, udvos cél felé vezet (–igazság), Isten –nevérdől, mely gondviselésének biztosítéka. Id. 31.4 magyarázatát. – A jó pásztor képtel Jézus a Jn 10-ben önmagára vonatkoztatja.

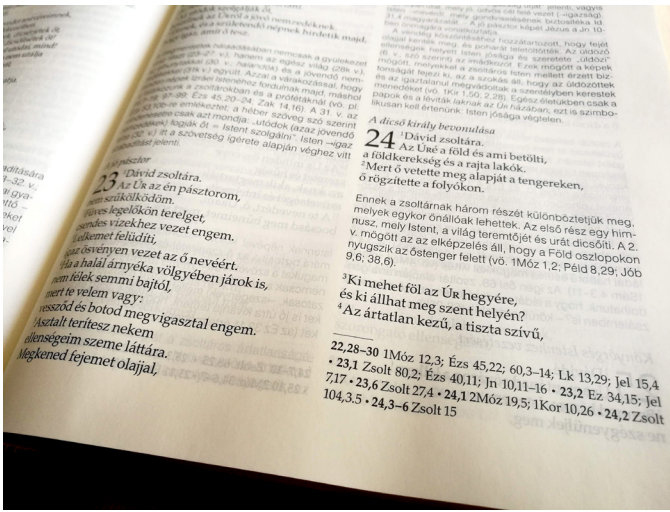
A vendég köszönetességéhez hozzátartozott, hogy fejét olajjal kenték meg, és pohárral telelítotték. Az üldözö ellenségek helyett Isten jósága és szeretete „idózi” (6. v., szó szerint) az imádkozót. Ezek mögött a képek mögött, melyekkel a zsoltáros Isten mellett értő biztosságot fejez ki, az a szokás áll, hogy az üldözöttek és az igazatannal megüldözöttek a személemben kerestek menedéket (vö. 1Kor 1,50; 2,28). Egész élelükben csak a papok és a levítők laknak az Úr házában; ezis szimbolikusan kell értenünk Isten jóságát végtelen.

A dicső király bevonulása
 24 *Dávid zsoltára.
 Az Úr az én Ild és ami betölti,
 a földkerekség és a rajta lakók.
 *Mert ő vetette meg alapját a tengereken,
 ő rögzítette a folyókon.

Ennek a zsoltárnak három részét különböztetjük meg, melyek egykor önállóak lehetnek. Az első rész egy himnusz, mely Isteni, a világ teremtetését és urát dicsőíti. A 2. v. mögött az az elképzelés áll, hogy a Föld oszlopokon nyugszik az őstenger felett (vö. 1Móz 1,2; Páld 8,29; Jób 9,6; 38,6).

*Ki mehet föl az Úr hegyére,
 és ki állhat meg szent helyén?
 *Az ártatlan kezű, a tisztá szívű,

22,28–30 1Móz 12,3; Ezs 45,22; 60,3–4; Lk 13,29; Jel 15,4 – 23,1 Zsolt 80,2; Ezs 40,11; Jn 10,11–16 – 23,2 Ez 34,15; Jel 7,17 – 23,6 Zsolt 27,4 – 24,1 2Móz 19,5; 1Kor 10,26 – 24,2 Zsolt 104,3,5 – 24,3–6 Zsolt 15

Egeresi László Sándor, Enghy Sándor, Fabiny Tamás, Fodor Ferenc, Galsi Árpád, Hamar Zoltán, Hanula Gergely, Hodossy-Takács Előd, Karasszon István, Kerekes Ernő, Kormos Erik, Kovács Zoltán, Kustár Zoltán, Lőrík Levente, Mihály János, Pap Ferenc, Pecsuk Ottó, Peres Imre, Tokics Imre, Várady Endre, Vladár Gábor, Zsengellér József.

A Magyar Bibliatársulat szeretné átnyújtani tagegyházainak és a Bibliát magyarul olvasó, tanulmányozó minden keresztyén testvérünknek az új, javított kiadású Magyarázatos Bibliát. Adja Isten, hogy valódi segítség lehessen újabb évtizedekre olyan helyzetekben, amilyenben az etióp kincstárnok is találta magát, amikor Jeruzsálemből hazafelé tartva Fülöp diakónus megszólította: „Érted is, amit olvasol? - Hogyan érthetném, ha valaki meg nem magyarázza?” (ApCsel 8,26–40).

Steinbach József
a Magyar Bibliatársulat ügyvezető elnöke,
a Szöveggondozó Bizottság elnöke

D. Szebek Imre
a Magyar Bibliatársulat elnöke

A Békehírnök hasábjain Marosi Nagy Lajos adott hírt a könyvbemutatóról. Ezt az írást alább olvashatjuk el.

ÉRTED IS, AMIT OLVASOL?

Megjelent az új magyarázatos Biblia

A 25. Budapesti Nemzetközi Könyvfesztiválon egy megbolydult méhkashoz hasonlított a Millenáris, ahol számos könyvújdonság között bemutatták a „Biblia magyarázó jegyzetekkel” címet viselő új magyarázatos Bibliát. 2018.

április 21-én zsúfolásig megtelt a Millenáris Szabó Magda-terme, ahol Pecsuk Ottó, a Magyar Bibliatársulat főtítkára köszöntötte a Biblia iránt érdeklődőket.

„Nem gyakran rendeznek könyvbemutatót a Bibliának – kezdte köszöntőjét a főtítkár. – A Biblia is egy könyv, sőt könyvek, amelynek különböző fordításait, újabb kiadásait lehet újdonságként bemutatni, bár tudjuk, hogy a Biblia egy olyan műalkotás, ami kétezer éves, sőt ha az ószövetségi iratokat is számba vesszük, akkor akár három és fél ezer éve formálja kultúránkat, gondolkodásunkat, vallásunkat és hitünket.”

A könyvbemutató első előadója Nádas Péter Kossuth-díjas író volt, aki alapos elemzést adott a Bibliáról, úgy, mint kézbe vehető tárgyról, mint olvasható könyvről, mint kanonikus szöveggyűjteményről. A Bibliát megtestestült hagyománynak nevezte, az írásbeliség és a tudományosság hagyományának, amely az európai kultúrában kiválasztott helyen, mégpedig az első helyen áll. Az új magyarázatos Biblia szerkezetéről és felosztásáról beszélve elmondta, hogy a magyarázó szövegek alá és fölé rendeltségben vannak egymással, és a benne levő gondolatok a szövegtesttel összefüggő kapcsolatok és keresztkapcsolatok élő rend-

Pecsuk Ottó (fotó: Magyar Kurir)

Fotó: Magyar Kurir

szerét alkotják. A magyarázatos Biblia sorai és versei tele vannak az alapszövegnél kisebb számozásokkal.

A megszámozott és megbetűzött előutalások és visszautalások a bibliatudomány jelei. Segítenek eligazodni a szövegek értelmi és érzelmi útvesztőjében. Segítik felfedezni a párhuzamokat, az utalásokat vagy éppen az egyezéseket. A számos példán keresztül bemutatott kiváló gondolatai végén az előadó utalt arra is, hogy az új magyarázatos Biblia három nemzedék munkájára épül, és rájuk is gondolva kijelentette: „meghatott bámulatom kíséri őket”.

Karasszon István, a Károli Gáspár Református Egyetem hittudományi karának, valamint a komáromi Selye János Egyetem teológiai fakultásának ószövetséges professzora boldogságának adott kifejezést az új magyarázatos Biblia megjelenése kapcsán. Amint említette, ő a magyarázatos Biblia kiadásának egyik ötletadó gazdája. Elmondta, hogy akárcsak az 1996-ban megjelent Bibliának, az új kiadásnak is a Stuttgarter magyarázatos Biblia (Stuttgarter Erklärungs-Bibel) jegyzetei szolgálnak alapul. A most megjelent könyv alapszövege a 2014-es revideált új fordítás. Meggyőződését fejezte ki, hogy a revízió tudományos munkáját folyamatosan művelni kell a jobb megértés érdekében.

Pecsuk Ottó arról beszélt, hogy „nemcsak a kultúra, nemcsak a tudás, hanem a misszió könyve is a Biblia”. A magyarázatos Bibliák története már a több mint kétszáz éves bibliatársulati mozgalom előtt is ismert volt. Példaként említette a Genfi Bibliát, amely felekezeti magyarázatokkal jelent meg. A világméretű bibliamisszió hatékonysága azonban semleges magyarázatokot követelt. A bibliai szövegekhez fűzött magyarázatok a Biblia elsődleges megértését segítik. A magyarázatok elengedhetetlenek a más kultúrákban élők számára is. Ferenc pápa is lelkes támogatója a bibliatársulati munkának. „Bibliai szegénységnek” nevezte azt az állapotot, amelyben emberek milli-

ói úgy keresztények, hogy nem ismerik a Bibliát. Ez gátja a hit gyakorlásának is. A pápa szerint az egyház legnagyobb baja a „bibliai szegénység”. A bibliatársulat főtítkára kifejezte kívánságát, hogy az új magyarázatos Biblia járuljon hozzá a bibliai szegénység felszámolásához.

Galsi Árpád, a Kálvin Kiadó igazgatója azzal kezdte felszólalását, hogy „nincs annál nemesebb foglalkozás, mint Bibliát készíteni”. Értékelve a közel egy évtizedes munkát kijelentette, hogy „amit elértünk, azért értük el, mert munkánk során óriások vállán álltunk” – adózva ezzel az elődök nélkülözhetetlen munkájának. Az új Bibliában megőrizték a tipográfiai, tördelési megoldásokat, de igyekeztek még inkább megkülönböztetni a bevezető és magyarázó szövegeket a bibliai szövegtől. A különböző járulékos könyvészeti elemek alkalmazásával igyekeztek kézikönyv jellegűvé formálni a kiadványt, amely nem egy hagyományos Biblia, hanem a Biblia és értő magyarázata egyetlen kötetben. Az 1996-os kiadáshoz képest bővített magyarázatok, időrendi táblázatok, konkordancia (egyezőségek mutatója), térképek is találhatóak az 1908 oldalas kiadványban. Egyúttal köszönetét fejezte ki a Magyar Bibliatársulatnak és a Szöveggondozó Bizottságnak a jó együttműködésért.

Társulatunk új kiadványa, az új magyarázatos Biblia kapható keménytáblás kivitelben és bőrkötéses, arany élmetszéses kivitelben is. Szeretettel ajánljuk lelkipásztoroknak, igehirdetőknek és mindazoknak, akik a Bibliát forgatva érteni szeretnék mindazt, amit olvasnak.

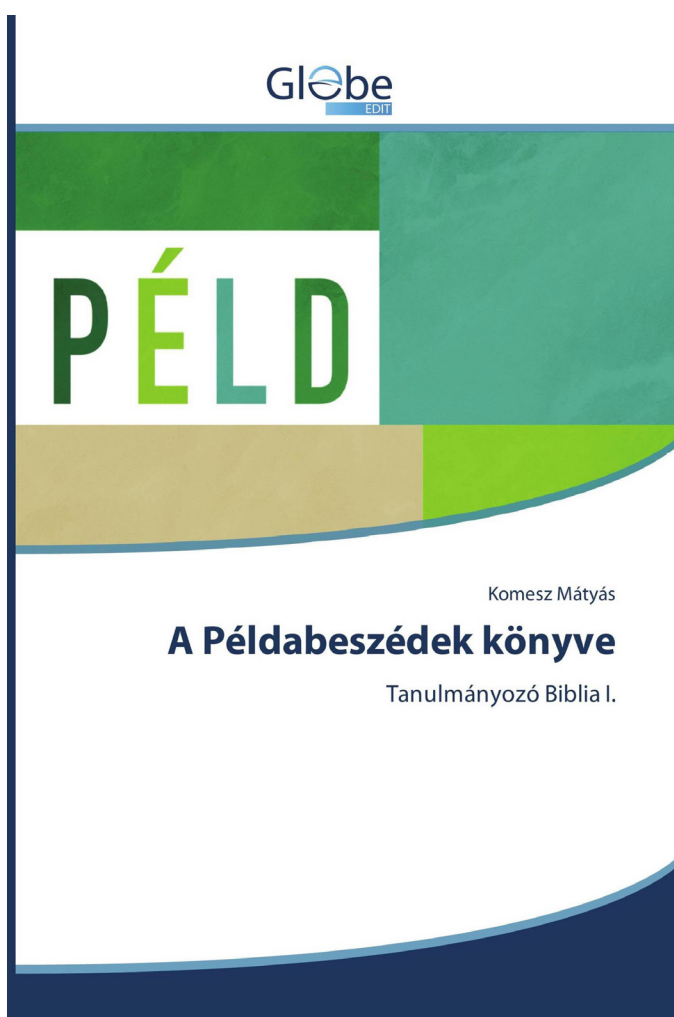
Marosi Nagy Lajos
a Magyar Bibliatársulat kurátora

A bemutató után Nádás Péterrel készített személyes hangvétele interjút a Parókia Portál, ami elolvasható a <http://2016.parokia.hu/v/15354> címen

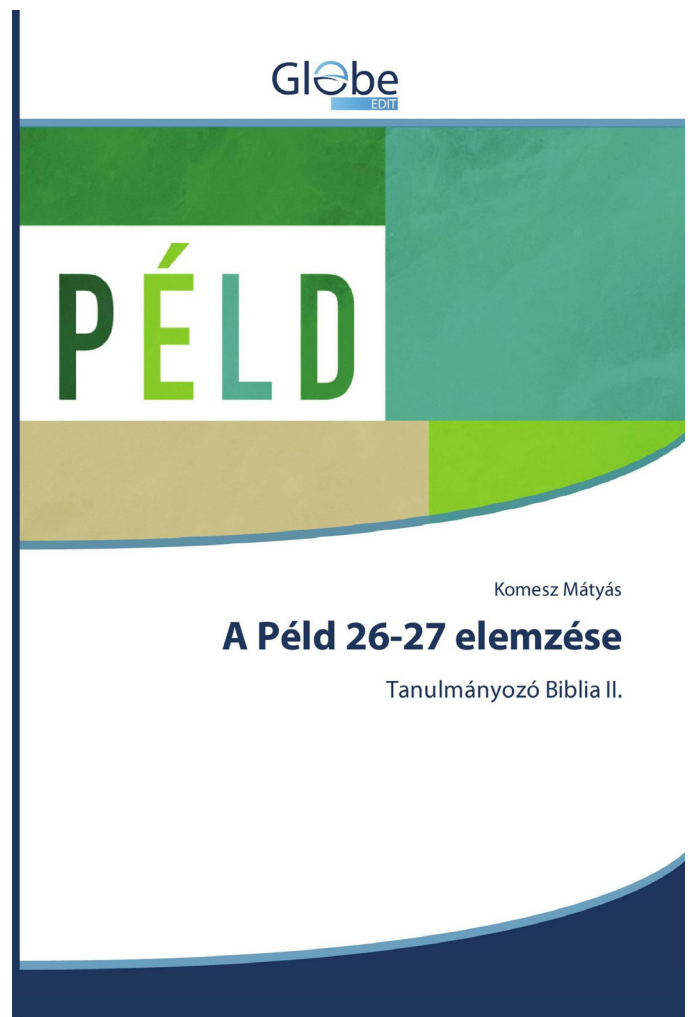

Nádás Péter a könyvbemutatón (Fotó: litera.hu)

Megjelent a Példabeszédek könyve – Tanulmányozó Biblia I. és II.

A

Bibliában található Példabeszédek könyve a mindig időszzerű, mindennapi bölcsesség kis enciklopédiája. A bibliai bölcsességirodalom reprezentáns kötete, irodalmi műfaját tekintve közmondásfüzér. Több ezer éve népszerű, az ókortól kezdve a 21. századig. Nem csoda, hiszen benne a hiteles élet szabályait találjuk. Útmutatás, hogyan tudok boldogulni a mindennapi életemben. Erre az innovatív tudásra van a legnagyobb szüksége a 21. század emberének is. Ezért nagyon hasznos ez a könyv mindazoknak, akik el akarnak igazodni egyre bonyolultabbá váló világunk

útvesztői és csapdái között. Maga a teremtő Istenünk ad benne útmutatást az igazi életre.

Ezen bibliai könyv új magyar fordítása jelent meg dr. Komesz Mátyástól, a Példabeszédek könyvének új, a héber szövegből kiinduló, költői, közmondásszerű és hangosan kimondva is jól hangzó magyar fordítása. A fordítás címe a Globe Edit kiadásában: *A Példabeszédek könyve – Tanulmányozó Biblia I.* A kötetet egy terjedelmes téma- és kezdősormutató teszi nagyon praktikussá. Egy ehhez csatlakozó kötet is megjelent ugyanitt *A Péld 26-27 elem-*

zése – *Tanulmányozó Biblia II.* címmel, amely két fejezet elemzését bemutatva enged bepillantást a fordításhoz szükséges és elvégzett elemző munkába. Ebben a kötetben tette közzé a szerző a bevezetéstudományi tudnivalókat is, amelyek ismerete nélkülözhetetlen a bibliai könyv helyes megértéséhez és értelmezéséhez.

A fordító, dr. Komesz Máttyás Urunk Jézushoz ragaszkodó, elkötelezetten krisztusi ember, aki több mint 50 éve foglalkozik bibliakutatással. 22 éve tanít szentírástudományt a Pünkösdi Teológiai Főiskolán, ahol jelenleg professor emeritus. Családos ember, és három unokájáért imádkozó aktív nagypapa. Lelkipásztori, egyházzenei és

elektromérnöki tapasztalatai teszik hitelessé és költőivé a fordítását.

A könyv jelenleg a morebooks.de honlapon keresztül rendelhető meg. A szerző keres magyarországi kiadót is, hogy elérhető áron vehessék meg a köteteket az érdeklődő és magyar anyanyelvű honfitársaink. Az idén nyolcvanéves szerző megkezdte kommentárok írását is a Példabeszédek könyvének sokatmondó igeverseire, amely munka hézagpótló nemcsak a magyar, hanem a nemzetközi szakirodalomban is.

Dr. Komesz Máttyás

ÁGÚR BESZÉDE

Példabeszédek 30.

(Revideált Új Fordítás 2014)

Ágúrnak, a masszái Jáke fiának beszéde.

Így szólt ez a férfi:

Elfáradtam, Istenem!

Elfáradtam, Istenem! Végem van!

Mert minden embernél

tudatlanabb vagyok,

nincs emberhez illő értelmem.

Nem tanultam bölcsességet,

és nem ismerem

a Szentnek tudományát:

Ki ment fel az égbe,

és ki szállott le onnan?

Ki szedte össze markába a szelet,

ki kötötte köntösébe a vizet?

Ki határozta meg az egész föld határát?

Talán tudod, hogy mi a neve,

vagy mi a fiának a neve?

Istennek minden szava színigaz,

pajzsa ő a hozzá menekülőknek.

Ne tégy hozzá szavaihoz semmit,

mert megcáfol, és hazugságban maradsz!

Két dolgot kérek tőled,

mielőtt meghalok,

ne tagadd meg tőlem:

Óvj meg a hiábavaló

és hazug beszédőt!

Se szegénységet, se gazdagságot

ne adj nekem!

Adj annyi eledelt, amennyi szükséges,

hogy jóllakva meg ne tagadjalak,

és ne mondjam: Kicsoda az Úr?

El se szegényedjek, hogy ne lopjak,

és ne gyalázzam Istenem nevét!

Ne rágalmazd a szolgát ura előtt,

mert megátkoz, és bűnhődni fogsz!

Micsoda népség az,

amely átkozza apját,

és anyját nem áldja!

Micsoda népség az,

amely tisztának tartja magát,

pedig ki sem mosták szennyéből!

Micsoda népség az, a

mely kevély szemű

és fennhéjázó tekintetű!

Micsoda népség az,

amelynek fogai kardok

és agyari kések!

Megennék a nincsteleneket a földön,

a szegényeket az emberek között!

A piócának két lánya van:

add ide, add ide!

Ez a három nem lakik jól,

sőt négy nem mondja, hogy elég:

a holtak hazája és a meddő asszony,

a föld, mely sohasem telik el vízzel

és a tűz, mely nem mondja, hogy elég.

Aki gúnyolja apját,

vagy engedetlenül megveti anyját,

annak szemét kivájják

a patak menti hollók,

és megeszik a saskeselyűk.

Ez a három dolog csodálatos előttem,

sőt négy dolgot nem értek:

a sasmadár útját az égen,

a kigyó útját a kősziklán,

a hajó útját a mély tengeren

és a férfi útját a nővel.

Ilyen a házasságtörő nő útja:

eszik, aztán megtörli a száját,

és ezt mondja:

Nem tettem semmi rosszat!

Három dolog miatt rendül meg a föld,

sőt négyet nem bír elviselni:

ha a szolgából király lesz,

ha a bolond teleeszi magát,

ha a megvetett nő férjhez megy,

és ha a szolgálóleány úrnője örökébe lép.

Van négy kicsiny állat a földön,

amelyek mégis nagyon okosak:

nem erős a hangyák népe,

mégis beszerzik nyáron az eledelüket.

Nem hatalmas a mormoták népe,

mégis sziklák közt építenek házat.

Nincs királyuk a sáskáknak,

mégis rendezetten vonulnak mindnyájan.

Kézzelel is megfogható a gyík,

mégis ott van a királyi palotákban.

Ez a három lépked szépen,

sőt négynek szép a járása:

az oroszlán a legerősebb állat,

mely nem riad vissza senkitől,

a fölingerelt ló meg a kecskebak

és a hadserege élén álló király.

Ha fennhéjázásból bolondságot követtél el,

és rájöttél, tedd kezedet a szádra!

Ha tejfölt köpülnek, vaj lesz belőle,

ha az orrot erősen fújják,

vér jön belőle,

és ha haragot szítanak,

perpatvar lesz belőle.

KITEKINTŐ

Sajnálatos módon több felkért szerzőnk nem tudta lapzártáig eljuttani hozzánk írását. A következő oldalakon más magyarországi keresztény egyházak lapunkhoz hasonló kiadványaiból válogattunk ki néhány cikket.

Karasszon István

Keresztyén identitás a 21. századi kultúrában

Ha keresztyén identitásról beszélünk, akkor lehetünk nagyon egyszerűek: keresztyénnek lenni azt jelenti, hogy Jézus Krisztusban hiszek és őt követem – a keresztyén lét ilyen szempontból teljesen változatlan immár kétezer esztendeje. Ez a nagyon egyszerű tétel azonban a hívők életében számtalan és föltérképezhetetlen gazdagsággal jelentkezik, hiszen a hit mindenkinek legszemélyesebb és legfontosabb ügye – ez nyilván már kezdetekkor így volt, s ezért értesülhetünk a Bibliából is olyan eltérő személyiségek hitvallásáról, mint Péter, Nikodémus vagy Pál apostol. A keresztyének tehát nem váltak személytelen emberekké azért, hogy a Krisztusba vetett hitet vallották, hanem éppenséggel ezáltal tudott kibontakozni saját énjük. Ugyanakkor azonban a Krisztusban megnyert hitet új életként értelmezték – s ez mindmáig meghatározó a keresztyén hitvallásban: óemberről, ill. újemberről szoktunk beszélni, ha megtérés előtti énünket, ill. a hit által

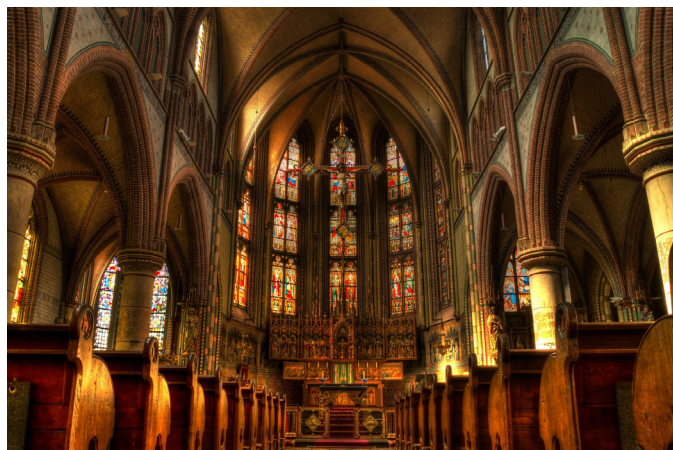
táplált lelkiületünket akarjuk kifejezésre juttatni, arról beszélünk Pál apostollal, hogy immár Jézus Krisztus él bennünk. Mi ez, ha nem a keresztyén identitás sajátos megnyilvánulása, ami az első keresztyének esetében ugyanúgy megvolt, mint ahogy ma is meg van – és meg kell lennie.

Ha azonban egy társadalom és a keresztyének kapcsolatáról beszélünk, akkor immár nem individuális, hanem kollektív értelemben szólnunk a keresztyén identitásról. Ez a kérdés természetesen nehezebb, hiszen a jézusi erkölc minket személy szerint érint, ezért főként individuál-etikai következményeit érezzük. Mennyiben vonatkozhat Jézus parancsolata a szeretetről egy társadalomra, de akár csak hogyan kell gyakoroljuk ezt a hívők gyülekezetében? Lehet-e mástól elvárni azt, amit magam részére kötelezőnek érzek? Ez a kérdés már sokkal összetettebbnek, sokszor eléggé problematikusnak tűnt a keresztyénség történetében! Az individuál-etika és a szociáletika ket-

tősségének feszültségét példák említése nélkül is nyilván láthatja az Olvasó. Annál inkább meglepő, hogy milyen természetes módon szólnak erről az első keresztyének. János evangéliumában még talán elvont fogalmakkal van kifejezve, hogy Jézus Krisztus, az örökkévaló Ige az övéihez jött, de az övéi nem fogadták be. A világosság a sötétségben fénylik, de a sötétség nem fogadta be azt. Krisztus követői is tehát létükben transzcendensek, de életükben az immanens világban kell, hogy maradjanak. – Pál apostol már lényegesen konkrétabb példával él, amikor a Filippi gyülekezetnek a polgárjog fogalmával magyarázza meg új létük lényegét: Filippi is közvetlen a császár alá tartozott, jóllehet területileg Akhája tartományának része volt. A keresztyén is ebben a világban él, de közvetlenül Isten akaratának rendeli alá magát. Életük tehát változatlanul abban a világban zajlik, amelyben eddig is – a keresztyén hit számukra nem ugródeszka, amivel a társadalmi kötődésektől megszabadulhatnak.

Vajon mennyire értették meg ezt a sajátos kettős kötődést az első európai keresztyének? A bibliai elbeszélésekből az derül ki, hogy néhány gyakorlati tanácsra volt még szüksége Pál apostolnak (olyanokra, mint például a bálványáldozati hús fogyasztásának szabadságára vagy elutásítására Korinthusban), de ettől eltekintve az új szabadság üzenetét nemcsak megértették, hanem gyakorolták is a keresztyének – nem csak Pál apostol korában, hanem az ezt követő századokban folyamatosan. Történeti tanulmányok helyett csupán azokra a közismert irodalmi példákra utaljunk, mint pl. H. Sienkiewicz regényére, a Quo vadisra, ahol a valósághoz hűen látjuk: a keresztyének a mártírhalált is vállalták, de nem lázadtak a császár ellen, sőt, inkább imádkoztak érte. Lassanként az egész akkori világ megismerte ezt a keresztyén szabadságot, amelyben az élet Krisztus, a meghalás pedig nyereség volt! Enélkül az állandó vérvesztésedet szenvedő keresztyénség győzelme elképzelhetetlen lett volna. A Milánói Ediktum (313) csak dokumentuma egy olyan hosszú folyamatnak, amely azután tovább is tartott, hiszen a keresztyénség az évszázadok során a társadalomban szervező és fenntartó szerepet vállalt – olyannyira, hogy a Római Birodalom bukása után szerveződő európai államok is a keresztyén egyházra tudtak támaszkodni, amikor társadalmi berendezkedésük eszmei hátterét vagy szerkezeti struktúráját kellett meghatározniuk.

Hogy a kettős kötődés mennyire végighúzódt az európai történelmen, hogy mennyi visszaélésre is lehetőség adott, azt itt nem kell tárgyalnunk – az inkább a történések feladata. D. Bonhoeffer azonban talán helyesen írja Etikájában, hogy amíg ez adva volt (és itt éppenséggel az investitúraharcot említi), addig Európa egysége garantálva volt. A mi mondanivalónk azonban egészen más:

az, hogy a „keresztyén Európa” kifejezés nem egyszerűen azt jelenti, hogy Európában hívő keresztyének laknak (ez köztudottan egyre kevésbé igaz!), hanem az, hogy az európai államok és társadalmak megszületésében, évszázados létezésében a keresztyénségnek döntő szerepe volt. Ki ne látná be ezt, ha nem éppen a magyarok, akik ugyan több hullámban vették fel a keresztyénséget, de az államalapításban a nyugati típusú keresztyénség struktúráit használták fel ezer évvel ezelőtt – és ezer évig!

Az Olvasó talán hálás, ha mindezt megpróbálom konkrét példával is igazolni. Az 1960-as években abban a faluban, ahol apám lelkész volt, egy svájci fiatal házaspár is megjelent. Elmentek a református paphoz – a faluban egyébként mások németül nemigen tudtak. Apám elbeszélgetett velük, s az egyházzól szólva mondták, hogy ők már teljesen szekularizáltak, nem is érdekli őket a református hit. Először nagyon csodálkoztunk rajtuk: akkor mi a csudát keresnek itt nálunk? Látják a templomtornyot, nem? – Csak második pillanatban érzékelhettük: ez is a mi református egzisztenciánk része! A szekuláris házaspár mégis teljesen tudatában volt annak, hogy a svájci és a magyar reformátusokat évszázados kapcsolat köti össze, s ha mást nem, annyit feltételezhettek, hogy a református pap Magyarországon beszélni tud velük – és talán valamilyen svájci kötődése is van. Úgy volt! – Hasonlóan meghökkentő volt számomra, hogy amikor 1989-ben a „romániai forradalom” után néhányan apróbb segélyszállítványokat vittünk Erdélybe, az ottani falvak román lakossága is kifejezte, hogy a segélyek elosztásában a magyar református papok döntsenek. Ők is hittek abban, hogy a korrupció nélküli, igényeknek és lehetőségeknek megfelelő elosztás garanciája a magyar református lelkész lesz. Csak úgy lehetséges egy ilyen gondolkodás, ha mögötte hosszú évtizedek, évszázadok tapasztalata van: a magyar református lelkész a helyi közösséget szolgálja – mindenképpen, konfesszionális vagy nacionális diszkrimináció nélkül. Ha így van: az első keresztyének kettős kötődésének klasszikus és legszebb példáját láthattuk meg ebben a

meglehetősen kiélezett helyzetben!

A hosszúra nyúlt bevezető nyilván azért volt szükséges írásunkhoz, mert éppen ez az az elv, és ez az a gyakorlat, aminek mai kérdéseit tárgyalnunk kell – és pedig nem csak pozitív értelemben! Európában egy folyamat indult el, aminek kiindulópontját talán a Felvilágosodásban, társadalmilag pedig a francia forradalomban szoktuk látni, jóllehet nem is annyira az események, mint inkább a folyamat maga a fontos. Lehet-e elvileg vitatni az állam és egyház szétválasztását, vagy a szekuláris állam megjelenését? Voltaképpen nem, hiszen Jézus Krisztus is mondta, hogy az Ő királysága nem ebből a világból való! A szétválasztás folyamata mindazáltal nem volt könnyű, de azért vannak olyan példák is, ahol maga az egyház is kezdeményezte. Elsősorban a francia reformátusok hangsúlyozták a XIX. század második felében, hogy a társadalmi intézmények legyenek állami vezetésben, s csak annyi egyházi befolyás legyen bennük, amennyi az állami intézmények vezetőinek személyes hite (ez volt a „laicitás” fogalma, a konfesszionális viták elkerülése céljából). Az állami anyakönyvezést például a magyar protestánsok is helyeselték ugyanebben az időben – hasonló okból. A svájci reformátusok kiterjedt intézményhálózatukat (iskolák, kórházak) maguktól adták át az államnak, hiszen az állam már volt annyira fejlett, hogy ezt a funkciót el tudta látni. Összességében, a negatív és pozitív tapasztalatok mérlegeként jellemzővé vált D. Bonhoeffer véleménye a XX. század derekán: a „felnőtt világ” (mündige Welt) ugyan jelentős változásokat hoz a keresztyénség életében, de ugyanakkor azt a lehetőséget is magában rejti, hogy az egyház végre az lehet, aminek hivatásától fogva lennie kell: a coetus electorum, a kiválasztottak gyülekezete, s a szekularizáció során megszabadul egy sor olyan társadalmi ballaszttól, amit az évszázadokon keresztül vállalnia kellett. – Bon-

hoeffer maga is így gondolja az újabb európai folyamatokat, s csak csendben jelzi: mi lesz Európa egységével, ha megjelenik a szekularizált állam? A mártírhálált halt teológus nem érthette meg azt a tragikus módot, ahogyan a történelem igazolta őt: halála után fél évszázadig Európa történelmének legnagyobb megosztottságát élte meg...

A II. világháború utáni évtizedekben Bonhoeffer gondolatai nem csak azért terjedtek el keleten és nyugaton, mert egy mártír élet aranyfedezete állt mögötte: maga az érvelés is meggyőzőnek tűnt, hogy az egyházaknak nem privilégiumokat kell követelniük (vagy visszakövetelniük), hanem arra kell törekedniük, hogy Istentől jött hivatásuknak eleget tegyenek, s örülhetnek annak a lehetőségnek, hogy végre önmaguk lehetnek. Az Amerikai Egyesült Államokban Harvey Cox gondolatai váltak népszerűvé (The Secular City), az ún. keleti blokk országokban, így Magyarországon is a „konstantinuszi kor végét” hirdették az egyházak – ti. hogy az államhatalom és az egyház összefonódásának a kommunista állam vet véget, amely azonban vallásszabadságot és lelkiismereti szabadságot hirdet, s így lehetővé teszi, hogy az egyház ténylegesen csak az emberek lelki üdvösségével foglalkozzon. Divatossá vált a „népegyház” és a „hitvalló egyház” szembeállítás, utalva ezzel a nemzeti szocializmus korának hitvallóira, többek között Bonhoefferre is, aki a Bekennende Kirche tagja volt. Talán egy jellemző esetet is érdemes megemlíteni itt: köztudottan tabu-téma volt a kommunista korszakban az ifjúsággal való foglalkozás. A református egyház egyik püspöke a hitoktatás kapcsán ki is jelentette: rájöttünk arra, hogy a keresztyén nevelés igazi helye a család – értsd: a nyilvános vallásoktatás helyett a személyes bizonyágtétel.

Nagyon kívánczokra itt egy kritika a korabeli egyházpolitikáról, amit sokan meg is tettek – ezúttal azonban nem ez a célunk. Szándékosan említettünk olyan mozzanatokat az elmúlt évtizedek egyházi megnyilatkozásaiból, amelyeket teológiailag is, társadalmilag is helyesnek nevezhetünk; a kritika abban nyilvánulhat meg, ha ezek rendkívül egyoldalú és ideologikus használatát emlegetjük fel. Ezzel együtt talán igaza volt T. Beeson könyvének 1974-ben (Discretion and Valour: Religious Conditions in Russia and Eastern Europe), hogy a kommunista vallásüldözésben helytálló kelet-európai egyházak Észak-Amerikából nézve tiszteletet érdemelnek. A jelenlegi mondanivalónk azonban nem ez, hanem az elmúlt évtizedek sajátos, viszont annál masszívabban jelentkező tapasztalata: ha az egyház (kényszerűségből, vagy saját akaratából) visszahúzódik saját, „tulajdonképpen” területére, akkor az extenzitás visszafogása korántsem jár az intenzitás növekedésével! Tehát nem arról van szó, amit D. Bonhoeffer, vagy H. Cox remélt: a kisebb társadalmi felelősségvállal-

lása nem azt jelenti, hogy az egyház tényleges küldetését jobban tudja megélni. Érdekes módon éppen az intenzitás csökkenését láthattuk: sok helyütt a gyülekezeti élet is a szükségszerű minimumra redukálódott – és most éppen azokat az éveket éljük meg, amikor megpróbálunk a kényszerű minimum megszokottságából kilépni, s teljes, normális keresztyén létet megvalósítani, annak – többek között – társadalmi vetületeivel is. Ez a folyamat, bizonyosan így érzik az egyházak és hívők, körülbelül ahhoz hasonlít, mint amikor valaki fölfelé halad a lejtőn: nehéz, energia- és időigényes, és nem mindig hozza meg azt az eredményt, amit elvártunk. A korábbi évtizedek tapasztalata azonban azt mutatja, hogy ez az út nem spórolható meg!

A magyarországi egyházak nyilván érezték ezt az óriási deficitet, s ezért próbálják meg újra kiépíteni társadalmi intézményrendszerüket. Talán nem mindig történt ez szerencsésen a társadalmi kommunikáció szempontjából, ezért itt most hangsúlyozzuk: soha és sehol nem arról volt szó, hogy gazdasági intézményt, pénzszerző eszközöket követeltek volna vissza (bár bizonyosan ehhez is joguk lenne), hanem kizárólag olyan intézményeket, amelyek révén a társadalmat szolgálhatják! Ezzel azonban már a jelen problémáit tárgyaljuk: napjaink modern társadalmában az intézmények konkurenciája érvényesül, s az egyházak egy óriási konkurencia-harcba léptek bele, amikor újra társadalmi intézmények révén is közvetíteni akarják a keresztyén hitet. Aligha lehet véletlen, ha az észak-amerikai és nyugat-európai testvérek is hangoztatják: ugyan náluk nem volt kommunizmus, de a társadalom alapjában véve ellenséges az evangéliummal szemben (hostile to the Gospel)!

Az alapvető dilemmát ebben a helyzetben az jelenti, hogy a konkurens intézmények harcában a keresztyén in-

tézmények eleve hátrányban vannak: hitükből fakadóan egy sor olyan dolgot nem engedhetnek meg maguknak, amiket egyébként más intézményektől megszoktunk – ha nem is helyesljük őket. Az elmúlt évtizedekben, sajnos, elég sok olyan példát hallottunk, hogy például egy pénzintézmény szokatlan, vagy nem megengedett eszközök-höz folyamodott, hogy megálljon a versenyben; némelyek csődbe is jutottak, ha ez nem sikerült nekik. Ha azonban a Vatikán pénzintézményét kritika éri, akkor azon mindenki „felháborodik” – úgy tűnik, ilyenkor Európa nagyon is „keresztyén”. Természetes, hogy egy egyházi intézménynek minden erkölcsi ítéletet ki kell állnia! Hasonlóképpen mondhatjuk, hogy valóban súlyos, megoldandó problémát jelent a pedofil papok kérdése, ami világbotránnyt váltott ki – jöllehet a világméretű szexuális visszaéléseknek ez az ügy csak minimális részét teszi ki, és súlyban és arányban messze alatta marad a katolikus papok világméretű szolgálatának. Röviden: az intézmények konkurenciájának idején a negatívumok sokkal nagyobb súllyal esnek a latba, mint a pozitívumok; az egyházak jól teszik tehát, ha az intézmények terén óvatosak, s még inkább a pillanatnyi vereséget is elviselik, de nem a szekuláris világ sikerorientációját vallják. Ellenkező esetben ki fog derülni Európáról (amely megtagadja, hogy önmagát keresztyénnek vallja), hogy jobban tudja a keresztyén erkölcs szabályait, mint maguk a keresztyének...

Voltaképpen mondanivalónk lényege a következő: a keresztyén identitás napjainkban ugyanaz, mint az első keresztyének esetében: ebben a világban, ezért a viláért élünk, de valljuk, hogy Jézus Krisztus Úr – létünk alapját a belé vetett hit képezi. Sajátos helyzetünkben azonban még egy mozzanatot, a jelen követelményeként szívesen

hozzátennék: identitásunkhoz ma hozzátartozik az ideológiakritika. Régen a keresztyénségnek kellett vigyáznia arra, hogy ideológiává ne váljék – ma pedig az a helyzet, hogy ideológiák egész sora jelentkezik, s ezeket a társadalom különböző intézményei a maguk anyagi és szellemi erejükkel támogatják. Az ideológiák ezért egymással intézményes szinten is harcolnak, néha borzalmas ellentmondásokat erőltetve a társadalom tagjaira. Ismét csupán néhány példa: elfogadhatjuk az állam és az oktatás világnézeti semlegességét (bár ennek a fogalomnak a mibenléte vitatott). Ám akkor hogyan lehet, hogy a keresztyén oktatást több helyütt vitatják, s ugyanakkor megjelenik a követelés: az iskolákban oktatni kellene az iszlámot. A tanulás, persze, mindig pozitív; nincs is kifogásom az iszlám ismerete ellen (magam is tanultam). Ha azonban a keresztyénséggel szemben a világnézeti semlegességre utaltunk, akkor miért vagyunk lojálisak az iszlámmal szemben? Az ideologikus háttér teljesen világosan látható! – Hasonlóképpen érdekes jelenség látni, hogy szekuláris részről milyen szívesen használják fel némelyek a keresztyén irgalmasság fogalmát, amikor a menekülthullámról van szó. Ez korrektnek tűnik. Az is, eladdig, amíg

az irgalmasság és keresztyén szeretet fogalma nem korlátozódik az ötezer kilométer távolságából érkezettekre, s a szomszédal szemben nem a kényszerítés eszközével él! – Hasonlóképpen helyeselhetjük az idegen kultúrával szembeni megértés magatartását (bár itt megjegyzem: azért a kulturátlansággal szemben nem kellene megértőnek lenni, még ha külföldi is). Mehet-e azonban mindez a nemek közötti egyenlőség rovására? Világos talán, hogy a kölni eseményekre utalok: muszlim emberek befogadása soha nem jelentheti, hogy a nők egyenjogúságát csorbítjuk Európában; egy ilyen ideológia nem használ, hanem éppenséggel tönkreteszi azokat az eredményeket, amikért Európában is keményen meg kellett harcolni. – Természetesen helyeseljük, ha emberjogi szervezetek mindenütt, így a menekültek között is, az emberi jogok és méltóság mellett állnak ki. Miért csak az ő jogaik mellett? Nincs joga a letelepedett és terheket hordozó lakosságnak is? És vajon nem veszik észre, hogy például Franciaországban a már letelepedett és integrált zsidóság, éppen az újonnan érkezők rasszista magatartása miatt, újra emigrációba kényszerül? Milyen ideológia áll amögött, hogy az elveket szelektíve, csak bizonyos esetekre alkalmazzuk, adott esetben mások kárára? – Sajnos, az ideologikus gondolkodás egészen vulgáris szinten is jelentkezik: elfogadom a társadalom nagyvonalúságát a szexuális beállítottság kérdésében. Végző soron az ilyesmi annyira magánjellegű, hogy ebben nem a társadalomnak kell döntenie, hanem az egyénnek! Viszont akkor miért jelenik meg az a megerősítetlen hír szalagcímekben, szenzációt ígérve, hogy a walesi herceg esetleg férfiakhoz vonzódik? Ő talán nem személy, s az ő esetében nem magánjellegű kérdésről van szó? Úgy tűnik, az újság ebben az esetben igencsak konzervatív nézetet vall, míg a meleg házasságok propagálása terén az ellenkező végletbe esik.

Az ideológiakritika azért fontos, mert a keresztyén üzenet kiszorításával Európában spirituális vákuum keletkezett, amit egymásnak ellentmondó ideológiák próbálnak napjainkban kitölteni. Bármennyire is szekuláris Európa, úgy tűnik, égetőbb szüksége van a keresztyén üzenetre, mint valaha! Személyes, közösségi és intézményes szinten egyaránt képviselni kell tehát ugyanazt, amit kétez évvel ezelőtt is – és úgy tűnik, éppen az intézmények szintjén lesz ez a legnehezebb, hiszen az intézmények egymással élet-halál harcot vívnak, s elég gyakran használnak inkorrekt eszközöket is ebben a harcban. Egy ilyen Európában fontos a keresztyén üzenet: kettős kötődésünk, mert ebben az Európában, ezért az Európáért vagyunk, de létünket, tetteinket Jézus Krisztus parancsa határozza meg, aki az Úr – jelenben és jövőben.

Forrás: confessio.reformatus.hu/keresztyen-identitas-a-21-szazadi-kulturaban

Béri László Renátó

A Te arcodat keresem...

Az istenképek szerepe az egyén önismereti fejlődésében

A szerző kármelita szerzetes pap, lelkipásztor.

Az istenképek témája olyan alapvető kérdés, mely az istenkapcsolatunkat, emberi kapcsolatainkat és az önmagunkkal való kapcsolatunkat is alapjaiban meghatározza. A kiindulópont az az ellentét, mely a valóság és a kép, az objektív és a szubjektív valóság között van. Isten objektív valóságához képest egy eltérő szubjektív kép lehet a személyben. Ez az eltérés konfliktusokat eredményezhet a személyben.

A szubjektív istenkép érzelmi jellegű belső kép, mely leginkább az anyakép és az apakép projekciója. Ezenkívül az egyházat képviselő személyektől érkező istenkép is nagyon meghatározó lehet. Az evangéliumi istenképtől eltérő istenképek: büntető-bíró, szadista-vérszomjas, könyvelő-behajtó, teljesítményváró. Az örömhír az, hogy belső istenképünk alakítható: egy segítő szakember közreműködésével leválaszthatjuk az anya és az apa képét s a későbbi vallási szocializáció során megszokott istenképet az objektív-evangéliumi istenképről, és elkezdhetjük elsa-

jávitani ez utóbbit.

Rendkívül fontosnak tartom az istenképek témáját, mert mind személyes, mind a lelkigondozói-gyóntatói praxisban szerzett tapasztalataim alapján mélyen meg vagyok róla győződve, hogy az istenkép kérdése az egyik olyan tényező, amely legjobban meghatározza személyiségünket, tetteink, illetve Isten-kapcsolatunk minőségét, a magunkról alkotott képet és a másokkal kialakított kapcsolatokat. Sokakkal folytatott személyes beszélgetéseim során kiemelten megtapasztaltam, hogy önismereti, kapcsolati és életvezetési problémáik gyökerében nagyon sokszor valamilyen istenképi torzulás, sérülés áll. A lelkigondozásban e képek gyógyítása a személy görcseinek oldódását és sikeresebb életvezetést vont maga után. Azt is érzem, hogy az istenképtorzulás csendes és észrevétlen járvány, ősi spirituális népbetegség, mely alattomosan szüremkedik be az egyének és a közösségek életébe. Ezt legfőképpen a családban szerzett korai tapasztalatok (anya-apa kapcsolat), a hitre nevelés sérülései, majd pedig sebzett istenképű szerzők könyvei, énekszövegei, imaszövegei által teszi, valamint lelkipásztorok, hitoktatók tanításán keresztül, akik nemhogy felszínre hoznák a problémát, hanem inkább (nyilván saját istenképi terheltségük miatt) inkább „szentté avatják”.

Azt is tapasztalom, hogy az istenképek témájáról nagyon kevés hangzik el a katekézisben és az igehirdetésben. Pedig mindenkit mélyen érintő téma ez, melyet sokszor épp a lelkipásztorok részéről az elhallgatás felhője övez. Az elhallgatásban természetesen ott lehet saját benső világunk feldolgozatlansága, az önismeret és a szakmai tudás hiánya, valamint egyfajta pszichológiaellenesség.

Isten és a kép

A filozófiai ismeretelméletből tudjuk, hogy az igazság az, ami megegyezik a valósággal. Tehát akkor mondhatom valamire, hogy megtaláltam annak igazságát, ha a dolog, amit állítok róla, valóban megfelel annak, ami az a valami. Például én egy számítógépen írom e szöveget. A valóság az, hogy ez egy számító gép. Természetesen bárki szabadon állíthat vagy gondolhat bármi mást az éppen általam használt eszközről, mondhatják rá, hogy mosógép vagy zongoraláb-alátét. Állításuk azért nem lesz igaz, mert nem egyezik meg a valósággal, mivel a valóság az, hogy ez egy számító gép. És milyen módon tévednek az én számító gépemet mosógépnek nézők? Olyan módon, hogy a tárgyról bennük alkotott kép nem egyezik meg a valósággal. Tehát úgy finomíthatjuk tovább az előbb idézett ismeretelméleti maximát, hogy akkor mondhatom, hogy megtaláltam az igazságot, ha a tárgyról bennem alkotott kép megegyezik a tárgy valóságával, azaz a szubjektív kép az objektív valósággal. Miért lehet sokszor ellentét az objektív valóság és

a szubjektív kép között? Mert az emberben élő szubjektív képet sok-sok különféle külső-belső tényező árnyalhatja, befolyásolhatja, torzíthatja vagy élesítheti.

Így vagyunk az istenképekkel is. Azon ötbetűs szó mögött, hogy Isten, sokaknak sokféle alak, kép, forma, érzés ugrik be. Ehhez az ötbetűs szóhoz sokak számára sokféle jelentés és kép társul. (A nem hívőknek is van istenképük.) Természetesen attól az Isten még egyféle, nincs annyi isten, ahány bennünk élő istenkép. Ő egyetlen személyes valóság, egyvalaki, aki egyfajta és egyféle, azaz neki is van objektív valósága. Az emberi tapasztalat viszont kezdettől fogva azt mutatja, hogy a bennünk kialakult szubjektív kép és Isten objektív valósága nagyon sokszor csak részben vagy egyáltalán nem fedi egymást. A fejemben róla élő kép lehet, hogy csak kevésbé van szinkronban azzal, ami ő a valóságban. Ezt az Istenről alkotott, bennünk élő szubjektív képet hívjuk istenképnek, melyet rengeteg tényező alakít, s melynek formálása és ápolása a kereszténység meggyőződése szerint az elsődleges életfeladatunk. Mit jelent formálni az istenképünket? Mindenekelőtt azt, hogy szubjektív istenképemet össze kell hasonlítani az objektív istenképpel (amilyen ő a valóságban). Ha a kettő között eltérést találok, feladatommá válhat, hogy szubjektív képemet valamilyen módon közelítsem az objektív képhez, illetve hogy az objektív istenkép alapján formáljam, tisztítsam, alakítsam szubjektív istenképemet.

Itt persze az első és legfontosabb kérdés az, hogy honnan tudom, milyen az objektív istenkép. Keresztényként nagy áldás számunkra, hogy nem nekünk kell kikutatni és felfedezni, hogy milyen objektíve az Isten, hanem ő maga mondta el magáról. A kinyilatkoztatás tartalmazza az objektív istenképet, hiszen ebben ő szól az emberhez, és elmondja, milyen a valóságban. A kinyilatkoztatás egyik forrása a Szentírás, melyből megtanulhatom és magamévá tehetem az objektív istenképet. A Bibliával kapcsolatban természetesen tudni kell, hogy Isten valódi arca fokozatosan nyilatkoztattatik ki, fokozatosan válik az ember számára világossá és érthetővé. Ezért fordulhat elő, hogy az Ószövetségben akár még negatív istenképekbe is botolhatunk, de ez is a Szentírás műfajához és Isten pedagógiájához tartozik: fokozatosan, az emberi léptéket tiszteletben tartva tárul föl az ő objektív valósága. Az objektív istenkép végső soron Jézus Krisztusban tárul fel: az ő szavai és tettei közvetítik és mondják el, hogy objektíve, a valóságban milyen az Isten.¹ Isten valódi arca, az ő igazsága és „milyensége” Jézus arcán, szavain és tettein keresztül válik számunkra is látható és érthető objektív valósággá. Jézust, aki a „láthatatlan Isten képmása” (Kol

1. Dei verbum, n. 4.

1,15), tehetjük abszolút kritériumként magunk elé, amikor szubjektív istenképünket össze akarjuk hasonlítani az objektív istenképpel, hiszen aki őt látja, látja az Atyát is (vö. Jn 14,9). Jézus szavain és tettein látszik az a tiszta és cáfolhatatlan objektív istenkép, melyet Isten akart elmondani magáról, s melyben mindent tudtunkra adott, amire szükségünk van: „Ez az én szeretett Fiam, akiben kedvem telik, őt hallgassátok” (Mt 17,5). Így tehát lehetségessé válik szubjektív istenképünk megtisztítása: Jézuson látjuk Isten valóságát, objektivitását. Tehát megoldható és logikusan véghez vihető feladattá válik számunkra a szubjektív és az objektív istenkép összehangolása, szinkronizálása.

A tapasztalat azt mutatja, hogy – bármennyire megoldható ez a feladat – nagyon sok keresztény ember mit sem törődik vele. A tragédia az, hogy sokszor még csak fel sem merül ez a kérdés. Az igehirdetés és a katekézis egy-egy ritka kivételtől eltekintve alig veszi elő e kérdést. Imakönyvek, lelkiségi irodalmak vagy hittankönyvek vajmi keveset foglalkoznak ezzel a témával. Ebből persze az következik, hogy egy egész életet le lehet élni úgy, hogy a bennem élő szubjektív istenkép fényévnnyi távolságra van az objektív istenképtől. S ez az ellentmondás a szubjektív és az objektív istenkép között rendkívüli módon érezteti negatív hatását az életünkben, kapcsolatainkban. S aztán a szegény hívő csodálkozik, hogy „nem megy” az istenkapcsolata, s ennek nyomán sem a másokkal, sem az önmagával való helyes szeretetkapcsolatban nem halad előre. Micsoda titok és misztérium, hogy az egyház épp ezt a gyökérproblémát orvosolja a legkevésbé. Nagyon számon kérjük a híveken például a jó erkölcsöt, törekszünk is nekik segíteni benne, de közben nem látjuk a fától az erdőt, nem látjuk a gyökerekben sokszor meghúzódó alapproblémát, az istenkép kérdését. Micsoda lelkipásztori, igehirdetési és kateketikai megújulás lenne, ha a sok vallási gya-

korlat, jámborság és törvénybetartás/betartatás helyett inkább abban segítenénk a ránk bízottakat, hogy hogyan szinkronizálhatnák, hangolhatnák össze szubjektív istenképüket az objektívvel. Ez valódi evangéliumi misszió és evangelizációs tevékenység lenne.

Az istenkép fogalma és jelentősége

Az istenkép tehát az objektív Isten bennünk szubjektíven kialakult képe. Ana-Maria Rizzuto² a következő módon osztja fel a fogalmakat: az istenkép egy érzelmi jellegű belső kép, amelyet leginkább kora gyermekkori tapasztalataink határoznak meg; az istenfogalom pedig kognitív jellegű tudás Istenről; a kettő együttese az isten-reprezentáció.³ Az istenképeinkkel végzett munka egyik legfontosabb alapfelfedezése, hogy érzelmi jellegű istenképünk konfliktusba keveredhet a tanult istenfogalommal. E konfliktus hat az életünkre, hiszen „dinamikus” képről van szó: a szubjektív istenkép cselekszik bennünk, kihat a tetteinkre, befolyásolja a gondolkodásmodunkat, mind pozitív, mind negatív értelemben. Ezért alapvető fontosságú az önismereti fejlődésben az istenkép tisztázása, hiszen a pszichénk legmélyebb rétegeiben kialakuló istenkép legtöbbször tudattalan módon befolyásolja életünket, tetteinket, mind pozitív, mind negatív irányban. Karl Frielingsdorf így ír erről: „A különböző istenképek, amelyek vallásos szocializációjú embereknél már a korai gyermekorból erednek, alapvető jelentőségűek, mivel alapvető, életközeli vagy életidegen, életet támogató vagy akadályozó mintaként meghatározzák az érzéseket, a gondolkodást és a cselekvést is. A számunkra meghatározó istenképek leírása nehéz, mivel életünket a tudattalantól kiindulva befolyásolják és irányítják. A tudattalan istenkép soha nem egyezik teljesen a tudattal, gyakran akár ellentétesek is egymással. Így egyesek például egy jóságos és irgalmas Istenről beszélnek, lelkük mélyén azonban egy kegyetlen Hajcsár-isten uralkodik. Gyakran nem a tudatosan hangoztatott istenkép, hanem a tudattalan irányít és hajszol bennünket.”⁴ Mindezek fényében

2. Vö. Robu M. – Martos T.: Istenkép és vallásosság, in Horváth-Szabó K. (szerk.): Vallásosság és személyiség, PPKE BTK, Piliscsaba, 2007, p. 111.

3. A cikk további részeiben az isten-reprezentáció fogalom helyett használom a „szubjektív istenkép” fogalmat, mely természetesen magában hordozza az Istenről szóló intellektuális tudásunkat (istenfogalom) és a vele, illetve a másokkal való kapcsolat tapasztalatából származtatható istenképet.

4. K. Frielingsdorf: Istenképek, Szent István Társulat, Budapest, 2007, p. 12.

joggal nevezhetjük az istenkép kérdését gyökerproblémának, amely sokszor megtalálható önismereti és kapcsolati nehézségeink gyökerében. A lelkigondozás egyik alapvető feladata lenne, hogy fölszínre segítse a kliens szubjektív (tudatos és tudattalan) istenképét, és segítse abban az alapvető elválasztási feladatban, hogy a fejünkben élő kép nem mindig azonos a valósággal. A lelkigondozó természetesen ezzel együtt villantsa fel azt a reményt, hogy a szubjektív és objektív istenkép, akármilyen távol legyenek is egymástól, összhangba hozhatók, szinkronizálhatók. A személyes Isten-kapcsolat ápolásánál is alapvető fontosságú e téma felszínre hozatala. Hiszen megtörténhet, hogy valaki őszintén szeretne elindulni egy meghitt Isten-kapcsolat építése felé, mégis állandóan kudarcokba, krízisekbe ütközik. Ennek oka a fent levezetettekből fakadóan az lehet, hogy negatív istenképpel nehéz, sőt lehetetlen intim kapcsolatot kialakítani. Ki szeretne, vagy ki tudna bensőséges szeretetkapcsolatban élni egy diktátorral, egy erőszakos szülővel, egy trónon ülő narcisztikus démonnal? Pál Ferenc így kommentálja ezt: „Személyes tapasztalatom és meggyőződés az, hogy a mi Istennel kapcsolatos problémáink, nehézségeink, kríziseink tulajdonképpen nem istenproblémák, hanem azokkal a képzetekkel van bajunk, ami bennünk az Istenről kialakult. [...] Tehát amikor a hitünk krízisbe jut – még az igazán nagy válságokban is –, nem az Istennel van a baj, hanem a hitünk minőségével, Istentről alkotott képzetekkel. Adott esetben szakítunk Istennel, miközben csak arra lennénk felszólítva a lelki élményünk által, hogy azzal az istenképpel szakítsunk, azon módosítsunk vagy változtassunk valamit, ami a fejünkben van. Vagyis nem Istent kellene megkérdőjeleznünk, hanem saját magunkat. Nem Isten korlátaiig jutottunk, hanem saját határainkig.”⁵

5. Pál Ferenc: Tükör által világosan, Kairosz, Budapest, 2009, p. 89.

Az istenkép kialakulását meghatározó tényezők

Mielőtt rátérnék a különböző istenképek jellemzésére és az életre gyakorolt hatásuk kifejtésére, röviden szeretnék szólni arról is, hogy melyek azok a legmeghatározóbb tényezők, amelyek személyiségfejlődésünk kezdetén a szubjektív istenképet kialakítják és formálják bennünk. Ehhez mindenképpen a gyermekkor kezdetéhez kell visszamenünk, hisz az istenképek kialakulása már ott elindul: „Valláslelektani vizsgálatok arra utalnak, hogy az istenkép már az első életévben megjelenik, és a szociokulturális környezet hatása alatt áll.”⁶

Az első és legfontosabb istenkép-kialakító és -formáló tényező a gyermek apa- és anyakapcsolata. Erre vonatkozóan elmondható, hogy a gyermek istenképének kialakulása igazából már a születése előtt elkezdődik, hiszen jelentősen hat a magzatra, hogy szülei akarták-e vagy sem, teherként vagy áldásként tekintenek rá. Ez az istenképet leginkább formáló ösbizalmat befolyásolhatja. Frielingsdorf nyomán Robu Magda azt írja, hogy „a születés előtti ambivalens tapasztalatok, amelyek a korai gyermekkorban megerősítést nyernek, tudattalan negatív érzésekhez és az étellel szembeni alapvető bizalmatlansághoz vezethetnek. Az érintett személyek gyakran azt érzik, nincs joguk élni, egzisztenciájuk ok nélkül állandóan veszélyeztetett. Az elutasítottság és nem akartság érzésének interiorizálása vezet ahhoz a torz istenképhez, amely az istent a halál démonaként látja.”⁷

A gyermek és az anya viszonyáról szólva fontos kiemelni, hogy „az anya a gyermek számára az »első isten«, vagy kevésbé félreérthetően: az első istenszimbiólum képviselője.”⁸ Az anyával való kapcsolat ősmintája az Istennel való kapcsolatnak, illetve az istenkép szubjektív kialakulásának. Ha ebben a kapcsolatban a gyermek átélte a feltétel nélküli szeretetet, s ezáltal biztos kötődése alakult ki az anyához, akkor nagy valószínűséggel ki lehet mondani, hogy istenképe is pozitív lesz. Mindez elmondható az apával való kapcsolatáról is, annak sajátos speciális vetületeivel. Az apához való kötődés biztonsága vagy bizonytalansága nagy hatással van az istenképre, főleg ami az „Atya” megközelítését illeti: a negatív Atya-kép mögött sokszor negatív apakép állhat. Összességében tehát elmondható, hogy az anyakép, az apakép és az énkép (ahogy majd a következő pontban is látjuk) együttesen alakítják a szubjektív istenképet.⁹ Kutatások szerint mindkét szülőnek nagy

6. K. Frielingsdorf: Istenképek, i. m. p. 16.

7. Robu M.: Egy istenarc van eltemetve bennem..., Ember-társ, 2007/4., p. 315.

8. K. Frielingsdorf: Istenképek, i. m. p. 17.

9. Vö. Robu M.: Egy istenarc van eltemetve bennem..., i.

hatása van a gyermek istenképére, azt nem lehet csupán az egyik szülőhöz kötni. „[...] Az összetett szülőkép korrelál legerősebben az istenreprezentációval, de a két szülő belső képe közül az áll közelebb az istenképhez, amelyet az adott személy jobban idealizálta gyermekkorában. [...] Tehát [...] az istenreprezentáció nem érthető meg a két szülő hatását külön-külön vizsgálva, hanem összetett tárgyreprezentációkat kell keresni az istenkép fejlődésének megértéséhez.”¹⁰

Ez a folyamat az önértékelés kialakulásához is köthető. Vizsgálatok szerint szoros kapcsolat van az istenkép és az önértékelés között, ezek befolyásolják egymást.¹¹ A pozitív, szerető istenkép a magas önértékeléshez köthető, a negatív, haragvó, kontrolláló vagy távoli istenkép az alacsony önértékeléshez: „Az Istenről szóló információ sokszor homályos, így a személy a saját magáról szóló sémának megfelelően értelmezi, és azokat a körülményeket emeli ki, melyek megfelelnek a létező sémának. Az önértékelésnek jelentős dimenziója az énséma, így kiemelt szerepe lehet az istenkép kialakulásában: például ugyanazt a tanítást az önértékelés függvényében értelmezheti valaki úgy, hogy Isten irgalmas, míg más úgy, hogy Isten büntető.”¹² Mindkettőnek az alapját képezi az szülő-gyerek kapcsolat, a kötődés módja és a korai években szerzett tapasztalatok. Az önértékelés fontos összetevői a következő szavakban fejezhetők ki: „szerethető vagyok, érdemes vagyok az életre, értékes vagyok”.¹³ Az istenképet tehát leginkább és legkorábban kialakító és formáló tényező a szülőkhöz való kötődés módja. „A szülő-gyerek kapcsolatban a gyermek egy mentális képet, alapmodellt alakít ki a kötődési figuráról, önmagáról, a kapcsolatról. A kialakult minta rávetül minden későbbi kapcsolatra.”¹⁴ Ebből az következik, hogy a kialakuló istenkép pozitív vagy negatív mivoltát a szülőkhöz való kötődés biztonsága vagy bizonytalansága határozza meg. Kővári Magdolna egyik előadása alapján három példát szeretnék idézni, melyekben a szülő-gyerek kötődés biztos, bizonytalanul ambivalens és bizonytalanul elkerülő kötődésmódjai vetülnek rá az istenképre:

m. p. 310.

10. Uo.

11. Kővári M.: Vallásos jelenségek II., in Kővári M. Vallásos jelenségek_II_2013_nov.pdf (előadásjegyzet az SE Mentálhigiéne Intézetének lelkigondozói szakirányú továbbképzésén).

12. Robu M. – Martos T.: Istenkép és vallásosság, i. m. p. 114.

13. Kővári M.: Vallásos jelenségek II., i. m.

14. Uo.

- „Isten általában szeretetteljes, törődik velem, és válaszol szükségleteimre. Úgy tűnik, hogy mindig tudja azt, hogy mikor támogasson, védjen, és mikor hagyja, hogy hibát kövessék el. Istenhez való viszonyom mindig megnyugtató, és boldog, elégedett vagyok vele.”
- „Isten, úgy tűnik számomra, ellentmondásosan viselkedik velem. Néha szeretetteljes és törődik velem. Máskor meg egyáltalán nem vagyok biztos abban, hogy szeret és törődik velem. Időnként úgy látom, hogy olyan utat mutat nekem, amit valójában nem értek.”
- „Isten általában személytelen és távoli számomra. Gyakran látom úgy, hogy kevésbé vagy egyáltalán nem érdeklődik a dolgom és problémáim iránt. Sokszor van olyan érzésem, hogy nem sokat törődik velem, vagy az, hogy nem szeret.”¹⁵

A kötődési minták istenképformáló hatása mellett meg kell említenünk a második nagyon fontos tényezőt, ez pedig a környezet hatása. Ezen belül a legfontosabb a szülők, illetve a gyermeket közvetlenül körülvevő család (testvérek, nagyszülők, rokonok) istenképe. Ők istenképi elképzeléseiket átadhatják a gyermeknek, tudatosan és tudattalanul egyaránt. Benne van ebben a szülők nevelési stílusa is, például az, hogy mennyiben használják Istent pedagógiai „fenyítő” eszközként, s így saját akarataikat legitimizálják egy haragvó rendőristen fenyegetéseivel vagy egy sértődős isten szomorúságával. Egy másik fontos tényező a gyermek más jelentős felnőttekkel való kapcsolata, illetve az általuk közvetített istenkép. Ebbe a csoportba tartoznak a tanárok, nevelők, lelkipásztorok, lelkészek, katekéták. Ennek kapcsán máris kimondhatjuk, melyik az a tényező, amely véleményem szerint a szülőkhöz való kötődés minősége mellett a leginkább befolyásolhatja egy gyermek istenképét: ez nem más, mint az egyházban szerzett tapasztalatok, vagyis az egyház képviselői által közvetített istenkép. Ha abból a jézusi igéből indulunk ki, hogy a „rossz fa rossz gyümölcsöt terem” (Mt 7,17), akkor ezt fordíthatjuk úgy is, hogy egy sérült istenképpel rendelkező lelkipásztor és hitoktató szükségképpen e torz szemléletmódon keresztül fogja bemutatni Istent és a hitet a rábízottaknak. Fájdalmas tapasztalat, hogy hiába tanult valaki sok teológiát, az istenképe még mindig lehet torz és feldolgozatlan. Sajnos teológiai tanulmányaink során sohasem „vizsgáztattak le” bennünket istenképből, sosem kérdezték, milyen az istenképünk, pedig milyen hasznos lett volna. A legnagyobb veszély e téren az, hogy ha egy hívő vagy egy hittanuló abszolút kritériumként és kritika nélkül fogadja el a hittanár vagy a lelkipásztor torz

15. Uo.

istenképtől fertőzött tanítását (s ez gyakran megtörténik az említett egyházi képviselők autoriter és kritikát nem tűrő tanítási módja miatt, valamint az ebből implicite vagy akár néha explicite fakadó, „a papot kritizálni bűn” típusú maximák miatt), akkor a hallgató istenképe torzul. Gyermekként természetesen fel sem merül a kritika, a gyermek befogadja azt, amit hall. Ezért a gyermekkori hitoktatásban részt vevők felelőssége óriási, s az istenkép eltorzítása a gyermekben, úgy gondolom, az abúzus kategóriájával ér fel. Ezen túl a másik nagy veszély az, hogy a felnőttkorba elért ember sosem kérdez rá a gyermekkori kapott istenképre, azt sosem meri tudatosan megkritizálni. Le lehet élni egy egész életet egy kiskori istenkép és kishittanos vallási gyakorlatok miliójében. Pál Ferenc ezt így kommentálja: „Egy gyerektől nem várom azt, hogy egy végtelenül cizellált és strukturált, irgalmas Isten képéről számoljon be. [...] De itt jön például az a krízis, amikor valaki felnőtt, és még mindig az ószövetségi Isten képe van benne. Mert mondjuk, keresztény hitoktatásban részesült, ám ténylegesen azzal tud csak valamit kezdeni, hogy a »jó üdvözülni, a rossz elkárhozik«. Másfelől a gyerekek nagy szüksége van arra is, hogy képviseljünk egy olyan Istent, aki szereti a »rossz« gyereket is, és megadja a továbblépés lehetőségét a hitképzetekben.”¹⁶

A II. vatikáni zsinat megfogalmazása szerint az ateizmus egyik kiváltó oka a bizonyos keresztények által bemutatott torz istenkép, melynek életnehezítő és büntudatot okozó hatása miatt érthető, hogy sok ember logikus módon elutasítja. Ha a valódi és tiszta istenképet ismerték volna, valószínűleg sokkal kisebb eséllyel utasították volna el: „[...] A hívőknek is nem kis részük lehet az ateizmus létrejöttében, amennyiben a hitre nevelés elhanyagolásával vagy a tanítás meghamisításával, esetleg vallási, erkölcsi és társadalmi életük fogyatékos voltával inkább elta-

karják, mint föltárják Isten és vallás igazi arcát.”¹⁷

Az istenképet az átélt krízisek, szenvedések és traumák is alakíthatják.¹⁸ Ez jelenthet negatív irányt is: milyen kegyetlen lehet az az isten, aki ezt megengedte az életében? De ott lehet a pozitív irányultság is: az átélt traumáim miatt van szükségem a valódi Isten közelségére. Mi dönti el, hogy egy krízis istenképtorzulást vagy istenképgyógyulást okoz bennem? Véleményem szerint az eddig felsorolt tényezők összessége: az, hogy milyen hozott istenképpel kerülök bele egy krízishelyzetbe. Ebből nem fakad az, hogy a torz istenképet hordozó személyek minden krízis átélésekor csak tovább sérülnek az istenképükkel kapcsolatban. Ez ördögi kör lenne. Mindig ott van a változás esélye, amelyről a következő pontban szeretnék beszélni. Mindig ott lehet annak lehetősége, hogy a segítő által megtörténjen a hozott istenkép felülvizsgálata, tudatos szintre hozása és átértékelése, megváltoztatása. Sőt még arra is van esély, hogy valaki pont a kötődési sérülései miatt alakít ki biztonságos kötődést Istennel, épp a megtapasztalt szeretethiány fájdalma készteti az Istennel való szeretetteljes kapcsolat kialakítására. „Ha az Istennel való személyes kapcsolat a hívő ember életében a kötődési kapcsolat szerepét tölti be, akkor valószínű, hogy azok a személyek lesznek vallásosabbak, akiknek az életéből hiányzik a biztos kötődés tapasztalata, hiszen számukra Isten »pót« kötődési figura lehet. Ezzel ellentétben az is feltételezhető, hogy a biztos gyermekkori kötődés tapasztalatával rendelkező személyek [...] kiépítettek egy olyan alapot, amelyre – más kapcsolatokhoz hasonlóan – az Istennel való kapcsolat is épülhet, azaz az Istennel való kapcsolat minősége megfelel a gyermekkori kapcsolat minőségének.”¹⁹

Tehát összességében elmondható, hogy „egy személy istenreprezentációja élete végéig folyamatosan alakul, változásokon mehet keresztül. A különböző életkorok kríziseiben újból és újból előkerülhet az istenkép és az Istennel való kapcsolat problémája. Ez ad lehetőséget az esetleges terápiás jellegű beavatkozásokra is, ha nyilvánvalóvá válik, hogy egy torz istenkép áll a személy problémáinak hátterében.”²⁰

Munka az istenképpel

Az első és legfontosabb istenképformáló munkát úgy határozhatnánk meg, mint szembesülést a tanult, „örökölt”

16. Pál F.: Tükör által világosan, i. m. p. 93.

17. Gaudium et spes, n. 19.

18. Kővári M.: Vallásos jelenségek II., i. m.

19. Robu M.: Egy istenarc van eltemetve bennem..., i. m. p. 309.

20. Uo. p. 312.

istenképpel, szakítás és szétválasztás, majd az új istenkép elsajátítása. Frielingsdorf így ír erről: „A saját múltunkkal való szembesülés végső soron új megoldásokat szülhet. Egy ilyen szembesülés nélkül fennáll a veszélye annak, hogy jelen életünket tudattalanul is a múlttal való függőségben (vagy ellen-függőségben) alakítjuk, és régi sablonokat, korábbi túlélési sémákat ismételtetünk. [...] A múlttal való megbirkózásnak inkább az a célja, hogy a gyermekkorban megalapozott pozitív és negatív örökséget mint saját életünk részét ismerjük el, és saját életünk építésében alapkövekként használjuk fel. Mindez vonatkozik a gyermekkorból kifejlődő istenképekkel való szembesülésre is, amelyek a tudattalanból fejtik ki hatásukat, és a vallásos életet folyamatosan befolyásuk alatt tartják. Amennyiben a tudatos szembesülés nem történik meg, fennáll a veszély, hogy a keresztény hit mágikus babonává torzul, ennek megfelelő mágikus szellemképzetekkel.”²¹

Az istenképpel való tudatos és reflektív munkát a következő folyamatban lehetne összefoglalni.

A szülőkkal való kapcsolat és az általuk közvetített istenkép tudatosítása, megvizsgálása. Ebbe fontos bevonni az egyház képviselőitől kapott istenképet.

A következő lépés az aktuális istenkép elemzése. Ezt a következő kérdések alapján lehet megvizsgálni:²²

- Szüleimnek mely tulajdonságait viszem át Istenre?
- Milyen gyermekkori, szülői – különösen negatív – üzeneteket adok tudattalanul Isten szájába?
- Milyen gyermekkori túlélési stratégiákat viszek át valási életemre és Istennel való viszonyomra, hogy elnyerjem az elismerését és odafordulását?

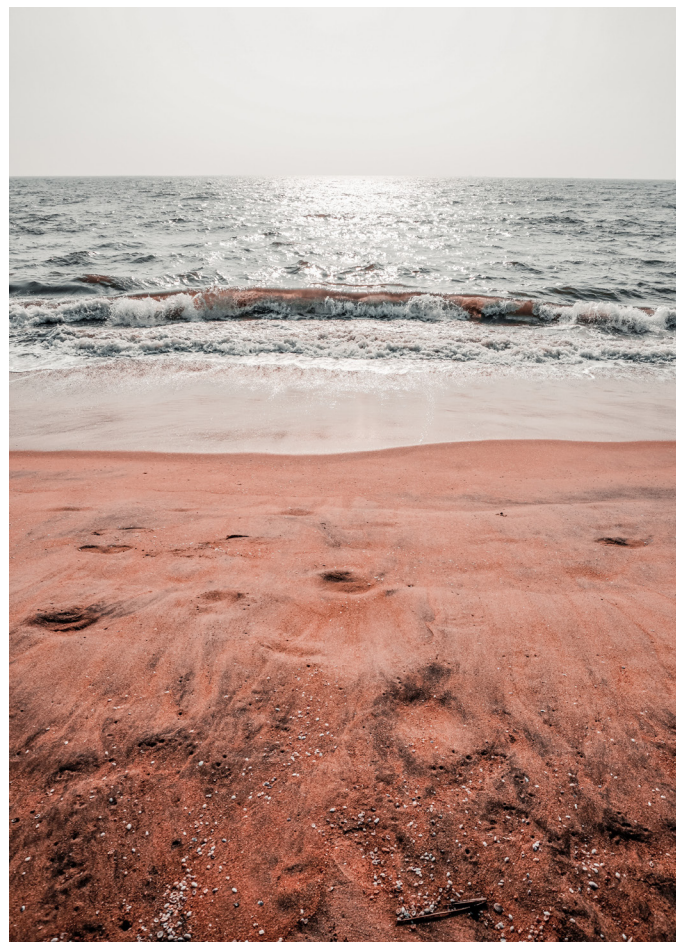
A bennem lévő aktuális és szubjektív istenkép felismerése után következhet a valódi és objektív Istennel való szembesülés. De ehhez még elengedhetetlenül szükséges a régi istenképtől való elszakadás, mindenekelőtt az elfojtott harag és agresszió szabadon engedésének formájában. Az egészséges istenkép kialakulásának súlyos akadályai lehetnek „az érzelmekre, főleg az agresszivitásra és a haragra vonatkozó üzenetek, melyek gyakran a vallásos családban felnövő gyerekekre hatnak: »az érzelmeket korábban kell tartani; az érzelmek rosszak, mert általuk az ember állati indíttatásainak rabja lesz; a haragot vissza kell fojtani«, stb. Az agresszivitás elfojtása pszichoszomatikus betegségekhez, depresszióhoz, függőségekhez, túlalkalmazkodáshoz vezethet, holott a megfelelő módon kifejezve elemi erőket szabadíthatna fel, melyek az élet, a haladás, a jövő felé mutatnak.”²³ Kiindulva Jób és a zsol-

tárok példájából, valamint a tékozló fiú apjának újszövetségi lelkületéből, máris szabaddá tehetjük magunkat Isten (vagy az eddig bennünk élő torz istenkép) iránti haragunk kimondására, ami elengedhetetlenül fontos ebben a „gyászmunkában”, mely együtt jár istenképi váltásunkkal. A kérdések lehetnek a következők:

- Hol volt Isten, amikor szükségem lett volna rá (főleg gyerekként)?
- Miért hagyott cserben?
- Miért hagyta, hogy az a rossz és fájdalmas dolog megtörténjen velem?
- Miért hagyta, hogy negatív képem alakuljon ki róla?

Véleményem szerint ezen a ponton kellene behozni az objektív és valódi istenkép meghirdetését, „megtanítását”. Talán az egyik leghatékonyabb eszköz erre a tékozló fiú példabeszédének kibontása és megmagyarázása. Ebben a történetben szimbolikusan szinte minden olyan elem megtalálható, mely a Jézus által történő kinyilatkoztatás alapján a valódi Isten tulajdonságainak mondható: ingyenes és feltétel nélküli szeretet, az élet akarása és igenlése,

p. 313.

21. K. Frielingsdorf: Istenképek, i. m. p. 21.

22. Uo. p. 32.

23. Robu M.: Egy istenarc van eltemetve bennem..., i. m.

az ölelés gesztusában az intim és biztos kötődés biztonsága.

Amit eddig felvázoltam, az az istenkép megváltoztatásának direkt és reflektív folyamata. Emellett természetesen létezik egy indirekt folyamat is, melyről Pál Ferenc így ír: „Ha valakinek az istenképével probléma van, akkor [...] lehet, hogy elsődlegesen nem is az istenkérdéssel kell foglalkoznunk. Olyan helyzetbe kell hoznunk magunkat, mondjuk az embertársakkal való kapcsolatunkban, vagy az önmagunkat illető megfogalmazások meg eszmélődések szempontjából, vagy a világban jártunkban-keltünkben, aminek a következménye az istenkép megváltozása lesz. Tehát nyugodtan alkalmazhatunk indirekt módszereket. [...] Ez azt jelenti, hogy amikor valaki az istenképében akar gyógyulni, legalább annyira fontos, hogy megtalálja azt a közeget, amelyben ez a gyógyulás létrejöhet. Azt a világot, azt a kis világot, azt a néhány embert, ahol ez egyáltalán valósággá válhat.”²⁴ Számomra ez azt jelenti, hogy az már istenképgyógyító tényező lehet, ha pozitív és gyógyult istenképpel rendelkező személyek vesznek körül, akiknek a feltétel nélküli szeretete kimondatlanul is viszatükrözi Isten tulajdonságait, megerősít az önbecsülésben, és alkalmassá tehet a régiből az új istenképbe való átmenetre. Így tehát például egy lelkigondozói beszélgetésben a kognitív jellegű istenkép-leleplezésen és -újratuláson túl a lelkigondozó empátiájával, meghallgatásával, elvárásoktól mentes jelenlétével máris segíti a klienst a pozitív istenkép megtalálásában.

A KÜLÖNBÖZŐ ISTENKÉPEK

Az általam olvasott szerzők, meghallgatott előadók, lelkigondozói-lelkivezetői és gyóntatói praxisom, valamint a saját önismereti utam és tapasztalataim alapján a következő módon vázolnám fel a különböző istenképeket.

1. Egy büntető-bíró isten képe

Erre az istenképre a félelem és rettegés keltése a legjellemzőbb. Ezt az istent félni és szeretni kell egyszerre, ami teljesen kizárja egymást, így megmarad a szorongás és az iránta való rejtett harag és gyűlölet. „Ezt a démont úgy jellemzik, mint kérlelhetetlen bírót, aki minden ballépést megbüntet, anélkül hogy az indítékokat és a hátteret megvizsgálná. Ez a zsarnok nem tűr ellentmondást, számára az irgalmasság, a megértő jóság nem létezik. A vétkesnek vezekelnie kell, és őt meg kell büntetni, amíg a rend helyre nem áll. Itt az Ószövetség Istenének semmi nyoma, aki

mint bíró a gyengét és elnyomottat jogai érvényesítéséhez segíti.”²⁵ Egy ilyen zsarnok és szigorú istenséggel nyilván lehetetlen intim kapcsolatot kialakítani, mégis sokan „megelégszenek” ezzel az istenképpel, mondván, hogy a jó keresztény az, aki „féli az Istent”. Ebben a félelemben nem a bibliai értelemben vett istenfélelem lelke nyilvánul meg (mely alapvetően a szeretet egyik dimenziója), hanem a szorongató rettegés egy büntetéstől, melyet ez a kegyetlen zsarnok bármikor kiróhat ránk, hisz a bűneinkkel állandóan haragra gerjesztjük. Pál Ferenc így kommentálja ezt: „Én azon egyáltalán nem csodálkozom, hogy sokan azt mondták, ebből nem kérünk! Hogy egy életen keresztül bűnösnek nézzek magamra, miközben Isten »állítólag« szeret. Hát ebben nem sok szeretet van! Azzal élni, hogy [az ember] bármit tesz, az ítélet végül az, hogy bűnös! Ez egy annyira kiábrándító világ, amelyben nem lehet jó lélekkel hívó embernek lenni.”²⁶ Ez az istenkép hasonlít egy romboló apa-istenképre is, akinek föltétlen engedelmes gyermekei kell, hogy legyünk, különben büntetésre számíthatunk. „Akik saját apjukat negatív módon élik meg, az Atyaistennel rendszerint problémás kapcsolatot alakítanak ki, amelyet szorongás és bizalmatlanság jellemez, és rabszolga-engedelmességre vezet.”²⁷ Ez az az istenség, akinek sohasem lehet megfelelni, aki előtt sosem lesz valaki „elég jó”. Ebből az istenképből gyakran fakadhat egyfajta perfekcionizmus, hiszen – bár az érintett tudja, hogy egy ilyen istenség előtt sosem lesz teljesen elfogadható – mégis állandóan megpróbál megfelelni neki a vallási és erkölcsi hibátlanság célját tűzve ki maga elé. Ezen érzelmek mögött is nyilván az egyén szüleivel való kapcsolata húzódik meg, illetve vetül ki az istenképre: „Mivel mások és Isten sem tart életre és szeretetre méltónak, miért tartsam magam életre és szeretetre méltónak, és viselkedjem

24. Pál F.: Tükör által világosan, i. m. pp. 100–101.7

25. K. Frielingsdorf: Istenképek, i. m. p. 44.

26. Pál F.: Tükör által világosan, i. m. p. 95.

27. K. Frielingsdorf: Istenképek, i. m. p. 44.

ennek megfelelően? [...] Ezzel párhuzamosan az illető a gyermekkor negatív kulcsélményeit az összes ebből fakadó felnőttkori kisebbségi érzéssel együtt a hitéletére is átviszi. Ugyanis tudattalanul azt hiszi, hogy Isten sem viselkedik másként, mint gyermekkorában a szülei. Életét a vallás területén is úgy rendezi el, hogy újra a jól bejáratott kulcspozícióban kössön ki: nem vagyok életre és szeretetre méltó, Isten is csak elvisel.²⁸ Isidor Baumgartner így kommentálja mindezt: „[Ez az istenkép] semmi mást nem tartalmaz, mint egy mennybe vetített autoriter apát, aki azután démoni felettes énként, főellenörként kérlelhetetlenül őrködik az emberek ballépései felett, és könyvel. Egy ilyen istenkép heves tagadásában [...] a hit is világosabban felismerheti, hogy Istent nem szabad a valódi apával azonosítani. Ahogy az emberi kapcsolatokban, úgy az Istenhez fűződő viszonyban is szükséges, hogy kinőjünk az átvitelek állapotából.”²⁹ Ezen istenkép jelenlétéhez köthető az önbüntetés jelensége, melyet sokan szentté avatnak „aszkézis és önmegtágadás” címszó alatt: „Sok alacsony önértékelésű ember önmagát bünteti, annak érdekében, hogy az irgalmatlan isten büntetését elkerülje. Lényegében önmaguk ellen fordítják a haragot, amelyet amiatt éreznek, hogy képtelenek úgy élni, ahogyan szeretnének. [...] Gyakran megfigyelhető, hogy emberek negatív aszketizmusba menekülnek: az akár destruktív is való aszketikus gyakorlatokról azt gondolják, hogy Isten szemében ez az önmegtartóztatás és megalázkodás a váltságdíj azért, hogy tovább élhessenek. Meggyőződésük, hogy ez segít megelőzni az isteni bíró büntetését életük végén.”³⁰

Véleményem szerint ehhez az istenképhez kapcsolódhat vagy ebből fakadhat a sértődős istenkép, mely szerint az ember bűne miatt Isten megsértődik, s ki kell engesz-

telni. Innen forrásozhat a katolikus egyházban elterjedt engesztelőmozgalom, mely a bűnök miatt megsértődött istenséget vallásos gyakorlatokkal és önbüntetéssel engeszteli, hogy haragját és csapásait ezáltal visszatartsák. S mivel bűn mindig van, ezért ez az istenség sosem tud végérvényesen megnyugodni, vele sosem lehet „felhőtlen” kapcsolatot kialakítani, hanem csak „szinten tartani” a haragját és sértődöttségét, nehogy az átlépje türelmének határát, mert akkor mindennek vége.

2. Egy vérszomjas szadista isten képe

Az előbb kifejtettből fakad és azzal sok tekintetben rokonságot mutat egy olyan istenkép, amelyet jómagam vérszomjas-szadista istenképnek hívok. Ez az az „atya”, aki azért engesztelődik ki és azért szünteti meg haragját, mert egyszülött Fiát fájdalmasan szenvedni és brutális módon elvérezni és meghalni látja. Hány lelkiismereti írás, ének, imaszöveg szól erről! Itt újra láthatjuk a reflektálatlan, tudattalan istenképek romboló hatásának példáját. Olyat feltételezünk Istenről, amit még talán a legrosszabb apáról sem feltételeznénk. Ha egy földi apáról állítanánk, hogy saját gyermekének szenvedése és halála által nyugszik meg és szünteti haragját, akkor joggal állíthatnánk, hogy egy komolyan sérült, beteg és szadista hajlamokkal rendelkező emberről van szó. Mégis, az Atya arcára könnyen és reflektálatlanul rávetítjük ezt a képet. Jézus mondja, hogy „ha tehát ti, akik gonoszak vagytok, tudtok jó ajándékokat adni gyermekeiteknek, mennyivel inkább fog a ti Atyátok, aki a mennyekben van, jó dolgokat adni azoknak, akik kérik őt?” (Mt 7,11). Azaz Istenről tudattalanul sokszor végtelenül kevesebbet feltételezünk, mint önmagunkról, akik minden sérülésünk ellenére is próbálunk szeretni és jót tenni. Ebből fakad az az ellentmondás, hogy az Atyáról negatívabb képeink vannak, mint egy rossz földi apáról. Érdekes módon azt lehet megállapítani, hogy még azokban is kialakulhat egy ilyen negatív istenkép, akiknek egyáltalán nem voltak ilyen mértékű sérülések a szülőkkel való kapcsolatukban. Mintha arról volna itt szó, hogy egy valamelyest sérült apakapcsolat koalíciót köt a hitoktatás és a prédikációk, valamint bizonyos lelkiismereti irodalmak és jámborsági gyakorlatok sérült istenképeivel, s ez alakítja ki az ilyen istenképet.

Ehhez kapcsolódhat egy olyan istenkép, mely leginkább Jézusra vetül ki, s amelyet lelkiismeret-furdaló és empátia nélküli istenképnek nevezhetünk. A lelkiismeret-furdaló istenkép a szenvedő és megfeszített Jézusra vetül ki, aki ezen istenkép alapján azt mondja, hogy „szégyelld magad, hisz mindezt te tetted velem. Ha a szenvedésemre és halálomra nézel, látod, hogy ennyire rossz vagy, mert a bűneid által ezt tetted velem. Most tehát szégyelld magad, és változtass az erkölcsöiden.” Azt tapasztalom, hogy sok

28. Uo. pp. 44–45.

29. Robu M.: Egy istenarc van eltemetve bennem..., i. m. p. 315.

30. Uo.

hívó számára ezért jár kizárólag lelkiismeret-furdalással és szorongással például a rátekintés egy feszületre. Az empátia nélküli istenkép pedig szintén a szenvedő Jézusra vetül ki, aki nem empatikus a szenvedésünk idején, hanem a saját szenvedését a legnagyobbként láttatva arra hív minket, hogy soha többé ne panaszkodjunk a saját szenvedésünkről. Sok hívótól hallok ilyesmit: „Jézus sokkal többet szenvedett, mint én, tehát én nem panaszkodhatok neki semmiről, hisz az én szenvedésem úgyis kisebb.” Ezzel az istenképpel megfosztjuk magunkat Jézus egyik legfontosabb felénk irányuló viszonyulásától, az együtt szenvedéstől, az empátiától, mely a legjelentősebb erőforrásunk lenne a szenvedések és krízisek közepette.

3. Egy könyvelő-bürokratikus-behajtó isten képe

Az ebben az istenképben jelen lévő istenség nem személyeket lát maga előtt, hanem számokat, adósságokat és törlesztéseket. Hideg, kérlelhetetlen ügynök, aki egyetlen dolgot tekint: kijön-e a számítás, vagy sem; egyezik-e a zárszámadás, vagy nem. A bűnök (a törvények és szabályok megszegése) itt adósságokként jelennek meg (minél nagyobb a bűn, annál nagyobb az adósság), a vallásos cselekedetek pedig mint törlesztőrészek. Ennek az istenségnek a figyelmét semmi nem kerüli el, egyetlen adósságunkat sem tudjuk elrejtteni előle. A könyvelő isten szeme mindent lát, még titkos gondolatainkat is, minden bűnünket feljegyzi az adósságlistára, és ha kiegyenlítettlen adóssággal találunk meghalni, máris a kárhozatba taszít minket. Frielingsdorf írja: „[Valaki így emlékezik vissza a gyerekkorára:] »Anyám mindig a lelkemre kötötte, hogy Isten mindent lát és hall, és még legtitkosabb gondolataimat is ismeri. Ha bűneidet egyetlen ember sem tudja meg, Isten ismeri őket, és megbüntet miattuk.« Így a gyerekekben szorongásos büntudatot szítanak fel, amely gyakran aggályoskodáshoz vezet. Az így nevelt ember számára a keresztény mivolt olyan, mint a kényszermunkatábor, amelyben a tilalmak és parancsok áttekinthetetlen zűrzavara uralkodik, amelyeket egyszerre sohasem lehet megtartani. Következésképp mindig nyitva maradnak kifizetetlen számlák: engedetlenség, a törvények áthágása, önhatalmú szabadosság. Ezek ismét büntudatot váltanak ki, amelyek teljesítési kényszer alatt állnak, és a tapasztalat szerint ezeknek az előírásoknak a teljesíthetatlensége az életet kínládássá változtatja.”³¹ Az ilyen istenképet hordozó személyre jellemző a rettegés a „büntől” (legfőképp a vallási és erkölcsi jellegű negatív tettektől, miközben a legmeghatározóbb bűn – Isten arcának hamis ismerete – rejtve marad). Itt is jellemző lehet a perfekcionizmus,

illetve a vezeklő önbüntetés, mint adósság-visszafizetés, valamint az állandó büntudat. Ez az az istenkép, mely a törvényeket mint tilalomfákat láttatja, melyek így már nem az ember javáért létrehozott határok és útjelző táblák, hanem az engedelmesség próbái, fehér vonalak a járdán, melyeket átlépve máris elkövetődött a „bűn”. Ebben az istenképben is megjelenhet a szadista istenség, aki számára Fia halála a végtelen adósság végtelen törlesztése volt. Ennek az istenségnek egyedül az a fontos, hogy „rend” legyen, hogy helyreálljon az „igazság rendje”, a személyek és körülményeik nem számítanak. Pál Ferenc így ír erről: „Szóval: a szörszálhasogató Isten. [...] A bürokrata Istennel szemben az embernek semmi esélye nincsen. A bürokrata Isten bürokrata a végtelenségig. Nem annyira ítélkező. Egy végtelenül száraz valaki, akivel kapcsolatban az embernek az összes életkedve elmegy.”³²

4. Egy teljesítményváró, feltételekkel szerető isten képe

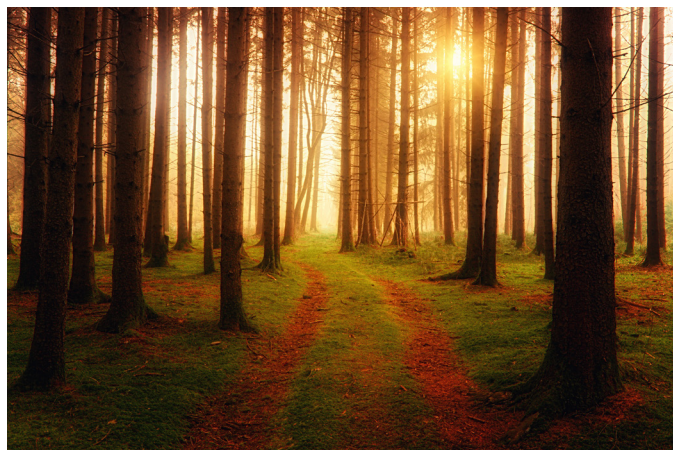
31. K. Frielingsdorf: Istenképek, i. m. pp. 62–63.

32. Pál F.: Tükör által világosan, i. m. p. 106.

A teljesítményváró istenség a szeretetért, elfogadó hozzáállásért teljesítményt vár el az embertől. Jellemzőek rá a „szeretlek, ha..” típusú kifejezések: ha jó vagy, ha teljesítesz, ha betartod a törvényeket és szabályokat, ha jársz temp-lomba, ha meggyónsz rendszeresen, akkor szeretlek. Ellenkező esetben megvonom a szeretetemet, csúnyán fogok rád nézni, lehet, hogy nagyon elszomorodom, végül talán meg is büntetlek. Ez az istenség „akkor szeret, ha produkálok. Ha pedig nem teljesítek, akkor nem szeret. Éppenséggel nem büntet, csak mondjuk olyan, mint az az anyuka, aki azt mondja: ha ezt és ezt nem teszed meg, akkor nem foglak szeretni. Ez elég durva kifejezés. Azt mondják a pedagógiai szakemberei, hogy a gyerekek nevelésében sokaknál a legnagyobb ösztönző erővel a szeretetmegvonás félelme és beígérése mutatkozik. [...] És ez ösztönösen nagyon könnyen kialakítja [...] azt a képzetet, hogy az Isten is olyan, aki egy pont után, ha nem teljesítek, nem fog szeretni.”³³ Karl Frielingsdorf hasonlóképpen magyarázza az ilyen istenkép kialakulásának gyökereit: „Életleírásaikban sokan a következő címen válaszolnak a szüleik élelteszményei és prioritásait firtató kérdésekre: »Valamit mutass fel előbb, csak utána számíthatok valaminek; A munka megédesíti az életet; A munka a legjobb orvosság; Teljesítmény és siker adja meg az értékét egy embernek«. Ilyen módon generációk tanulták meg, hogy önértéktudatukat a teljesítménytől és a sikertől tegyék függővé, a következő jelszó alapján: Csak annyit érek, amennyi teljesítményt és sikert fel tudok mutatni.”³⁴ Azon személyek életében, akik hasonló mottók mentén nevelkedtek, gyakran kialakulhatnak az „életszorogások, aggályoskodás, perfekcionizmus, kényszerek”.³⁵ Ezzel az istenséggel is kizárólag ambivalens és szorongásos kapcsolatot lehet kialakítani. Sosem lehet tudni, mikor éri el valaki a kellő teljesítményt, melynek birtokában már szerethetővé válik ezen istenség előtt: „Ez a hamis isten addig mustrálja az embereket, amíg azok a megfelelő teljesítményt a lába elé helyezik. Csak ekkor méltatja az embert egy rövid pillantásra vagy egy érintésre. Ebben a pillantásban némi elismerés rejlik, amennyiben a teljesítmény megszületett, de a következő pillanatban ismét elnéz az ember feje fölött.”³⁶

5. Kísérlet az objektív, evangéliumi istenkép összefoglalására

Általánosságban elmondható, hogy amennyire megbetegítő lehet egy negatív istenkép, ugyanannyira gyógyító

lehet egy pozitív istenkép. Így a negatív képek vázlatos leírása után következzenek egy kísérlet az evangéliumi istenkép összefoglalására.

„Isten a Szeretet” (1Jn 4,8). Ez az ő definíciója, azaz nem tud „nem szeretet” lenni. Minden tettét, szavát és hozzáállását a szeretet motiválja. Ha Isten végtelen, akkor a szeretete is végtelen, határtalan, feltétel nélküli. Ez jelenik meg a példabeszédek szintjén a tékozló fiú történetében, valamint valóságos bizonyítékként Jézus kereszthalálában és feltámadásában. „[...] A kérdés nem úgy hangzik: Miként találhatok Istenre? hanem: miként engedem, hogy Isten rám találjon?; nem: hogyan tudom Istent felismerni? hanem: miként hagyom, hogy Isten rám ismerjen?; nem: miként szerethetem Istent?, hanem: miként engedem, hogy Isten szeressen? Isten vágyakozik utánam. Az ő apai és anyai szeretete soha nem múlik el.”³⁷

Isten feltételek nélkül és ingyenesen szeret. Szeretetéért és elfogadásáért nem kell megharcolni, azt nem kell kiérdemelni, csupán elfogadni. Nem a teljesítmény alapján szeret. Az én viszonyulásom hozzá és erkölcsöm nem változtatnak az ő szeretetén. Isten szeretete nem tud csökkenni és nem tud növekedni. Számára nem „a bűnös” vagyok, hanem „a szeretett”. Nem a bűnök érdeklik elsősorban, hanem a személy, aki a bűnnel magának tesz rosszat (vö. a házasságtörő asszony példabeszéde és a tékozló fiú példabeszéde). „Istent nem az ember vétke érdekli, hanem az élete. Ez Isten érdeke és célja.”³⁸ Ezért megtesz mindent, hogy a személy ne tegye tönkre magát a bűnnel. Isten soha nem vonja meg a szeretetét. Bár a tetteinkre és hozzáállásunkra mondhatja, hogy helytelen és változásra szorul, a személytől nem vonja meg szeretetét.

A keresztpontosan ennek a feltétel nélküli szeretetnek a jele. Anselm Grün írja: „Ha a keresztre tekintek, és föl ismerem benne Jézus szeretetét, amellyel odaadja magát

33. Uo. p. 118.

34. K. Frielingsdorf: Istenképek, i. m. p. 71.

35. Uo. p. 72.

36. Uo. p. 73.

37. Uo. p. 47

38. Uo. p. 48.

értem (...) akkor megszűnhet bennem minden önvád és önbecsmérlés. Ilyenkor úgy érzem: értékes vagyok. Jézus kockára tette értem az életét, mivel szeretett engem, és mivel értékes vagyok a számára. Fölismerem tehát saját értékemet, és fölhagyok önmagam leértékelésével.”³⁹

Isten mindent látó tekintete nem fenyeget és nem kutat hibák után. Az a gyöngéd és szerető tekintet, ahol biztonságban lehetünk (még ha épp tisztasága miatt gyakran szembesíthet bennünket sötétségünkkel). Ez a tekintet a Jó Pásztor óvó tekintete: „A Jó Pásztor egyik szemét állandóan a juhain tartja, szereti őket és ügyel arra, hogy egy se vesszék el. A Könyvelő-isten ezzel szemben árgus szemekkel lesi, hol vannak hibák és emberi kudarcok, és azokat állandón ellenőrzi, és kíméletlenül szem előtt tarja. A Jó Pásztor minden emberhez személyesen viszonyul: »Ismerem enyéimet, és enyéim ismernek engem« (Jn 10,14).”⁴⁰

A pozitív istenkép szabaddá tesz, fokozatosan megszabadít a kényszerektől, belső motivációt ad. Ezzel az Istennel már lehet meghitt kapcsolatot létesíteni, míg az előbb felsorolt démonokkal ez lehetetlen volt, vagy ha valaki mégis megpróbálta, akkor az nyomorúságot és boldogtalanságot eredményezett. Ha az irgalmas és jóságos Istennel építem a kapcsolatomat, akkor fokozatosan megszabadulok a büntető-bíró démontól való szorongástól. Amint elengedem a lelkiismeret-furdaló Jézus-képet, végre kialakíthatom a kapcsolatomat azzal a Társsal, aki mindig megért, akivel minden örömet és fájdalmat megoszthatok. A könyvelő és „traffipax” istenkép aggályba és perfekcionizmusba hajszoló mivolta helyett az engem állandóan szerető tekintettel néző Jó Pásztorral és az Énekek énekének szerető Jegyesével lehet találkozni, és elindulni vele egy örökké tartó meghitt kapcsolat felé. Végül a teljesítményelváró istenkép elengedésével megtapasztalom azt a gyógyító valóságot, mely a végső válasz legmélyebb emberi vágyainkra: ez az Isten feltételek nélkül szeret engem, mindig, mindenhol és mindennek ellenére. Azért szeret, mert létezem, s mert a gyermeke vagyok. Ebben a szeretettségtudatban már könnyebben elindulhatok a magammal, az életemmel és a megtörtségeimmel való szembenézés útján, hatékonyabban tudok változtatni ott, ahol kell; szégyen nélkül kérhetek mástól segítséget, és kudarcaim ellenére sem csüggedek el. Ez a szeretettségtudat ad stabilitást, biztonságot, belső szabadságot.

Záró gondolatok

Visszatekintve az írásomban megtett útra, még inkább

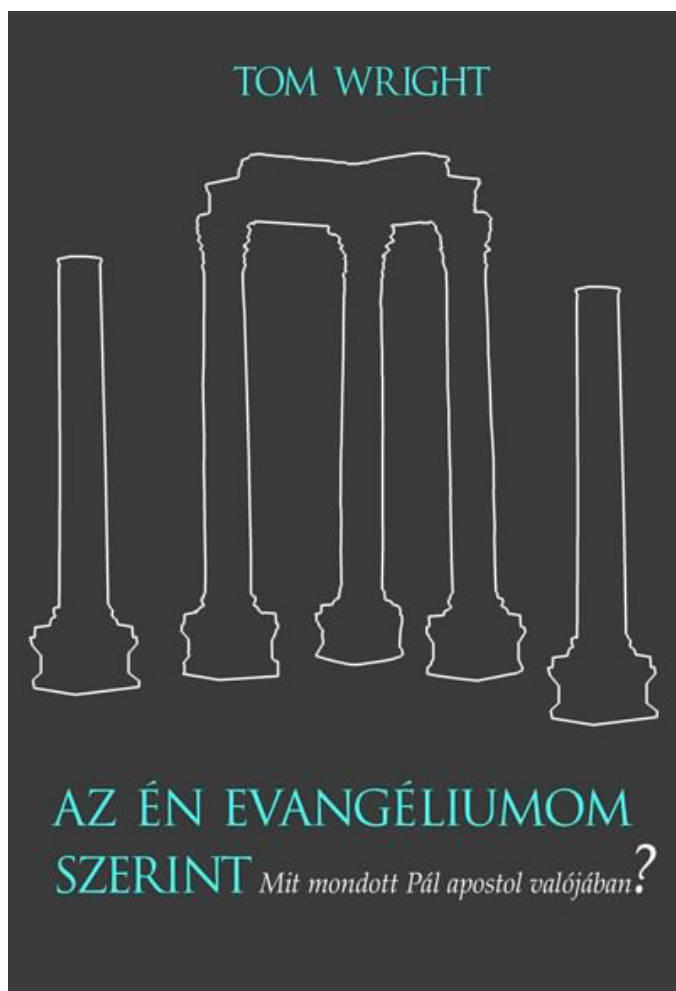
39. A. Grün: Megbékélés Istennel, Bencés, Pannonhalma, 2013, p. 74.

40. K. Frielingsdorf: Istenképek, i. m. p. 68.

megerősödtem azon nézetemben, hogy az istenképek rendkívüli fontosságú és az egész életre kiható kérdést jelentenek. A foglalkozás a témával nagyon sokat segített abban, hogy reflektáljak önismeretemre és istenképemre is, valamint hogy hatékonyabban tudjak segíteni mindazoknak, akik életvezetési nehézségeik gyökerében istenképi torzulásokat hordoznak. Abban is megvilágosodtam, hogy ez a téma rendkívül jól illeszkedik annak a lelki családnak a spiritualitásába és karizmájába, melyhez tartozom: a kármelita misztikusok kiemelten is a pozitív, szerető istenkép tanítói. Idesorolhatjuk mindenekelőtt Avilai Szent Terézt és Keresztes Szent Jánost, de az, aki talán a legkifejezettebb módon tanít és tesz tanúságot a tiszta istenképről, Lisieux-i Szent Teréz, aki egy sebzett istenképi történelmi korból és környezetből kiemelkedve ragyogtatta fel Isten szerető arcát. Az ő élete és tanúságtétele azóta is kisugárzik az egyházban, hiszen egyszerű nyelvezetével és a lényegre összpontosítva azóta is a tiszta istenkép prófétája. Nem véletlen, hogy II. János Pál hosszú pápasága alatt csak őt avatta egyháztanítónak.

Forrás: <https://jezsuitakiado.hu/cikkek/a-te-arco-dat-keresem>
A cikk az Embertárs folyóirat 2016/2-es számából származik

Tom Wright

Az én evangéliumom szerint

Mit mondott Pál apostol valójában?

Kálvin, 2018, 216 oldal

Tom Wright (vagy másként N. T. Wright, szül.1948) az egyik legismertebb kortárs újszövetséges teológus, számos könyv és publikáció szerzője, a St. Andrews-i Egyetem professzora.

Klasszikus, először 1997-ben megjelent könyve Pál apostol teológiájának értelmezésével, illetve közelebről is a megigazulás jelentésével foglalkozik. A hagyományos szemléletet, illetve egyes népszerű megközelítéseket megkérdőjelezve mutatja be a megtérése előtti és utáni Pált, illetve arra a kérdésre keresi a választ, hogy „mit mondott az apostol valójában”. Amellett érvel, hogy Pál teológiájának nem a középpontja volt a hit általi megigazulás, hanem a valódi központból, az „evangéliumból”, vagyis Jézus halálának és feltámadásának örömhíréből, és Krisztus Úrrá magasztalásából fakadó teológiai következtetés.

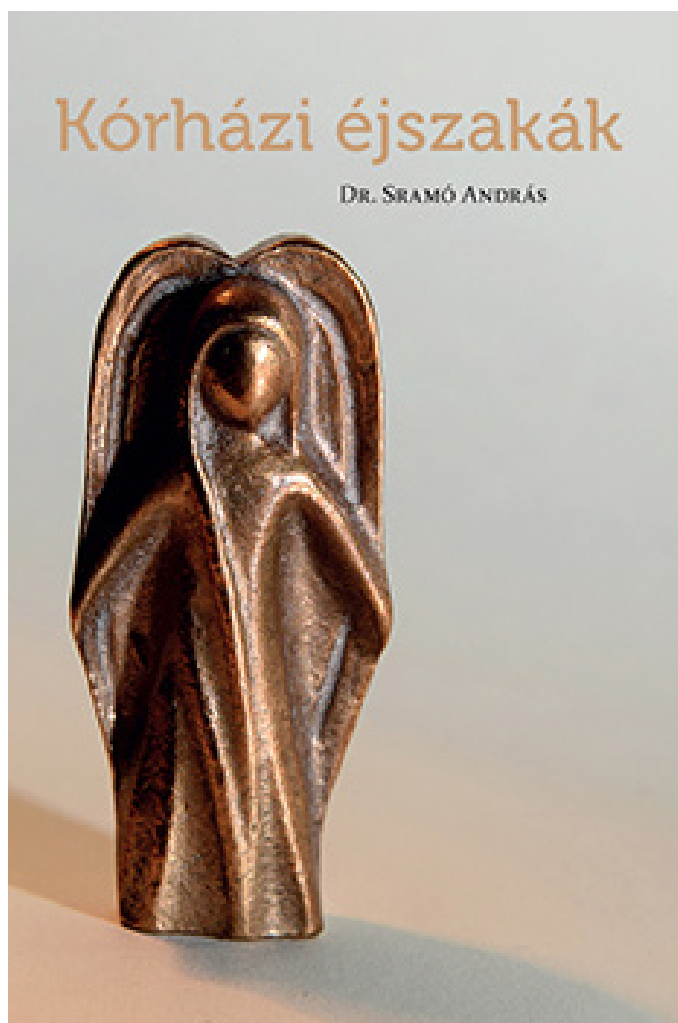
Lukácsiné Kádár Éva (szerk.)

Isten igent mond ránk

Barth és Brunner megbékélő találkozója

Kálvin, 2017, 296 oldal

Karl Barth (1886–1968) és Emil Brunner (1889–1966) emblemikus párosként, a dialektika-teológia meghatározó alakjaiként indultak. Szellemi-lelki rokonságuk vitathatatlan. Mindketten megkerülhetetlen alakjai a 20. század protestáns teológiatörténetének. Ez még akkor is így van, ha a természeti teológiáról folytatott vitájuk a Barmeni Teológiai Nyilatkozat elfogadásának évében vált egészen éléssé. (...) A vita a későbbiekben is nagy hullámokat vert, de a magyar református teológusok Bartha és Brunnerre egyaránt kíváncsiak voltak, hiszen a magyar református teológiának mindketten fontos impulzusokat adtak, sőt az őket hallgató magyar tanítványaik egy életre hálás köttődéssel lettek gazdagabbak.

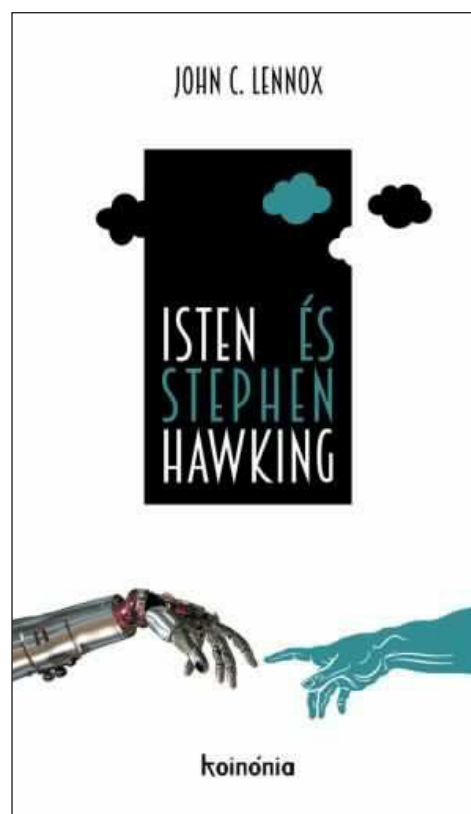
Dr. Sramó András

Kórházi éjszakák

Luther, 2017, 96 oldal

A legnagyobb érték a hiteles, tiszta szó. A demagógiától, közhelyektől, sallangoktól mentes. Ami a szót tisztává, hitellessé teheti, az a szenvedés. Az a mélység, ahová nem jut el semmi, ami felületes és valótlan. A szenvedésben kimondott szavakkal az a baj, hogy kevesen képesek rá. Sokan nem tudnak megszólalni, akár csak gondolattá formálni érzéseiket. Inkább hallgatnak, fájdalomuknak adva csak hangot, nem az érzéseiknek, gondolataiknak.

Dr. Sramó András könyvét azoknak szól elsősorban, akik ezt a mélységet megjárták, vagy éppen most is benne vannak. Akik András sorait morzsolva talán azt mondják: igen, ezt ismerem. Szól azoknak is, akik betegágy mellett megállva találgatni próbálják, mit üzen, mit mond a csend, amely beburkolja az ágyban fekvőt, és amelyben oly nehéz látogatóként megszólalni.

John C. Lennox

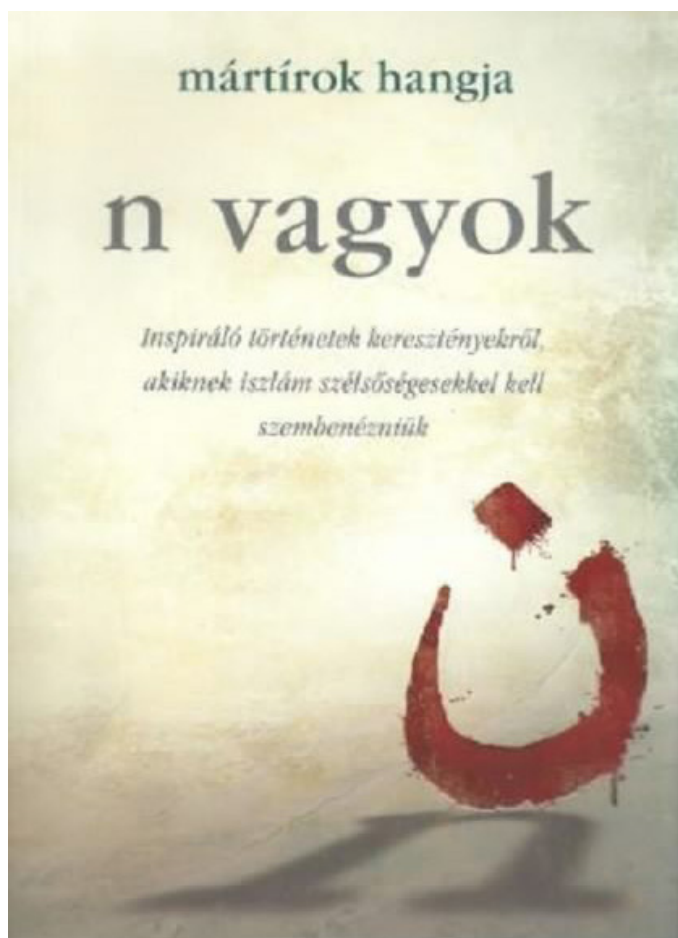
Isten és Stephen Hawking

Mégis ki tervezte a mindenséget?

Koinónia, 2016, 128 oldal

Az oxfordi matematikus Stephen Hawking A nagy terv című könyvének bizonyos tételeit állítja reflektorfénybe: ahogy írja, nem Hawking tudományát vitatja, hanem azt, amit a tudós ebből Isten létére, pontosabban Isten nemlétére vonatkozóan következtetesként levon. Tudományfilozófiai esszéjében Lennox történeti összefüggésekben is megmutatja, hogy Hawking állítása, miszerint a tudomány egyedüli következtetése a teremtés mibenlétéről (hogy az teljességgel megmagyarázható az univerzum viselkedését leíró fizikai törvényekkel, így a gravitációval) nem új keletű. Lennox szerint Hawking következtetései merőben filozófiai szemléletűek, annak ellenére, hogy a tudós határozottan kijelenti: a filozófia halott.

Isten vagy a multiverzum? – teszi fel a kérdést a matematikus, aki érvelésével azt bizonyítja, hogy a természet törvényeire vonatkozó teóriák spekulatívák és ellenőrizhetetlenek, ugyanakkor korántsem támasztják alá azt a meggyőződést, hogy tudomány és vallás között áthidalhatatlan ellentét lenne.

Cole, Cherryl és Jason

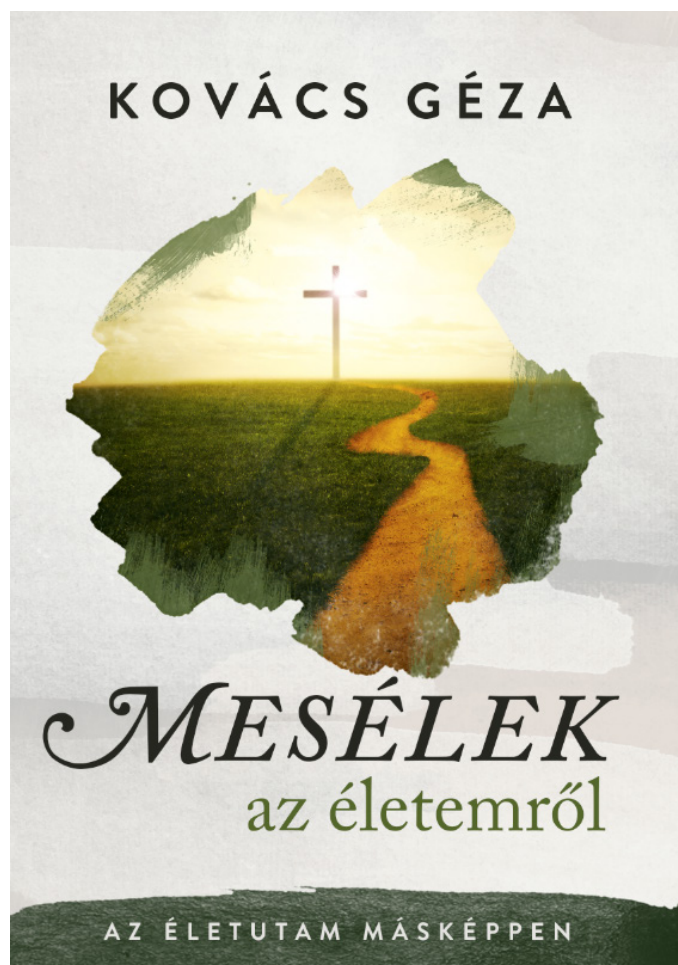
n vagyok

Inspiráló történetek keresztényekről, akiknek iszlám szélsőségesekkel kell szembe nézniük

Mártírok Hangja, 2016, 248 oldal

„A Mártírok Hangja által kiadott n vagyok című könyv elgondolkodtató történetek gyűjteményeként az igazi kereszténységet mutatja meg, azt a hitet, amely az üldöztetések közepette teljesebbé válik. E könyv sorai sok dologra rámutatnak. Emlékeztetnek, hogy nincs olyan, hogy szabad vagy üldözött egyház; egyszerűen egyetlen egyház van, mely egyszerre szabad és üldözött. Az üldöztetésben élő egyház megtanít imádkozni, nem feltétlenül azért, hogy az üldöztetés véget érjen, hanem azért, hogy szenvedéseik során végig engedelmesek tudjanak maradni. Ez egy olyan ima, mely Jézus imájának mindkét felét magában foglalja, hiszen mindig helyénvaló azt kérni, hogy - múltjék el ez a pohár -, ugyanakkor soha nem szabad elfeledni, hogy imádkozunk az Atyához azért, hogy - a te akaratod legyen meg.”

Nick Ripken, Déli Baptista Közösség Nemzetközi Missziós Bizottsága (IMB)

id. Kovács Géza

Mesélek az életemről

Az életutam másképpen

KIA, 2017, 277 oldal

„Tizenöt évvel ezelőtt, 2002-ben megírtam az Életutam című, több mint hatszáz oldalas könyvemet. Ez az életem története, történelmi hitelességgel. Legfőbb célom akkor az volt, hogy saját életutam történetének leírásán túl dokumentumokkal igazolva mutassam be a kommunista idők engem is érintő eseményeit, és hogy mi történt az egyházban akkoriban. Most egészen más igény készítet az emlékezésre. Célom most, kilencvenedik életévemen túl, egy letűnt világ, a régi életmód bemutatása, és Isten nagy tetteinek elbeszélése személyes élményeken keresztül. Célok Isten nagyságának dicsőítése mellett az is, hogy az élő hitet, a Jézus Krisztus által kegyelemből nyert örök életet és üdvösséget, valamint az evangéliumi misszióban való buzgó szolgálatot kívánatosá tegyem. Egy hívő ember szellemi harcait, küzdelmeit és boldog életét tárom fel őszintén, mesészerűen, igaz történetekben.”